Вівторок, 12 листопада 2002 року. № 209 (2960) Ціна договірна

ГАЗЕТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Голос України

Василя Маляренка обрано Головою Верховного Суду

таємним голосуванням з чотирьох кандидатів. Як і передбачав «Голос України», попереднє зняття В. Маляренком своєї кандидатури на посаду Голови ВС не зашкодило йому обиратися на цей пост. За нього проголосували 49 із 81 суддів, присутніх на пленумі ВС. «Голос України» вітає В. Маляренка з обранням на високу державну посаду і бажає успіхів у діяльності з формування та розвитку незалежного і справедливого правосуддя в Україні.

ОФІЦІЙНО

Візит до стратегічних партнерів

Сьогодні розпочався офіційний візит делегації українського парламенту на чолі з Головою Верховної Ради України Володимиром Литвином до Республіки Польща. Під час цього візиту глава українського парламенту матиме зустрічі у Варшаві з Президентом Республіки Польща Александром Квасневським, Маршалком Сенату (верхньої палати парламенту) Лонгіном Пастусяком та Маршалком Сейму Мареком Боровським, а також з представниками української громади.

Завтра глава українського парламенту Володимир Литвин зустрінеться з міністром закордонних справ Польщі Влодзімежем Цімошевичем та проведе прес-конференцію для польських журналістів.

Рада Безпеки не залишилася осторонь

Учора комітет Ради Безпеки ООН, заснований згідно з резолюцією № 661 про ситуацію у відносинах між Іраком і Кувейтом, розглянув питання про звинувачення керівництва України в нелегальному продажу радарних установок «Кольчуга» Іраку.

(Закінчення на 15-й стор.).

НАША АКЦІЯ

Співали про «Голос» — одержали приз

Минулої п'ятниці і, до речі, ще три п'ятниці поспіль у програмі «Ложа преси» «Радіо «Ера» на «Промені» співають... радіослухачі. Вони — азартні учасники розіграшу призів від «Голосу України». А співати ми пропонуємо пісню «Голос України», яку написали наш власний кореспондент на Черкащині Лідія Титаренко та композитор Микола Масюк.

Отож минулої п'ятниці найкраще заспівала Галина Олексіївна Півньова з Києва і виграла праску. А ті учасники передачі, котрі взяли участь у радіовікторині від «Голосу» і правильно відповіли на запитання газети, виграли піврічну передплату. Це киянки Марія Федорівна Чиж, Марія Омелянівна Яковенко та Наталя Петрівна Сокольська. Тепер з нового року «Голос» приходитиме до них п'ять разів на тиждень.

Бажаємо і вам удачі. А щоб мати її, грайте з нами у «Ложі преси» щоп'ятниці. Вмикайте радіо о 12.10. Чекаємо на ваш голос.

Економна оборона: важко бути голодним і бравим

Цього року, схоже, нашій армії знову доведеться штопати онучі й ремонтувати стару техніку. До цього їй не звикати. А ось суспільству важко звикнути до тих, м'яко кажучи, помилок, що їх припускаються наші військовики. Правда, не зі злого умислу, а, як показала практика, тільки через бідність. У наш час доволі складно бути бідним і чесним, а коли казати про військовослужбовця, то — голодним і бравим.

(Закінчення на 3-й стор.).

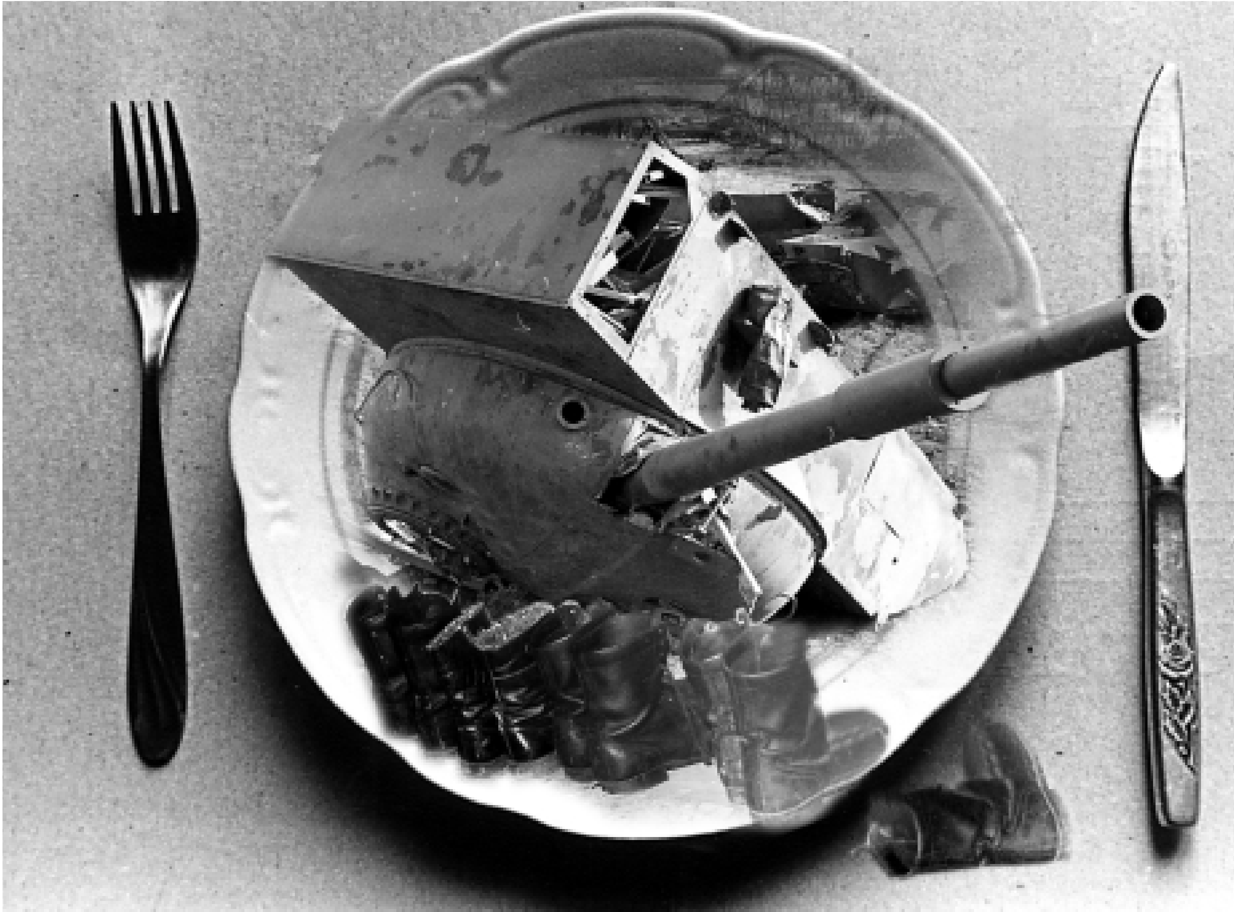

Колаж Євгенії ВАСИЛЬЧЕНКО.

У НОМЕР

Тринадцятий. Може, буде щасливий?

У Києві проходить черговий, 13-й, раунд українсько-румунських переговорів стосовно укладення договору про режим держкордону, угоди про розмежування континентального шельфу та виняткових економічних зон у Чорному морі. Нагадаємо, що ці переговори безрезультатно тривають уже п'ять років. Нинішній раунд — перший після вересневого візиту до України Президента Румунії Іона Ілієску. Тоді глави двох держав домовилися інтенсифікувати процес.

Судно–забруднювач — на якір!

Ухвалою Жовтневого місцевого суду Одеси камбоджійський теплохід «Мед Балкер 1» заарештовано в Одеському морському порту.

А сталося, **за повідомленням Держінспекції Чорного моря**, ось що: під час бункерувальної операції біля причалу № 134 згаданого порту з вини екіпажу іноземного судна допущено скидання у воду 1485 кілограмів нафтопродуктів. Через це природі завдано збитків на суму 488647 доларів. Держінспекція пред'явила судновласникові претензію на таку суму, однак той не поспішав її сплатити. Судно спочатку затримали, а за кілька днів, за рішенням суду, і заарештували. Поки не буде гарантовано сплату збитків за забруднення довкілля, воно не зніметься з якоря, **повідомляє наш власний кореспондент Георгій ВОРОТНЮК**.

На одному подиху

Хокей. В угорських містах Секешфехервар і Дунауйварош у рамках «Єврохокей-челендж» відбувся турнір національних збірних, який завершився переконливою перемогою збірної України. Вона, мов на одному подиху, здолала своїх суперників із загальним рахунком — 14:0! Спершу підопічні Анатолія Богданова перемогли господарів — 5:0, потім команду Великої Британії — 4:0. А в завершальному матчі українці дали добрий урок ще й хокеїстам Словенії — 5:0! Наступний етап цих змагань відбудеться у грудні в Києві, на льоду Палацу спорту.

(Спортивну добірку читайте на 20-й стор.).

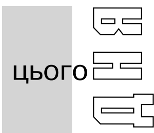

цього дня

12 ЛИСТОПАДА

■ 1708 р. Православна церква оголосила анафему гетьманові Мазепі за «зраду» Петра Першого. ■ 1905 р. У Лубнах вийшов перший номер газети «Хлібороб» — першої україномовної газети на Наддніпрянщині. Після п'ятого номера видання заборонили. ■ 1936 р. Народився поет Микола Сингаївський. ■ 1960 р. У Москві розпочалася Декада української літератури і мистецтва. ■ 1962 р. Помер збирач фольклору Гнат Танцюра. Видав, зокрема, книжку «Жіноча доля в народних піснях» (1930). ■ 1982 р. Юрія Андропова обрано Генеральним секретарем ЦК КПРС (після смерті Брежнєва).

Баланс тижня

Від експорту зерна — жодного цента селянинові ▼ 9

Дозвольте нам освідчитися в любові ▼ 12—13

Чи зігріті ви, люди? ▼ 16

За 9 місяців експорт чорних металів зріс на 2,8 відсотка — до 3,86 мільярда доларів

ПОЛІТИКА

У профспілок і парламенту — інтереси спільні

Профспілки — єднальна ланка між суспільством і державою. Таку думку висловив учора Голова Верховної Ради України Володимир Литвин під час зустрічі з головою Федерації профспілок України, народним депутатом Олександром Стояном. На переконання глави парламенту, профспілки сьогодні виконують подвійну функцію: по-перше, відстоюють інтереси найманих працівників перед роботодавцями; по-друге, сприяють становленню громадянського суспільства. Оскільки партії через свою слабкість поки що не можуть виконувати відповідну роль.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Володимир Литвин звернув увагу на незахищеність профспілкових активістів на підприємствах, що отримали нових власників.

У ході розмови Голова Верховної Ради і лідер одного з найбільших профспілкових об'єднань дійшли згоди уже найближчим часом запропонувати народним обранцям розглянути деякі законопроекти, спрямовані на соціальний захист громадян. Так, на розгляд сесійного залу буде винесено проект закону про збільшення розміру мінімальної зарплати зі 165 до 270 грн. Водночас профспілки пропонують збільшити неоподаткований мінімум до 80 відсотків від вартості мінімального споживчого кошика.

Окрім того, Володимир Литвин і Олександр Стоян обговорили шляхи ліквідації заборгованості з виплат заробітної плати, яка нині становить майже 2,5 млрд. грн., підвищення рівня оплати праці освітянам і реформування системи пенсійного забезпечення.

Після закінчення розмови відбулася прес-конференція Голови Верховної Ради України Володимира Литвина. Відповідаючи на запитання журналістів, зокрема про ситуацію довкола уряду, Володимир Литвин висловив думку, що до кінця тижня з'явиться єдина кандидатура на посаду Прем'єр-міністра. Він вважає, що новий керівник уряду має піднятися над інтересами кланів та партій і працювати тільки в інтересах держави. На його думку, урядова команда повинна не тільки успішно виконувати поставлені завдання, а й бути налаштована на конструктивну співпрацю з парламентом. Проте В. Литвин сумнівається, що парламентська більшість зможе узгодити єдину кандидатуру з чотирьох претендентів на пост керівника виконавчої гілки влади.

Володимир КОРОЛЮК.

Практичні дії за виконавчою владою

Учора відбулося засідання Ради національної безпеки і оборони України.

Перед засіданням Голова Верховної Ради України Володимир Литвин повідомив, що можуть розглядатися питання державного бюджету і безпеки державних установ, організацій, громадян України у зв'язку з подіями у Чечні. Відповідаючи на запитання, чи повинна Україна реагувати на події в Чечні, В. Литвин підкреслив: практичні дії — прерогатива органів виконавчої влади, а ВР може лише приймати законодавчі акти з цього приводу. На переконання глави парламенту, це має бути комплекс узгоджених заходів, «і такі дії нині здійснюються по лінії силових структур і під егідою РНБОУ», **повідомляє УНІАН.**

Замість чотирьох — два

У КОМІТЕТАХ ВР

Виїзне засідання Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин, що відбулося в Одесі, дехто пропонував визнати за всеукраїнську нараду виноградарів та виноробів. І справді, окрім народних депутатів, тут було чимало відповідальних працівників уряду, міністерств і відомств, представників науки, керівників підприємств з багатьох областей України.

Обговорювали одразу чотири законопроекти з правового забезпечення розвитку виноградарства і виноробства. Ситуацію в цих галузях доволі повно змалювали у своїх виступах Міністр аграрної політики України Сергій Рижук та голова Одеської облдержадміністрації Сергій Гриневецький.

Першим реальним кроком до відродження галузі став прийнятий 1999 року Закон України «Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства», за яким на це почали спрямовувати 1-відсотковий збір від реалізації алкогольних напоїв та пива. Найголовніше — відновлено посадки молодих виноградників. Однак темпи ще занизькі, щоб найближчим часом компенсувати втрачене. Коштів згаданого збору на все не вистачить, до того ж вони нерідко витрачаються не за прямим призначенням. І трохи більш як через рік дія цього закону завершується.

Запропоновані законопроекти й покликані, за твердженням їх авторів — народних депутатів Василя Цушка, Володимира Фіалковського, Василя Калінчука, розв'язати назрілі проблеми. Однак шкода, що парламентарії не спромоглися спільно розробити один найоптимальніший документ. Подані законопроекти нерідко суперечать один одному. З цим не могли не погодитися й автори законопроектів. Тому комітет прийняв рішення підготувати замість чотирьох два законопроекти — про державну підтримку виноробної галузі та про вино. Для розробки кожного з них створено робочі групи, до яких, окрім народних депутатів, увійшли науковці й фахівці. Вже через місяць вони мають підготувати документи, які після розгляду в комітеті можна було б винести на пленарні засідання Верховної Ради.

Георгій ВОРОТНЮК.

Одеса.

До відома народних депутатів України

Шановні народні депутати України!

XVI засідання секції «Автомобіль України» Всеукраїнського депутатського клубу народних депутатів України «Парламент» у Верховній Раді України відбудеться 19 листопада 2002 року о 14.00 у залі № 12 за адресою: вул. Грушевського, 18/2.

Рада ВДК НДУ «Парламент» запрошує членів ВДК НДУ «Парламент»: представників Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, керівників автомобільних заводів, представників засобів масової інформації України взяти участь у засіданні секції «Автомобіль України».

Рада ВДК НДУ «Парламент» просить надати ваші пропозиції щодо порядку денного секції «Автомобіль України» та дати підтвердження про вашу присутність на XVI засіданні секції «Автомобіль України».

Телефони для довідок: 253-01-23, 253-33-83.

У НОМЕР

Про співробітництво з Євросоюзом

Голова Верховної Ради України Володимир Литвин підписав розпорядження про забезпечення проведення 20 листопада 2002 року парламентських слухань з порядком денним «Про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським союзом».

Розпорядження видано на виконання постанови Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань у жовтні та листопаді 2002 року» від 12 вересня 2002 року.

Передбачено, що слухання відкриє Голова Верховної Ради В. Литвин, від уряду України доповідатимуть: Прем'єр-міністр Анатолій Кінах, Міністр закордонних справ Анатолій Зленко, Міністр економіки та з питань євроінтеграції Олександр Шлапак, Міністр юстиції Олександр Лавринович.

На слуханнях заплановано виступи голів комітетів Верховної Ради України: з питань європейської інтеграції — Бориса Тарасюка, з питань правової політики — Василя Онопенка, у закордонних справах — Дмитра Табачника, з питань прав людини, національних меншин та міжнаціональних відносин — Геннадія Удовенка, а також першого заступника голови Комітету з питань європейської інтеграції Олега Зарубінського, заступника голови української частини Комітету з парламентського співробітництва між Україною та Європейським союзом, голови підкомітету з питань координації співробітництва з ЄС та СОТ Комітету з питань євроінтеграції Івана Кириленка.

Інформаційне управління Верховної Ради України.

ФОТОФАКТ

Під головуванням віце-прем'єр-міністра Володимира Семиноженка у селищі міського типу Чорнухи, що на Полтавщині, відбулося виїзне засідання оргкомітету з питань підготовки до святкування 280-річчя від дня народження Григорія Сковороди.

На знімку: церемонія вшанування пам'яті Григорія Сковороди на території його колишньої садиби, а тепер музею.

Фото Володимира ЗАЇКИ (Укрінформ).

ПІДСУМОК ТИЖНЯ

Іспит, який призначили самі собі

Минулий тиждень у парламенті розпочався з розгляду у профільному комітеті проекту держбюджету-2003, внесеного урядом на друге читання. Однак дискусії у стінах Верховної Ради нині виходять далеко за межі економічних суперечок. Адже першим питанням для голосування наступного пленарного тижня може стати не головний фінансовий документ держави, а про недовіру нинішньому уряду.

Конкретики у суперечці на тему нового прем'єра та створення коаліційного уряду минулий тиждень не приніс. Президент хоче, щоб парламентська більшість визначила єдину узгоджену кандидатуру із запропонованих чотирьох (А. Кінах, М. Азаров, О. Дубина, В. Янукович), а «більшовики» кажуть, що погодяться з вибором глави держави. «Було б краще, якби більшість запропонувала одного кандидата, але Президент готовий говорити і в такому форматі», — сказав постійний представник Президента у ВР Олександр Задорожній. А Голова Верховної Ради Володимир Литвин на прес-конференції підкреслив, що з точки зору економії парламентського часу було б доцільніше, якби єдину кандидатуру визначив Леонід Кучма.

Президент установив час для досягнення компромісу — до 22 листопада. «Більшовики» на координаційній раді 6 листопада пообіцяли визначити єдиного кандидата до 12 листопада. До цієї дати фракції та групи, що входять до більшості, мали зустрітися з усіма чотирма кандидатами на прем'єрство. І самі претенденти казали, що не проти таких рандеву, однак жодних повідомлень про їх проведення ще не надходило.

У парламентських кулуарах кажуть, що «більшовики» найбільше обговорюють дві кандидатури — чинного прем'єра А. Кінаха і глави Донецької облдержадміністрації, висуванця Партії регіонів В. Януковича.

«Наша Україна» участі у черговій прем'єріаді не бере і, за словами їхнього політолога Миколи Томенка, не голосуватиме за жодного з кандидатів. Однак переговори зі створення парламентської більшості найбільша у ВР фракція продовжує — Віктор Ющенко зустрічався з лідерами НДП Валерієм Пустовойтенком і «Трудової України» Сергієм Тігіпком. «Нашоукраїнці» вже кажуть про створення більшості не «на базі» їх фракції, а «з участю». Але наголошують на тому, що вони перемогли на виборах.

Комуністи висунули кандидатом на нового прем'єра свого однопартійця Станіслава Гуренка. Однак вони самі прекрасно розуміють, що шансів у нього фактично нема. Тим паче що дві інші опозиційні фракції — соціалісти і «бютівці» — від участі в прем'єріаді цілком відсторонилися. Разом з комуністами вони наполягають на «зміні системи влади» і, вочевидь, готують нові політичні акції на кшталт 16 вересня.

Кому справді не позаздрити у нинішній ситуації, то це прем'єрові Анатолію Кінаху. З одного боку, уряд продовжує працювати, адже ніхто його у відставку ще не відправляв, готує бюджет на наступний рік. А з другого — вже не перший тиждень перебуває у «підвішеному» стані. А. Кінах заявив, що «спроба створити у країні передумови урядової кризи» і сформувати парламентську більшість методом «примітивного розподілу посад» і «торгівлі портфелями» — шлях у глухий кут, який може призвести до загострення політичної ситуації у державі та зриву бюджетного процесу. «Всім живим людям працювати в атмосфері постійних дискусій, прогнозів про майбутній уряд надзвичайно важко», — зізнався прем'єр. Зрештою, як передбачають багато аналітиків, можливий і такий варіант, за яким поміняють кількох міністрів, але самого прем'єра не чіпатимуть.

Доля нинішнього уряду має визначитися через тиждень — коли парламент знову працюватиме у пленарному режимі. Однак уже сьогодні і «більшовики», і опозиціонери одностайні в тому, що якщо нинішній уряд все-таки буде відправлено у відставку, то від голосування за нового прем'єра прямо залежатимуть перспективи парламентської більшості. Це стане для неї іспитом на реальність і спроможність проводити свої ж політичні рішення.

Юліана ШЕВЧУК.

Економна оборона: важко бути голодним і бравим

(Початок на 1-й стор.).

КОМЕНТАР ОГЛЯДАЧА

У контексті боротьби зі світовим тероризмом вітчизняному оборонному відомству логічно було б розраховувати на стовідсоткове фінансове задоволення своїх потреб з боку головного спонсора — держбюджету. Міноборони, за словами Держсекретаря МО України Олександра Олійника, висунуло свої пропозиції «Бюджету-2003». Пропоновано надати на оборонні потреби 5 млрд. 494 млн. грн.

Головнокомандувач ЗС України Леонід Кучма на недавній колегії військового відомства запевнив, що не підпише бюджет, якщо в ньому не буде врахована бодай мінімальних потреб армії. А згідно з проектом держбюджету людям у погонах для повного щастя, з'ясовується, треба 2 млрд. 550 млн. грн. На всіх.

Торік Президент затвердив пропозиції Міністерства оборони України, згідно з якими плановано поступово (в 2005 р.) вийти на фінансування потреб армії у розмірі не менш як три відсотки від ВВП, як це належить за Законом «Про оборону».

Поки що відсоток становить лише 1,32. При цьому тільки на проведення заходів з реалізації реформи в українській армії у 2003 році потрібно 643,9 мільйона гривень, на тилове забезпечення — майже 708 млн. грн., а на будівництво житла для військовослужбовців — 358,7 млн. грн.

Щодо поповнення та модернізації технічного арсеналу ЗС України, то це питання наші військові мають вирішувати самостійно. За рахунок економічної і господарської діяльності. За цей час армійці показали, що цілком можуть заробляти самі, ось і зобов'язали їх нинішнього року отримати більш як 980 млн. грн. За словами Міністра оборони Володимира Шкідченка, цю цифру вочевидь завищено, і якщо вдасться заробити, то вдвічі менше.

А ось скоротивши наступного року 24 тисячі військовослужбовців і списавши з балансу 900 одиниць техніки, українська армія зможе заощадити 250 млн. грн. Але така економія погоди не робить. Сьогодні йдеться про зняття пільг і компенсаційних виплат (на санаторно-курортне лікування, проїзд до місця оздоровлення, за житло і комунальні послуги, електроенергію) з військовослужбовців і військових пенсіонерів. На практиці, за словами військових, вони вже відсутні, за винятком хіба що 50-відсоткової оплати за житло. Подейкують, що всі відібрані пільги замінять на адресну грошову допомогу. Але механізм її ще не розроблено, а бюджет приймати вже час.

Ольга ВАУЛІНА.

Коли ракети влучають... не в ту ціль

Нещодавно на Чорному морі пройшли підсумкові навчання російського Чорноморського флоту, у яких брали участь понад 170 одиниць кораблів, суден та іншої бойової техніки. До збору-походу готувалися давно, за планом кораблі мали опробувати свою артилерію, провести пошукові операції, а також стрільби крилатими ракетами.

Після трагічних подій у Броварах, над Чорним морем та на львівському летовищі Скнилів українська сторона зрозуміла: береженого Бог береже — тож звернулася до росіян з проханням від стрільб крилатими ракетами утриматися. І вагомі підстави для цього є.

1997 року, саме під час навчань і стрільб кораблів бригади ракетних катерів російського флоту, у Чорному морі безслідно зник український риболовний траулер «САОР-3» разом з екіпажем. З цим випадком довго розбиралися, але точно нічого встановити так і не вдалося — судно справді як у воду кануло.

Рік по тому під час святкування в Севастополі Дня Військово-Морського флоту малий ракетний корабель (МРК) «Зарница» стрельнув «на публіку» комплексом встановлення перешкод ПК-16. Ефект був зворотний очікуваному: втратив руку молодий хлопець, була важко поранена й дівчина поруч з ним. Молоді люди мали необережність відпочивати на березі моря, але як вони могли потрапити у приціл відмінників бойової підготовки, незрозуміло. Незрозуміло було й те, чому МРК стріляв саме комплексом встановлення перешкод. Адже на відміну від наявних на озброєнні крилатих ракет (КР) «Терміт» і «Малахіт», політ яких чудово помітний і справляє належне враження на глядачів, невеличка ракета ПК-16 у польоті практично не помітна. Невтаємничений може помітити, та й то насилу, хіба що невеликий спалах під час її старту.

24 квітня 2000 року українське вантажопасажирське судно «Верещагіне», що прямувало зі Стамбула до Скадовська, також під час навчань було вражене протикорабельною ракетою П-35, випущеною мобільною береговою установкою ракетного полку Чорноморського флоту з мису Херсонес. Судно перебувало на той час у північно-західній частині Чорного моря, лише за 30 миль від Донузлава. Як пізніше з'ясувалося, обслуга берегового ракетного комплексу «Прогрес» випустила в напрямі виставлених у морі мішеней крилату ракету, котра захопила своєю апаратурою самонаведення рухому надводну ціль і влучила у правий борт цивільного судна. Наскрізь прошивши сталеву надбудову, вона вийшла з лівого борту, якийсь час іще продовжувала летіти і впала в море.

Ракета була навчальна, вона не мала справжньої 500-кілограмової боєголовки, натомість мала солідну масу — 5 тонн. Тоді електромеханік В. Пономаренко дістав кілька осколкових поранень. Потерпілих могло бути значно більше, але, на щастя, у момент влучення ракети команда й пасажири судна обідали, і це, либонь, багатьом врятувало життя. Було зруйновано лише судову радіорубку, а в ній разом з апаратурою знищено й документи начальника радіостанції, тому точно встановити, чи отримав екіпаж «Верещагіне» оповіщення про закриття району, так і не вдалося.

Російська сторона під час розслідування цього випадку доводила, що всі належні заходи з техніки безпеки було нею виконано, а судновласник і капітан самі, мовляв, винні в тому, що теплохід що опинився в районі виконання стрільб поруч з мішенями. Але факт залишається фактом: судно безперешкодно пройшло крізь лінію дозору, периметр якої забезпечували 13(!) російських кораблів і авіація, і отримало те, що отримало.

Одне слово, на сьогодні приводів для взаємних звинувачень вистачає, а тут іще держсекретар Міністерства оборони України Олександр Олійник підлив оливи у вогонь. Він 24 вересня заявив журналістам: хоча Україна й визнала свою вину за ураження над Чорним морем російського пасажирського лайнера Ту-154, але вона так і залишається поки що недоведеною (кримінальну справу не закрито). Таким чином він дав зрозуміти, що виплата компенсації родичам загиблих пасажирів і членів екіпажу навіть за рішенням суду дуже сумнівна, тим паче що в бюджеті Міністерства оборони потрібних для цього 10 млн. доларів просто нема.

Під час навчань на полігоні Опук росіяни провели відпрацювання масштабної десантної операції, кораблі виконали більшість поставлених завдань і 4 жовтня — річниці трагедії Ту-154, жертвами якої стали 78 осіб, військово-морські маневри вже майже добігали кінця, залишалося тільки відстрілятися ракетами.

Особливу увагу при підготовці до цієї вправи приділяли флагману Чорноморського флоту — ракетному крейсерові «Москва». Десять років простояв він у ремонті, з якого, мабуть, так і не виборсався б, якби командир завбачливо не порадив перейменувати корабель, який раніше мав назву «Слава». Це дало змогу залучити могутнього спонсора в особі мера Білокам'яної Юрія Лужкова і завершити ремонт, який затягнувся.

Однотипний з недобудованою «Україною», доля якої й досі невідома, крейсер оснащено дальнобійним ракетним комплексом П-500, рівного якому немає на Чорному морі. За свої бойові можливості корабель отримав у воєнних моряків НАТО прізвисько «убивця авіаносців», а за характерне розташування на верхній палубі пускових установок ракет іще одне — «оскал соціалізму».

Після модернізації «Москві», звичайно, дуже потрібно було випробувати в дії свою головну зброю — заперечення України виявилися зовсім недоречні. І все-таки російські і українські «верхи» у питанні ракетних стрільб досить-таки несподівано домовилися. Багато хто пов'язує це з днем народження російського Президента і зустріччю глав двох держав, яка відбулася напередодні. 7 жовтня Володимирові Путіну стукнуло рівно 50, а ювілярам, тим паче такого рівня, у проханнях відмовляти якось не прийнято.

8 жовтня з наміром постріляти ракетний крейсер знову вийшов у море. Ще за кілька днів навчання завершилися і всі учасники повернулися на місця постійної дислокації. Крилатими ракетами успішно відстрілялися кораблі бригади ракетних катерів, але «Москва» все-таки не стріляла. Фахівці гадають, що, можливо, одна з причин того, що крейсерові в останній момент на стрільби дали «дроб», — дальнобійність його головної зброї. За гарантованої дальності стрільби 900 кілометрів в разі якихось неполадок постраждати від ракет крейсера могла б уже не тільки Україна та її судна, а й будь-яка з причорноморських держав. Для «Москви» Чорне море вочевидь замале, стріляти своїми ракетами їй можна хіба в океані, і, либонь, елементарна обережність у російських військовиків взяла гору.

Хоч би там що, а цього разу для оточення все обійшлося благополучно. Щоправда, одне «потрясіння» російський Чорноморський флот усе-таки не обминуло. Хоча, як то кажуть, коней на переправі не міняють, але безпосередньо під час навчань прийшло повідомлення про звільнення командувача флоту адмірала Володимира Комоєдова. До Севастополя з морів він повернувся уже у відставці. На його місце призначено віце-адмірала Володимира Масоріна, який перед тим командував Каспійською флотилією.

Володимир ПЕТРЕНКО.

ТОЧКА ЗОРУ

Із гуртожитку генерала перевели в СІЗО

Трагедія, що сталася на Скнилівському летовищі у Львові, продовжує нагадувати про себе. Державні інституції виконали або ж продовжують виконувати свої зобов'язання перед сім'ями потерпілих, а вони самі прагнуть автономно захистити свої права і гідність. Нині фірма відомого львівського адвоката Арама Чліянца консультує потерпілих, а сам він займається захистом одного з обвинувачуваних — заступника командувача 14-го авіакорпусу генерал-лейтенанта Анатолія Третякова. На прохання кореспондента «Голосу України» Арам ЧЛІЯНЦ висловив приватну (поки що) точку зору на оприлюднені версії, припущення і звинувачення:

— Я вивчаю численні документи, інструкції і бачу, що в настановах немає такого поняття — «керівник польоту». Керівники авіакорпусу виробили всі необхідні документи, зона пілотажу була встановлена, схема польотів вимальована, але льотчики впродовж 4—5 секунд порушили поставлене перед ними завдання. Ось переді мною «Основні правила польотів у повітряному просторі України», якими керуються військові. Там дуже багато положень, що суперечать обвинуваченню, висунутому за статтею 416: «порушення правил польотів або підготовки до них...» Так, Третяков готував політ. А якщо відповідальні особи його завдання не виконують? Якщо льотчики хотіли похизуватися? Один військовий фахівець висловив на сторінках газети «Комсомольская правда» версію, що літак потрапив у мінісмерч, а вони дуже небезпечні. Справа надзвичайно складна, і її розглядатимуть довго.

Ми вже бачимо елементи політичної заангажованості. Я вважаю, що генерала, який 30 років віддав армії, не треба було брати під варту (Анатолій Третяков з 8 серпня перебуває в СІЗО. — **Ред.**). Він ходив би до суду, як солдат. Мій підзахисний має проблеми зі здоров'ям, звертається до лікарів, але його не госпіталізують. До речі, генерал навіть квартири в армії не надбав — досі проживає в гуртожитку, на тому ж таки Скнилівському летовищі...

Чи винна місцева влада? На її адресу пролунало багато звинувачень, але в правовому полі керівники органів влади відповідальності не несуть. Щоправда, мене здивувала позиція міського голови, який у перші дні заявив: «За що просити вибачення?» Я вважаю, що всі живі мають попросити вибачення в тих, хто загинув чи втратив сім'ю. Варто дослідити й історію авіашоу над Львовом. Це вже тягнеться впродовж століття: як міжнародне свято — щось у небі трапляється. Ще 1911 року під час показового польоту літак упав на палац Потоцьких. Тоді загинув американський льотчик. Потім були катастрофи в 1940-му, в 60-х роках. Може, тут якась геопатогенна зона?..

До нас звертаються ті потерпілі, що мають намір стати цивільними позивачами. Питання і проблема в тому, хто ж відповідач. Це ми тлумачимо людям. Шкоду їм заподіяно джерелом підвищеної небезпеки. А в законі записано, що за таку шкоду відповідає не та особа, яка керувала цим джерелом, а власник. У даному випадку власником є Міноборони, тому до нього будуть адресовані моральні і матеріальні претензії осіб, які зазнали збитків. Ми роз'яснюємо людям, що це буде можливо лише після суду, котрий визначить винуватців.

Один чоловік, що втратив сина, вимагатиме компенсації у сумі 350 тисяч гривень. Інший був у Португалії, коли загинула його дружина. Залишився хлопчик, але батькові-опікунові сказали, що кошти, виділені на сина державою, не можна витрачати аж до виповнення хлопцеві 18 років. А якщо йому потрібні гроші на підручники чи вітаміни? Вважаю, кошти слід надати зараз, а опікунські ради мають контролювати їх використання. Прийшов батько, який вважає себе потерпілою стороною тому, що на його сина під час вибуху падали частини пошматованого тіла і дитина зазнала травми. Відомий випадок, коли за потерпілого спробував видати себе чоловік, якого й близько не було не летовищі. Правоохоронні органи це з'ясували.

Фото Віктора ПОБЕДІНСЬКОГО (УНІАН).

Записала Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Львів.

Тисяча років сусідства і взаємодії

Володимир ЛИТВИН, Голова Верховної Ради України, професор, член-кореспондент Національної академії наук України

Жахливі репресії незабаром розвіяли всі ілюзії, які населення Західної України покладало на радянську владу. Незважаючи на те, що від них насамперед постраждали поляки (службові особи, поміщики, осадники та ін.), усе населення гостро відчуло ту несвободу, яку ніс із собою новий політичний режим.

Війна, оголошена Німеччині 3 вересня 1939 р. Великою Британією і Францією, була європейською за масштабами. Напад А. Гітлера на СРСР перетворив її на світову. Країна, яку західні демократії вважали мало не союзником Німеччини, волею А. Гітлера раптом стала їх власним союзником.

Не мало значення, що Польща і Франція були розгромлені, а Велика Британія воювала з нацистським рейхом в одиночку. Зарозумілість А. Гітлера, який відкрив східний фронт, не закривши західний, була його особистою рисою характеру. Французький і польський народи, як і всі інші народи окупованої Європи, зброю не склали. Раптовий поворот у війні відкривав перед Великою Британією і європейським рухом Опору нові перспективи.

Однак слід зазначити, що поляки прийняли нового союзника зі змішаними почуттями. Цей союзник у змові з Німеччиною (Пруссією) двічі знищував їхню державу. На окупованій території Західної України і Західної Білорусії жодний поляк не був упевнений в тому, що його завтра не вивезуть туди, куди вивозили предків після придушення польських повстань у XIX ст.

Тому всі польські політичні діячі міцно трималися за ідею відродження Польської держави після розгрому нацистської Німеччини в її попередньому вигляді. Вони хотіли переконати свого нового союзника дотримуватися укладеного в 1921 р. Ризького мирного договору.

У 1941 р. польський еміграційний уряд перебував у Лондоні. Звідси він намагався впливати на Велику Британію, аби вона засудила віроломний напад на Річ Посполиту в 1939 р. і підтримала її відродження. Англійський уряд був на боці поляків, але рахувався з новою реальністю. Його прагматичну позицію найкраще охарактеризував у своїх мемуарах У. Черчілль. Політика Великої Британії, говорив він, має виходити з тези, що «на цьому життєво важливому етапі війни все мусить бути підпорядковане завданню збільшення загальних воєнних зусиль, а польсько-радянська проблема повинна бути врегульована так, щоб не була порушена єдність англо-російського воєнного союзу».

23 червня 1941 р. прем'єр-міністр Польщі В. Сікорський в радіозверненні до громадян своєї країни заявив про можливість зникнення в міжнародній політиці польсько-радянської проблеми.

У переговорах, що почалися за посередництвом англійців, радянська сторона заявила, що СРСР стоїть за відновлення незалежної Польської держави в її національних кордонах. Ціною великих зусиль англійцям удалося дещо скоригувати вимоги польської сторони. Остання відмовилася від вимоги відновлення кордонів, передбачених Ризьким мирним договором і стала наполягати на денонсації угод СРСР та Німеччини, підписаних 23 серпня і 28 вересня 1939 р. Ця формула була нейтральнішою за звучанням, але незмінною за суттю поставлених вимог. Радянські дипломати опинилися перед фактом денонсації договорів, укладених з Німеччиною. Проте в ситуації, коли Німеччина перетворилася на ворога, ця вимога за формою і суттю ставала природною.

30 липня 1941 р. між СРСР і Польщею було укладено договір. Його перша стаття визнавала радянсько-німецькі угоди стосовно територіальних змін у Польщі такими, що втратили силу. Згода Й. Сталіна була вимушеною. Однак вона не означала, що СРСР відмовлявся від набутих за пактом Ріббентропа—Молотова територіальних надбань. Йшлося лише про те, щоб ці надбання були визнані, тобто легітимізовані його новими союзниками, не виключаючи й Польщі. Радянська сторона визнавала польськими громадянами лише етнічних поляків. Українців та євреїв, які до вересня 1939 р. проживали в східних воєводствах, вона розглядала як радянських громадян.

Для українців спірного регіону радянське громадянство не було високою честю. Тоталітарна держава ставилася до всіх своїх громадян з патерналістською безцеремонністю. Кожного з них вона могла перетворити в будь-яку хвилину на «табірний пил», але тими, хто їй не суперечив, опікувалася в міру сил і можливостей.

З не меншою байдужістю до українців ставилася і польська сторона. Яскраве свідчення тому — позиція В. Сікорського на прийомі в Кремлі 4 грудня 1941 р. Коли польський генерал В. Андерс спробував нагадати, скільки клопоту завдавало германофільство багатьох українців у недавньому минулому полякам і більшовикам, Й. Сталін заявив: «Ми їх спільно знищимо!». В. Сікорський, однак, відмовився шукати єднальні моменти між Річчю Посполитою і Радянським Союзом у спільному протистоянні поляків та росіян щодо українців. Наголошуючи на основній тезі про східний кордон Польщі, він заявив: «Йдеться не про українців, а про територію».

Розглядаючи питання про те, як вирішувався зав'язаний у вересні 1939р. вузол радянсько-польських відносин на дипломатичному рівні, не треба забувати про нижній поверх протистояння, тобто про дії озброєних людей, які безпосередньо «на території» підпорядковувалися тій або іншій владі. Конкретні дії висвітлюватимуться у наступному розділі. Тут же слід зазначити, що польський лондонський уряд не покладався у своїй східній політиці (як і Ю. Пілсудський у 1918—1920 рр.) тільки на допомогу Великої Британії і США. Він мав намір утворити на окупованих після вересня 1939 р. територіях власні ефективні військові підрозділи.

У шеститомному виданні «Армія Крайова в документах», інших фундаментальних публікаціях є чимало документів, що підтверджують намір польського еміграційного уряду створити власні збройні сили на окупованій території, які могли б відіграти, у поєднанні з дипломатичними зусиллями, свою роль у відродженні Польщі в її довоєнних кордонах. У «Розпорядженні на випадок радянського маршу через польські землі» від 3 березня та «Персональній таємній інструкції для головнокомандуючого в країні» від 8 березня 1942 р. В. Сікорський, у разі можливої перемоги СРСР у війні, наполягав на тому, щоб «тримати в цей час у Вільно і Львові сильні військові підрозділи». Ця армія мала виступити зі зброєю в руках, щоб «роззброїти німців, взяти в свої руки Служби безпеки в тих місцевостях і забезпечити роботи адміністративних установ, призначених представником уряду».

Питання про кордони держав у післявоєнний період уперше було порушено у спільній декларації президента США Ф. Рузвельта і прем'єр-міністра Великої Британії У. Черчілля, яка дістала назву Атлантичної хартії. У документі, підписаному 14 серпня 1941 р. на борту британського військового корабля «Принц Уельський» в Атлантичному океані поблизу Ньюфаундленда, проголошувалися загальні принципи національної політики двох держав: недоторканність територій, право будь-якого народу вільно обирати форму правління, рівноправне післявоєнне співробітництво, відмова від застосування сили у міжнародних відносинах, створення системи загальної безпеки і роззброєння.

Прийняття цих принципів свідчило про відмову великих держав від імперіалістичної політики. Уроки виходу країн-переможниць з першої світової війни не минули даремно. Перед державами, які бажали приєднатися до антигітлерівської коаліції і зупинити поширення фашизму по всій планеті, відкривалася перспектива встановлення справедливого світового порядку.

24 вересня 1941 р. до Атлантичної хартії приєднався Радянський Союз. Тим самим він брав на себе зобов'язання відмовитися від територіальних зазіхань у майбутньому. Таке обмеження імперіалістичних апетитів керівництва Радянського Союзу було вимушеним, особливо у 1941 р., коли Й. Сталін потребував допомоги західних держав. Від 1 січня 1942 р., коли представники 26 країн заявили про свою згоду з принципами Атлантичної хартії і оголосили себе Об'єднаними Націями, у підписаній у Вашингтоні відповідній декларації, епоха «законів джунглів» у світовій політиці закінчилася.

Тим часом у ставленні СРСР і Польщі до проблеми кордону між ними не відбувалося жодних зрушень. 20 лютого 1943 р. газета «Правда» помістила як свою передовицю статтю О. Корнійчука «Возз'єднання українського народу у власній державі», яка напередодні була опублікована в «Радянській Україні». У цій безперечно замовний статті український письменник звинувачував польський еміграційний уряд та окремі групи польських емігрантів у США та Великій Британії у бажанні створити Польщу «від моря до моря» і в намірі «відірвати від Радянського Союзу західну частину України».

Відповіддю на цю статтю була постанова Ради міністрів Речі Посполитої від 25 лютого 1943 р., яка нагадувала, що у справі кордонів між Польщею і СРСР «обов'язковим є статус-кво до 1 вересня 1939 р., що відповідає Атлантичній хартії. Порушення статус-кво визнавалося «шкідливим для єдності союзників».

У квітні 1943 р. набула розголосу «катинська справа», яка призвела до розриву дипломатичних відносин між СРСР і Польщею.

Питання про польський східний кордон, яке не знаходило задовільного розв'язання з 1918 р., було в принципі вирішено на Тегеранській конференції керівників трьох союзних держав — СРСР, США і Великої Британії (28 листопада — 1 грудня 1943 р.).

Наближався той момент, коли Червона Армія повинна була вступити на територію Польщі. Враховуючи досвід 1920 р., У. Черчілль розумів, що Кремль утворить тоді який-небудь новий Польревком і оголосить його законним урядом Польщі. Тому він був вкрай зацікавлений відновити контакти лондонського польського уряду з радянським. Зробити це ставало можливим тільки при задовільному для обох сторін розв'язанні проблеми східного польського кордону. Всупереч Атлантичній хартії Німеччина повинна була зазнати територіальних втрат.

У бесіді з Й. Сталіним 29 листопада У. Черчілль висловив ідею шляхом пересування кордонів перетворити ягеллонську Польщу на пястівську. Він продемонстрував, якими мають бути кордони між СРСР, Польщею та Німеччиною на трьох сірниках, що позначали ці країни: всі сірники послідовно пересувалися у західному напрямку.

Наступного дня на загальній зустрічі глав урядів У. Черчілль висловив свою пропозицію в письмовій формі: «Осердя польської держави і народу повинно розташовуватися між так званою лінією Керзона і лінією ріки Одер, з включенням до складу Польщі Східної Пруссії та Оппельнської провінції».

Пропозиція У. Черчілля не викликала заперечень у Й. Сталіна, який вимагав лише одного: «Між нами і Польщею повинен існувати кордон 1939 року, встановлений радянською Конституцією». Ф. Рузвельт також не заперечував, щоб кордони Польщі були пересунуті зі сходу на захід до Одера. Проте він заявив, що з політичних міркувань не братиме участі у розв'язанні цього питання: в США налічувалося близько 7 млн. громадян польського походження, і до президентських виборів чіпати цю тему було ризиковано.

Ідея відродження пястівської Польщі з середньовічними кордонами здавалася абсолютно нереальною. Поляки ще пам'ятали несприятливі результати референдуму в Німеччині на землях зі змішаним німецько-польським населенням. Присутність у відроджуваній державі мільйонів німців замість мільйонів українців та білорусів суперечило їхнім національним інтересам.

У відповідь на заяву Й. Сталіна про встановлення між Польщею і Росією кордону 1939 р. на зустрічі 1 грудня 1943 р. Ф. Рузвельт поставив питання, яке мало в наступні роки визначальне значення для українопольських відносин: «Чи можливо буде організувати в добровільному порядку переселення поляків з території, що відійшли до Радянського Союзу?». Й. Сталін недбало відповів: «Це можна буде зробити».

Питання про переселення німців з територій, що відходили до Польщі, у розгорнутому вигляді не порушувалося.

«Польревком» Й. Сталін все-таки створив. На звільненій з-під німецької окупації частині польської території 22 липня 1944 р. у Любліні виник Польський комітет національного визволення (ПКНВ) — альтернативний лондонському польський уряд. У травні—липні 1944 р., під час підготовки до створення ПКНВ, відбувалися інтенсивні консультації радянських керівників з Союзом польських патріотів в СРСР. У цей час М. Хрущов, посилаючись на клопотання мешканців так званого «закерзоння», висунув пропозицію утворити Холмську область. Пропозиція була використана як засіб тиску на люблінських поляків, які теж не бажали коритися диктату. Делегація ПКНВ 26 липня підписала з урядом СРСР таємний договір, що зафіксував лінію Керзона як основу радянсько-польського кордону. Таємний характер договору визначався тим, що визначення кордону було прерогативою мирної конференції. Радянський Союз мав поки що попередню і неформальну згоду союзників на кордон по лінії Керзона. Крім того, орган, з яким укладався договір, не мав леґітимних владних повноважень.

На Кримській конференції керівників трьох союзних держав (лютий 1945 р.) радянська делегація внесла пропозицію вважати східним кордоном лінію Керзона з відхиленнями від неї в деяких районах не більш як 5—8 км на користь Польщі. Західний кордон мав простягатися від Штеттіна по річці Одер і далі по річці Нейсе. Пропозиції Й. Сталіна базувалися на рішеннях Тегеранської конференції, сформульованих У. Черчіллем. Тепер же У. Черчілль вважав, що Велика Британія і США не зобов'язані давати згоди на таку територіальну компенсацію новому польському урядові, який сформувався на базі люблінського всупереч їхній волі. Щоб добитися вирішення польської проблеми, вони готові були надати велику територіальну компенсацію тільки польському емігрантському урядові. Дивно, але лідери західних країн потрапили в ту саму пастку, що й ленінський Раднарком, який у 1920 р. змушений був віддати «чужому» польському урядові Західну Україну і Західну Білорусію.

За радянським протоколом вечірнього засідання глав урядів у Лівадійському палаці 7 лютого 1945 р. У. Черчілль висловився вкрай цинічно: «Польща повинна мати право взяти собі таку територію, яку вона побажає і якою вона зможе управляти. Навряд чи було б доцільним дати польському гусаку насититися німецькими яствами до такої міри, аби потім померти від нетравлення шлунка».

Остаточне розв'язання проблеми західного кордону Польщі було відкладено до мирної конференції. Проблема знову виникла на Берлінській конференції керівників трьох союзних держав (17 липня — 2 серпня 1945 р.). У резолюції «Західний кордон Польщі» була підтверджена узгоджена думка про те, що остаточне визначення західного кордону треба відкласти до мирного врегулювання. Однак господарем становища в Центрально-Східній Європі був Й. Сталін. Тому західний кордон в остаточному підсумку визначився за радянськими пропозиціями. Берлінська конференція зафіксувала таку реальність: «Глави трьох урядів погодилися, що до остаточного визначення західного кордону Польщі колишні німецькі території, розташовані на схід від лінії, що проходить від Балтійського моря трохи на захід Свинемюнде і звідси вздовж річки Одер до злиття з річкою Західна Нейсе і вздовж річки Західна Нейсе до чехословацького кордону, включаючи ту частину Східної Пруссії, яка у відповідності з рішенням Берлінської конференції не поставлена під управління Союзу Радянських Соціалістичних Республік, і включаючи територію колишнього вільного міста Данцига, повинні знаходитися під управлінням Польської держави і в цьому відношенні вони не повинні розглядатися як частина радянської зони окупації в Німеччині».

За підсумками другої світової війни територія міжвоєнної Польщі була зменшена на 180 тис. кв. км на користь Радянського Союзу завдяки передачі останньому Західної України і Західної Білорусії. Тут важливо відзначити, що приєднання цих земель до Української держави, яку в ті часи представляла УРСР, остаточно відбулося в лютому 1945 р., а не у вересні 1939 р. Відповідно святкувати цю подію слід би було не у вересневі дні, як це робилося в радянські часи, а в лютому.

Спекуляції на тему про те, що вільна і демократична Україна морально зобов'язана віддати сусідам землі, неправедно загарбані за пактом Ріббентропа—Молотова, почалися в румунській (не польській!) пресі одразу після 1991 р. Однак фактичні територіальні здобутки УРСР 1939—1945 рр., які успадкувала сучасна Україна, не мають відношення до цього зловісного пакту. Уперше в 1999 р. звернув на це увагу український історик С. Кульчицький.

Територія, яка була у розпорядженні веймарської Німеччини, зменшилася у 1945 р. на 120 тис. кв. км. У масштабах європейського континенту це велика втрата: вона майже вдвоє перевищує сукупну територію країн Бенілюксу. Ці територіальні зміни були викликані тим, що Об'єднані Нації перемогою в Європі завдячували в основному СРСР. Суть проблеми не в тому, що західні держави виявилися нездатними стримати імперіалістичні апетити свого тоталітарного союзника. Вона корінилася у нерозв'язаному територіальному вузлі, що дістався у спадщину від першої світової війни (лінія Керзона).

Країна, з нападу на яку почалася друга світова війна, не могла не одержати територіальної компенсації (хоча під час Берлінської конференції глави західних держав перестали погоджуватися на той її розмір, який самі визначили в Ялті ще за півроку до зустрічі в Потсдамі). Звідси треба зробити трохи несподіваний висновок: активна політика Ю. Пілсудського щодо східного кордону, яка проводилася всупереч волі Антанти і поставила країну на край загибелі у 1920 р., все-таки, в довгочасній перспективі, виявилася такою, що найбільше відповідала національним інтересам Польської держави.

Слід констатувати очевидне: незважаючи на урочисту заяву Атлантичної хартії не допускати анексії територій у переможено-

Закінчення. Початок у номерах від 8 та 9 листопада ц.р.

го ворога, післявоєнна карта Європи істотно змінилася порівняно з серединою 30-х років, тобто до гітлерівських завоювань. Це було пов'язано з необхідністю компенсувати територіальні втрати Польщі.

Польща одержувала 105 тис. кв. км німецької території — переважно свої етнічні землі, втрачені за часів середньовіччя: Помор'я, Сілезію, а також основну частину Східної Пруссії. Кенігсберг з округою площею в 15 тис. кв. км було передано СРСР. Отже, в результаті втрат і прирощень територія сучасної Польщі зменшилася порівняно з міжвоєнною від 388 до 313 тис. кв. км. Нова, пястівська Польща, виявилася не набагато меншою за територією (на 75 тис. кв. км), ніж довоєнна, ягеллонська. Якби не прирощення за рахунок Німеччини, вона була б удвоє меншою.

Польський уряд у Лондоні даремно переживав, що відроджена Польща виявиться державою двох народів — поляків і німців. Німецьке населення нещадно зганялося з територій, які відходили до Польщі, Чехословаччини і Радянського Союзу. У. Черчілль в Ялті обережно вказав Й. Сталіну, що в Англії є кола, яких лякає думка про виселення великої кількості німців. Й. Сталін відповів, що в тих частинах Німеччини, які займає Червона Армія, німецького населення майже нема. Фактично із земель, на яких проживало багато поколінь німців, було виселено не менш як 13 млн. осіб.

Вище йшлося про дипломатичну боротьбу 1941—1945 рр., метою якої було визначення державної приналежності Західної України. Неважко переконалися в тому, що україно-польське протистояння цього періоду не могло мати якогось самостійного визначального значення. І поляки, і, особливо, українці були пішаками на європейській шахівниці. Разом з тим такий невеликий в масштабах континенту регіон, як Західна Україна, зіграв непропорційно велику роль під час становлення післявоєнного устрою в Європі. Цьому сприяло ціле сплетіння причинно-наслідкових зв'язків між подіями, корені яких сягали часів попередньої світової війни.

Тепер слід спуститися з дипломатичних «висот» на землю, ту саму «територію», за яку йшла боротьба. Учасники її не знали, як проляже кордон між Польщею і Радянським Союзом: до лютого 1945 р. це не було відомо нікому. Вони не знали також, хто переможе у війні. Для багатьох з них світова війна була тільки тлом, на якому розігрувалася інша війна та в якій вони брали безпосередню участь. Все це треба враховувати, коли постає проблема оцінки саме таких, «місцевих», воєн (а їх було кілька), та проблема визначення відповідальності за трагедії воєнного часу.

Наближається 60-та річниця волинської різанини, в ході якої від рук озброєних українців загинули десятки тисяч цивільних жителів польських сіл. Як таке стало можливим? Якою мірою цей злочин може обтяжити конкретну воєнно-політичну силу з числа тих, що були представлені на тогочасній Волині, конкретних політичних або військових діячів? Як ми, українці і поляки, відзначатимемо цю сумну річницю?

Без винесення остаточних оцінок, які мають бути зроблені спеціалістами після ретельного вивчення фактичного матеріалу, хотілося б у цій частині звернути увагу на деякі важливі деталі україно-польського протистояння доби німецької окупації, означити певні акценти.

Розстановка правильних акцентів є найважливішим завданням українських і польських істориків. Слід підкреслити: істориків, а не політиків. За домовленістю між нашими президентами, важкі питання історії передані на розгляд ученим і виведені зі сфери політики. Це — мудре рішення, яке дозволить будувати відносини з нашим стратегічним партнером, виходячи з сучасних реалій.

Так, ученим треба знати і оцінювати історичні факти, піднімати на щит або скидати з п'єдесталів політичних діячів. Але ми повинні пам'ятати, що політичні діячі доби другої світової війни — це вже не наші сучасники. Якщо хтось із них ще живий, то він перейшов рубіж столітнього віку. Ветерани другої світової, з якими ми тепер спілкуємося — це тогочасна молодь (у 20 років політиками ще не стають).

Як уже підкреслювалося, радянізація західних областей УРСР в 1939—1941 рр. полягала передусім у знищенні національних суспільно-політичних структур. Тому перед гітлерівським вторгненням залишалася незруйнованими (хоч добре постраждалими від чекістів) тільки фракції ОУН, які мали досвід роботи в підпіллі.

На українських землях, розташованих на захід від радянсько-німецького кордону, бандерівці і мельниківці діяли відкрито. Обидві ОУН розгорнули у Кракові підготовчу роботу зі створення в Україні майбутніх державних структур. Тепер ці документи опубліковані, і ми можемо оцінити колосальний масштаб продуманого і проробленого за короткочасний краківський період їх це не збройної діяльності.

Керівники ОУН сподівалися, й не безпідставно, що протиприродний союз А. Гітлера і Й. Сталіна довго не триватиме. Майже вся Європа вже була біля ніг А. Гітлера. Тому їм, як і німецькому фюреру, здавалося, що завоювання Радянського Союзу — справа лічених місяців. Радянсько-німецька війна, як вважалося, буде бліцкрігом. У розвалі Радянського Союзу С. Бандера і А. Мельник бачили необхідну і достатню передумову для відродження української національної держави.

Весною 1941 р. у складі спецпідрозділів абверу з'явилися укомплектовані бандерівцями батальйони «Роланд» і «Нахтігаль».

У суспільно-політичному спектрі сучасної України є сили, які ведуть свій початок від націоналістичних організацій, очолюваних С. Бандерою і А. Мельником. Вважається, що тодішніх і теперішніх націоналістів об'єднує ідеологія. Насправді це не так, адже націоналізм — це не ідеологія, а стан душі. Патріотизм бездержавної нації набуває вигляду націоналізму, а хто скаже, що патріотизм — це ідеологія?

Об'єднувальні моменти слід вбачати в традиції. Кожній патріотично налаштованій людині слід поважати традиції. Звідси — небажання сучасних націоналістів об'єктивно оцінити ідеологію, стратегію, тактику і конкретні справи ОУН доби С. Бандери і А. Мельника. Героїзація тієї ОУН тим більше необхідна, вважають сучасні націоналісти, що з боку деяких інших політичних сил вона піддається шаленим атакам.

Сучасні послідовники С. Бандери і А. Мельника не є впливовими політичними силами. Тепер інша епоха, перед суспільством стоять інші завдання. Але жити без традицій неможливо, і суспільство хотіло б знати тих, хто веде свій родовід від борців, які одягали кокарди з тризубом і йшли в бій під синьо-жовтими прапорами. Разом з тим, наше суспільство виховане в радянських традиціях, вплив яких відчувається й досі, особливо серед людей старшого покоління. Серед серйозних проблем, до яких по-різному ставляться громадяни України, лише одна має історичний характер. Це — проблема ОУН-УПА.

З 1998 р. працює Урядова комісія з вивчення діяльності ОУН і УПА, а при ній — робоча група істориків. Члени робочої групи, діяльність яких координує Інститут історії України НАН України, опублікували вже кілька десятків ґрунтовних досліджень, у тому числі — з питань україно-польського протистояння довоєнного, воєнного і післявоєнного періодів. Ці праці використовуються і українськими, і польськими істориками. Однак донести їх до широких кіл суспільства і подолати живучі радянські стереотипи — це завдання, яке може бути реалізоване лише за тривалий час. Тому висновки робочої групи при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА не приймаються ні лівими, ні правими громадськими організаціями та політичними силами. Природно, що внесений до Верховної Ради України урядовий законопроект про відновлення історичної справедливості щодо борців з радянською політичною системою натрапляє на істотні перешкоди.

За всіх умов завданням істориків є надання суспільству об'єктивної, науково вивіреної інформації стосовно проблеми ОУН-УПА. Політичні та юридичні оцінки цієї інформації можуть різнитися залежно від обставин. Однак політичне життя швидкоплинне а наука — вічна.

Повернемося, проте, до подій 1941 року. Після гітлерівського нападу на СРСР, боївки обох ОУН розгорнули диверсійно-підривні та розвідувальні дії в тилу радянських військ. Похідні групи оунівців створювали на окупованій території органи місцевого самоврядування, які діяли в контакті з підрозділами вермахту та відділеннями гестапо.

У 2000 р. був опублікований попередній варіант історичного висновку про діяльність ОУН і УПА під грифом названої вище робочої групи. Це — авторська праця, оскільки підходи до оцінки різних аспектів діяльності ОУН і УПА різні навіть всередині цього наукового колективу. Після висновку про співробітництво оунівців з вермахтом і гестапо, автор перериває послідовний виклад подій, щоб зробити ремарку про емоційну оцінку такого співробітництва суспільством в ті часи і тепер.

Гітлерівська окупація була колосальним нещастям для України. Тому все, що трапилося після 1941 р., відкидає густу тінь на попередні події. Якщо підійти до проблеми без емоцій, як у названому тут висновку про діяльність ОУН і УПА, то слід не забувати про межі історичного досвіду тодішніх націоналістів. Вони могли оцінювати тільки те, що вже відбулося на той час, тобто співробітництво кайзерівської Німеччини з гетьманською державою П. Скоропадського. Перша ж спроба скористатися відступом радянських військ з України, щоб проголосити 30 червня 1941 р. Акт відновлення Української держави, показала різницю між німецькими монархістами і нацистами. Верхівка ОУН опинилася у концтаборі, батальйони «Нахтігаль» і «Роланд» були розформовані, а націоналістів, які потрапляли до рук гестапо, почали розстрілювати.

Щоб охарактеризувати україно-польський конфлікт в умовах німецької окупації, слід представити його діючі сторони. Передусім треба зупинитися на Українській повстанській армії (УПА).

З літа 1941 р. уродженець Полісся Тарас Бульба (Боровець) організував у цьому регіоні за завданням еміграційного уряду УНР військове підпілля, назване «Поліською січчю». Загони його боролися з радянськими партизанами, але не були визнані окупантами. У листопаді 1941 р. отаман розпустив їх і почав формувати повстанську армію. Не бажаючи боротися з німцями, він все-таки змушений був захищати місцеве населення від непосильних поборів. Окупанти відповіли у березні 1942 р. показовим спаленням десяти сіл на Волині і в Поліссі.

Т. Бульба-Боровець завжди вважав Німеччину потенційним союзником у боротьбі з Росією. Тому він звернувся до рейхскомісара Е. Коха з пропозицією припинити боротьбу. Хоч звернення залишилося без відповіді, він забороняв своїм підлеглим витрачати сили на німецьких окупантів, коли перед ними були два інші вороги — Армія Крайова і радянські партизани.

На території Волині і Полісся з 1940 р. розміщувалася польська підпільна організація «Союз збройної боротьби» (в лютому 1942 р. перейменований на Армію Крайову). Польське підпілля теж не виявляло бажання боротися з німецькою окупаційною адміністрацією. Розміщені в Західній Україні загони повинні були вийти з підпілля тільки після відступу німців, щоб утвердити збройною силою адміністрацію лондонського еміграційного уряду.

Нарешті, порівняно малочисельні на Волині і в Поліссі боївки ОУН(Б) теж не виявляли бажання боротися з окупантами. Вони збирали сили для ситуації, яка настала б після відступу німців і гостро виступали проти несанкціонованої партизанської активності (зокрема з боку загонів Т. Бульби-Боровця). Партизанів вони називали агентами Й. Сталіна і В. Сікорського.

Звідси можна зробити висновок, що українське і польське підпілля не бажали мати справу з радянсько-німецькою війною, а в широкому розумінні — з війною Об'єднаних Націй проти держав Осі. Вони готувалися до іншої війни після неминучої, як їм здавалося, поразки німців. Ця війна теж мала різні виміри: Армія Крайова збиралася відстоювати цілісність другої Речі Посполитої перед зазіханнями Радянського Союзу, а бульбівці, бандерівці і мельниківці готувалися до боротьби з поляками і російськими комуністами.

Радянсько-німецька війна прийшла в Полісся і на Волинь несподівано для чотирьох вище означених військово-політичних сил. Восени 1942 — навесні 1943 рр. в регіон були перекинуті партизанські загони С. Ковпака, О. Сабурова, О. Федорова і С. Руднєва, а пізніше — диверсійно-розвідувальна спецгрупа на чолі з полковником НКВС Д. Медведєвим. За даними Р. Торжецького, вони мобілізували не менш як 5 тис. бійців з числа місцевих поляків.

Дії радянських партизанів були спрямовані, як завжди, на допомогу фронту: «війна на рейках», винищення живої сили і техніки противника, розвідувальна діяльність тощо.

У жовтні 1942 р. ОУН(Б) створила перші значні військові формування. У лютому 1943 р. бандерівці перейшли до збройної боротьби з німецькими окупантами, а в березні керівник ОУН(Б) М. Лебедь дав наказ назвати ці збройні загони Українською повстанською армією. Загони отамана Бульби і ОУН(М) поступово були приєднані (переконуванням або примусом) до створюваної УПА.

Територія діяльності УПА була поділена на чотири військові округи. В окрузі Волинь—Полісся головна команда на чолі з Д. Клячківським («Клим Савур») запровадила воєнно-польові суди і ревтрибунали. Великий збір ОУН(Б) у серпні 1943 р. затвердив верховне командування УПА на чолі з Р. Шухевичем і проголосив, що повстанська армія матиме позапартійний статус. Однак організаційне відокремлення УПА від проводу ОУН(Б) мало формальний характер.

Радянсько-німецьку війну ОУН(Б) розглядала як боротьбу двох імперіалістичних сил за оволодіння Україною. У травні 1943 р. поблизу спаленого німцями села Кортеліси загинув шеф спецвідділів СА генерал В. Лютце. Після цього німці виділили великі сили і три місяці поспіль намагалися знищити повстанців. Коли ця воєнна кампанія зазнала невдачі, між ворогами склалося неофіційне і дуже хитке перемир'я. Причиною його було небажання втрачати людей перед приходом в Україну головного для обох сторін ворога — Червоної Армії.

Боротьба УПА не являла собою руху Опору в західноєвропейському розумінні. За цією повстанською структурою не стояла національна держава, хай навіть і окупована ворогом. Навпаки, вона протистояла не тільки окупанту, але й державі, яка офіційно контролювала Україну, а також державі, яка бажала відновити загублену у 1939 р. владу над Західною Україною. Першим ворогом УПА вважала СРСР, другим — Польщу, і лише на третє місце ставила гітлерівський рейх.

Чисельність УПА, як будь-якої іншої партизанської структури, важко визначити. В 1943 р. вона налічувала до 20 тис. бійців, в 1944 р. — до 30 тис. За підрахунками українського історика М. Коваля, за весь період існування УВО-ОУН-УПА (1920—1955 рр.) через партизансько-підпільні структури пройшли не менш як 400 тис. чоловік.

Перед тим, як перейти до аналізу причин і наслідків волинської трагедії, треба зупинитися на деяких судженнях учасників «круглого столу» в авторитетному журналі «Венж», який відбувся у квітні 2002 р. «Круглий стіл» був організований до 55-ї річниці операції «Вісла», однак його учасники більше говорили про волинську трагедію, все ще маловідому.

У часи народної Польщі будь-яка інформація про польсько-український конфлікт на Волині і у Східній Галичині, що мав місце в 1943—1944 рр., не пропускалася цензурою. Тільки в кінці 80-х рр. з ініціативи ветеранської організації 27-ї Волинської піхотної дивізії АК почалися приватні опитування постраждалого населення.

З іншого боку, впродовж півсотні років у свідомості поляків цілеспрямовано формувався негативний образ українського націоналіста — як фашистського найманця, колабораціоніста, вбивці, ґвалтівника і грабіжника. Оскільки у трагічній історії польсько-українського протистояння вистачало фактичного матеріалу для ілюстрування таких висновків, в польському суспільстві склалося вкрай негативне уявлення про антикомуністичні військово-політичні структури. На громадську думку аж до 1989 р. домінуючий вплив здійснювали книги Е. Пруса, які видавалися величезними накладами.

Варто звернутися до узагальнюючого визначення волинських подій, поданого на цьому «круглому столі» А. Талагою: «Під час другої світової війни дійшло, безсумнівно, до війни двох народних стихій, представлених різними силами. На польській стороні це була підземна армія — АК, на українській — лісова — УПА. В рамках цієї війни двох стихій кожна сторона чинила військові злочини. Чинила їх АК на Хрубешовщині, чинила їх ОУН обох фракцій — бандерівської і мельниківської, чинила їх дивізія СС «Галичина», не кажучи вже про польську і українську поліції, які служили німцям. Здається мені, що на Волині в рамках цієї війни двох етносів дійшло до народовбивства, відповідальність за яке несе бандерівська ОУН. Навпаки, в інших випадках, особливо на Хрубешовщині, це була звичайна війна двох партизанських армій, під час якої обидві сторони чинили вбивства». Отже, називаючи війну двох партизанських армій «війною без правил», польський журналіст виокремлює волинську трагедію, даючи їй інше визначення: народовбивство, тобто геноцид.

Шукаючи причини, які призвели до масових антипольських акцій, А. Талага знаходить три: фашистська ідеологія оунівців, національна політика Польщі стосовно української меншини в міжвоєнний період і викликана війною бруталізація всіх суспільних верств — від селян до «інтелігентів» у мундирах, які видавали накази на масове знищення цивільних громадян.

Волинські події, які почалися в квітні і досягли свого апогею в липні 1943 р., мали ознаки етнічної чистки. В липні бандерівці повідомили кожне польське село, щоб його мешканці «за 48 годин вибралися за Буг або Сян — інакше смерть!». Польське підпілля видало наказ: «Сидіти на місці, бо Польща втратить Волинь». 11 липня відбулися напади бандерівських, мельниківських і бульбівських загонів одночасно на 167 польських поселень. Польські загони самооборони відповідали нападами на українські поселення. З обох сторін участь у масових винищувальних акціях брали цивільні.

Описи нищення польських сіл містяться в монографіях І. Ільюшина. Отже, українські автори більше не уникають теми, яка замовчувалася і в радянські, і навіть в пострадянські часи. Розповісти про одну з найтемніших сторінок недавнього минулого — це їх моральний обов'язок.

На жаль, наші вчені не займалися конкретними підрахунками жертв україно-польського протистояння. В останніх дослідженнях польських учених такі дані наводяться. Зокрема, у вже згадуваній праці В. Серчика «Історія України» вказано, що кількість жертв серед поляків доходить до 100 тис., а серед українців — від 15 до 20 тис. чоловік. У колективній монографії «Тигель народів», яку видав Інститут політичних студій ПАН восени 2002 р., Б. Мотика оцінює польські жертви в діапазоні 80—100 тис., а українські — 15—20 тис. чоловік.

Один з найавторитетніших і в Польщі, і в Україні дослідник польсько-українських відносин під час другої світової війни Р. Торжецький теж називає цифру загиблих поляків — від 80 до 100 тис. чоловік (кількість жертв серед українців він не називає). Така цифра випливає з аналізу повідомлень делегатур і АК до польських урядових кіл. Цифру, яку вказують польські націоналісти (від 300 до 500 тис. чоловік) він вважає неймовірно завищеною.

Не вірить Р. Торжецький і публікаціям В. Семашка і Ю. Туровського — до 100 тис. жертв тільки на Волині. Застосовувану ними методику подвірного опитування свідків він вважає ненадійною. Коли в лютому 1945 р. У. Черчілль у радіозверненні повідомив поляків, що за основу східного кордону Польщі взята лінія Керзона, багато хто покинув Волинь. Встановити, хто загинув в етнічних чистках, а хто емігрував, практично неможливо. Контробстеження волинських сіл, проведене з ініціативи Інституту українознавства НАН України, також засвідчує істотне перевищення кількості жертв, зафіксованих польськими дослідниками (результати ще не опубліковані).

Етнічні чистки — не таке вже й рідкісне явище в історії. Як правило, вони відбуваються в країнах, охоплених анархією. Чи можна сказати, що в «Рейхскомісаріаті Україна», столиця якого розміщувалася в Рівному, замість окупаційного режиму панувала анархія?

Не відомо, чому УПА і АК з рідкісною одностайністю ігнорували німецьку присутність, розгортаючи між собою міжнаціональну війну. Як показують останні дослідження українських учених, німецький чинник у провокуванні поширення цієї війни на безборонне цивільне населення був надзвичайно різноплановий, багатоаспектний і ефективний. Поки позбавлені державності українці і поляки сперечалися щодо того, кому повинна належати Західна Україна, нацисти працювали над створенням Тисячолітнього рейху, який мав простягатися у південно-східному напрямі аж до Криму. Честолюбні плани наштовхувалися на перешкоди у вигляді присутності на цих територіях десятків мільйонів слов'ян-унтерменшів. Але це не лякало А. Гітлера та його підручних. За генеральним пла-

(Закінчення на 6-й стор.).

(Початок на 4—5-й стор.).

ном «Ост» на території, яка підлягала входженню до Великої Німеччини, треба було за 30 років знищити, переселити або германізувати 31 млн. чоловік. За цей час мали зникнути 65 відсотків українців, 75 відсотків білорусів, 85 відсотків поляків. Існували й пропозиції застосувати план «Ост» до 51 млн. чоловік за скорочення терміну їх «обробки» до 10 років.

Ворожнеча поляків та українців була дарунком долі для нацистів. Вони всілякими провокаціями готували обом народам ґрунт для взаємного винищування. «Нам треба домогтися, щоб поляк при зустрічі з українцем хотів би його вбити, щоб українець, побачивши поляка, теж горів бажанням його забити», — повчав своїх підлеглих Кох.

Не наводячи конкретних даних про режисирування окупаційною владою українопольської ворожнечі (вони містяться в монографіях І. Ільюшина і Ю. Киричука), хотілося б тут процитувати уривок з наказу коменданта АК у Волинському окрузі полковника К. Бомбінського:

«Упродовж вже двох тижнів (наказ підписаний 22 квітня 1943 р.) польське населення на Волині зазнає варварського мордування, яке коять стосовно цілих родин українські різуни. Мені відома рука, котра пхає українську людність до самовбивчої боротьби проти своїх співвітчизників польської національності на спільній батьківській волинській землі. Цілком зрозуміло, хто може отримати користь від цього внутрішнього безладдя. Це німецькі окупанти, яким простіше поневолити край, коли окремі групи населення проводять між собою боротьбу».

Звичайно, окупаційна адміністрація ліс не контролювала. Проте вона могла тримати під контролем кожне село, жителям якого не було куди податися — хіба що до лісу. Створення штучного безладдя являло собою один з прийомів провокування міжнаціональної війни. У такій ситуації часто виявлялися найгірші людські інстинкти.

Українські автори стверджували, що волинську трагедію було спричинено масовими вбивствами українців (передусім — політично впливових) польськими боївками на Холмщині. Як правило, польські вчені не вбачали безпосереднього зв'язку між цими подіями. Отже, треба поглянути, що відбувалося у безпосередньому сусідстві з «Рейхскомісаріатом Україна», в Польщі, яку окупанти перейменували на Генеральне губернаторство (подібно до того, як царі перейменували її на Привіслянські губернії).

У листопаді 1942 р. нацисти почали акцію виселення з чотирьох повітів Люблінського дистрикту, щоб заселити їх німецькими колоністами. Українських селян подекуди свідомо залишали, заселяючи їх у звільнені від поляків господарства. Окупаційна адміністрація переслідувала подвійну мету: підсилити наявний між поляками та українцями антагонізм і створити з цих українців поліцію для охорони колоністів. Після цього польські підпільні загони «Кедив» (Керівництво диверсіями) почали планомірно знищувати всіх українців, які виконували адміністративно-поліцейські функції.

З листопада 1943 р. спрямовані проти німецьких колоністів та українців дії польського підпілля набули масовості на всій території Генерал-губернаторства, за винятком дистрикту Галичина. І. Ільюшин пов'язує це з наказом головного коменданта Армії Крайової генерала Т. Коморовського («Бур») від 4 серпня 1943 р. про початок загальної «відплатної акції» за участь українців у німецьких «пацифікаціях». Зокрема, на території Хрубешівського і прилеглої до нього ділянки Томашівського повітів було спалено до червня 1944 р. близько 150 українських сіл, в яких мешкало близько 15 тис. людей.

В основі українсько-польського антагонізму воєнної доби коренився, вочевидь, один і той само чинник: територія. Безпосередньо на території ця боротьба часто набувала кривавого характеру, тому що вже йшлося не про визначення державної приналежності регіону, а про володіння конкретною ділянкою землі, яка годувала.

У кожного з мешканців Волині була своя правда: у тих, хто тут жив завжди, у тих, чиї предки прийшли з Польщі в XVI ст., і навіть у тих, кому Польська держава за безсумнівні заслуги перед нею дала ділянку землі, щоб підтримати «польськість кресів». Соціальні чинники протистояння були не менш вибуховими, ніж національні. Але не слід забувати, що соціальна напруженість штучно створювалася відповідною національною політикою всіх урядів Другої Речі Посполитої.

Підсумовуючи дослідження волинської трагедії, Ю. Киричук занотував: «Спроба вияснити, хто ж перший на Волині розпочав збройну боротьбу, як правило, є безнадійною. Відповіді ніхто не дасть, навіть у Судний день».

Хоч би скільки не говорили політики або вчені про «відплатні акції», ланцюг причинно-наслідкових зв'язків між подіями дуже довгий і потопає в пітьмі віків. Це стає особливо зрозумілим, кому зробити спробу простежити динаміку українсько-польських відносин за тисячу років. Можна висловити тільки жаль з приводу того, що не завжди цілком природні суперечки між сусідами вчасно гасилися. Що хтось третій здобував свою вигоду, цілком свідомо роз'ятрюючи рани двох сусідів, провокуючи їх на силові методи розв`язання наявних проблем.

▼ Редактор журналу «Венж» проф. А. Фрішке під час виступу на згадуваному вище «круглому столі» пішов у своєму аналізі ще далі, ніж Ю. Киричук. «Коли кажемо про «польську сторону», — підкреслив він, — то вона, так само як українська, дуже різнопланова. Коли, наприклад, маємо справу з акціями, які є наслідком наказів головного командування або Волинського округу АК, то це справді польська сторона. Але маємо також справу з іншими діями, коли рішення робилися на локальному щаблі, приймали їх керівники якихось підрозділів. Рішення приймали законспіровані органи, і часто не відомо до кінця, хто приймав те або інше рішення».

Проте аналіз публічних документів, дій тих або тих керівних осіб здатний показати (всупереч їх власним намірам) ступінь відповідальності за те, що відбувалося на волинській землі. У відозві крайового проводу ОУН(Б) від 18 травня 1943 р. Д. Клячківський звинувачував польське населення в тому, що після дезертирства української поліції до лісу поляки займають місце українців у німецькій поліції і допомагають окупантам винищувати українські села. Звернення закінчувалося словами: «Поляки! Опам'ятайтеся! Повертайтеся додому. Ті, котрі зараз служать і допомагають німцям, ще можуть повернутися, але завтра буде пізно. Хто буде і надалі служити та допомагати ґестапо, того не мине заслужена кара!»

Існувала сувора заборона волинського керівництва АК, адресована всім полякам: не вступати до польських загонів допоміжної поліції, що формувалися після дезертирства української поліції. Проте чимало поляків вступали в поліцію, щоб одержати зброю і помститися українцям. Безсумнівно й те, що німці використовували польських поліцаїв у своїх каральних акціях.

Обтяження колективною відповідальністю — цілком звичайна норма для тоталітарних держав і серед людей з тоталітарним мисленням. Ідеологію ОУН не можна однозначно назвати фашистською, але тільки через те, що фашизм має яскраво виражені національні риси і його не варто поширювати на всі інші тоталітарні ідеології, в тому числі на російський комунізм або німецький націонал-соціалізм. Достатньо того, що ідеологія ОУН була тоталітарною і впливала на її дії.

Цю частину доцільно завершити посиланням на коротку репліку визначного українського філософа М. Поповича щодо законопроекту про пільги ветеранам УПА, який перебуває на розгляді у Верховній Раді України. «Чому я вважаю, — писав він у газеті «День», — що вояки УПА можуть одержати всі права? Кожен народ згідно з принципами лібералізму має право підняти зброю проти деспотизму, якщо права його зневажено. Ці сотні тисяч хлопців і дівчат йшли в ліс, щоб вибороти самостійну Україну! І можуть відповідати тільки тоді, якщо робили військові злочини. А військових злочинів було достатньо, зрештою, як і з боку Червоної Армії».

До речі, в цій замітці М. Попович твердить, що в архівних фондах СБУ є неопублікований документ з рішенням проводу ОУН від 4 вересня 1943 р. про акцію винищення (етнічну чистку) поляків на Волині. Це не залишилося поза увагою громадськості, в тому числі польської. Мабуть, поряд з масштабними проектами українських і польських архівістів, які вже кілька років підряд успішно реалізують, потрібно передбачити підготовку збірника документів про волинську трагедію 1943 р. Зважаючи на те, що наближається 60 річниця цих подій, поява такого видання буде дуже важливою.

У центрі уваги цієї частини статті — операція «Вісла» — тема, яка з кінця 80-х рр. інтенсивно висвітлювалася в науковій літературі та публіцистиці. Проте нас цікавить не фактичний перебіг подій (тут не лишилося жодної «білої плями»), а оцінка операції «Вісла» під кутом зору українсько-польських відносин. Треба виявити, які зовнішні чинники впливали на те, що процес українсько-польських переселень, після встановлення кордону, набув змісту операції, якій свого часу було дано кодову назву «Вісла».

Корені цієї операції слід шукати в деяких трафаретах поведінки європейських політиків міжвоєнного періоду. В новостворені держави тоді потрапили території або з інонаціональним населенням (Чехословаччина, Польща, Румунія), або, навпаки, метрополії колишніх імперій були позбавлені частини своїх етнічних територій (Угорщина, Німеччина). Неважко здогадатися, що до перших належали країни, яким сприяла Антанта, а до других — переможені країни. Боротьба останніх з версальським післявоєнним устроєм відбувалася під гаслом возз'єднання етнічних територій, або як переселення співвітчизників на етнічну батьківщину. Домагання такого переселення саме і стало визначником поведінки політиків. Десятки тисяч німецьких колоністів, які майже півтора століття спокійно жили в околицях Арцизу (Південна Бессарабія), було негайно переселено до Німеччини після приєднання цього краю до СРСР у 1940 р.

Переселення для людей завжди небажана подія, навіть за максимального матеріального сприяння держави, що приймає, і держави виселення (як у випадку з німцями Арцизу). Найчастіше, однак, держави мало піклуються про тих, кого вони переселяють, а тим паче — без їхньої прямої згоди. Нерідко були випадки і примусових переселень — депортацій, що ставали одним з видів масових репресій.

Лінія Керзона з'явилася у 1918 р. Вона мала встановити польський східний кордон за етнографічною ознакою. Коли ця лінія стала державним кордоном, то зумовила дальші кроки урядів Польщі і СРСР в напрямі перетворення її на дійсну лінію етнографічного поділу. Поляки, які залишилися на схід від державного кордону, підлягали переселенню в Польщу. Українці Закерзоння підлягали переселенню в СРСР.

Домовленість про обмін населенням Москва вирішила оформити у вигляді угоди між Польщею і союзними радянськими республіками — Україною, Білорусією та Литвою. У вересні 1944 р. таку угоду було підписано з УРСР. Протягом року переселення справді були добровільними. До тих, хто не бажав переселятися, застосовували силові методи. З 3 вересня 1945 р. на Закерзоння були введені три піхотні дивізії, які формували з жителів східних кресів. Переселення здійснювали за їх прямої участі.

Львівська історико-просвітницька організація «Меморіал» утворила комісію з вивчення обставин українсько-польських переселень, яка в 2001 р. провела опитування вихідців з Надсяння. 72 відсотки опитаних заявили, що вони виселені примусово.

У депортації українських селян брали участь не тільки регулярні частини Війська Польського, а й воєнізовані підрозділи добровольців. Вони діяли у повному порозумінні з радянськими підрозділами внутрішніх військ, що контролювали виселення з Польщі і розміщення депортованих на території Західної України (зазвичай, у садибах виселених поляків). Боївки УПА чинили опір виселенню, але страждали від цього самі переселенці. Доходило до жахливих ексцесів.

У підручниках з історії України від цих жахів залишилися узагальнюючі цифри переселень. З території Західної України прибуло до Польщі 742543 поляків, 33105 євреїв і 12114 репатріантів інших національностей. З інших регіонів України прибуло в Польщу 35288 репатріантів. У свою чергу, з Польщі виїхало в Україну 482880 українців.

Українці Закерзоння робили спроби повідомити світову громадськість про своє становище. Зокрема, провід ОУН передав до американського посольства у Варшаві документ «Нове Лідіце» — про знищення польським військом с. Завадка Морохівська. Однак будь-якої реакції американські дипломати не виявили.

Розміщені в Закерзонні загони УПА і боївки ОУН розгортали під час переселення збройну боротьбу з польськими карателями і організували цілу низку «відплатних акцій». З жовтня 1945 р. вони напали на польські села Дилячів, Бартківку, Лончкі, Сільницю, а також на Павлокову, яку мали нещастя заселити польські селяни після того, як тут були замордовані всі українські жителі (у березні 1945 р.). 22 жовтня вони взяли штурмом містечко Бірчу, де було забито 150 поляків, здебільшого мирних жителів. Пізніше на Бірчу було здійснено ще два напади.

Проте навіть за умов міжнаціональної війни таких масштабів і тривалості між окремими загонами УПА і АК у 1945—1946 рр. було укладено умови про спільні дії. В даному разі антикомуністична спрямованість обох підпільних армій перемагала національні пересуди. Польська влада провадила операції проти УПА і АК із застосуванням літаків і танків.

Термін домовленості про обмін населенням між Польщею і УРСР закінчувався у липні 1946 р. Після цього польський уряд почав готуватися до депортації українців Закерзоння, що залишалися в своїх оселях, але не в Радянський Союз, а на нові польські землі, які залишалися пустельними після виселення німців.

Акція «Вісла» розпочалася о 4 годині ранку 28 квітня 1947 р. До неї було залучено 15 полків, дивізія корпусу внутрішньої безпеки, полк саперів та інші підрозділи, всього до 20 тис. солдатів. Чехословацький уряд, зі свого боку, виставив на кордоні оперативну групу «Теплице» — 13,6 тис. солдатів. Радянське командування перекинуло до кордону танкову дивізію і спеціальні протипартизанські загони, які заблокували можливість проникнення з Польщі підрозділів УПА. Отже, хоча чехословацькі і радянські сили відігравали пасивну роль, акція «Вісла» мала, без сумніву, міжнародний характер.

Акція тривала три місяці — до кінця липня 1947 р., хоча депортація здійснювалася й пізніше. Останню групу переселенців було перебазовано до Щецинського воєводства з повіту Новий Тарг (переважно змішані родини, які не одержали дозволу на перебування у прикордонній смузі).

Польська влада знищила антикомуністичне підпілля (УПА і АК) і позбулася українців у південно-східних воєводствах країни. Близько 150 тис. українців були розпорошені невеликими групами на всій території Північної і Західної Польщі. В місцях нового поселення українці одержали значно знищені господарства (польські переселенці оселилися тут ще в 1944—1946 рр.). Згодом вони дістали деяку матеріальну і фінансову допомогу від держави, але витратили цілі роки, щоб вирватися із злиднів, до яких потрапили внаслідок депортації. Південно-східна частина Польщі досі залишається менш заселеною, ніж інші регіони країни.

Операції «Вісла» було присвячено кілька спільних українсько-польських наукових конференцій. 6—8 листопада 2000 р. у Варшаві відбувся науковий семінар з цієї проблеми (з десяти семінарів, що почергово проходили у Польщі та Україні, на яких розглядали так звані «важкі питання» українсько-польських відносин). На цих семінарах вчені узгоджували між собою протоколи, а коли не могли дійти згоди з тих чи інших питань, готували окремий протокол розходжень. Варто навести кінцевий протокол, підготовлений науковим семінаром з цієї теми (його ще не опубліковано):

Генеза і перебіг акції «Вісла»

Політичні, економічні і демографічні наслідки акції «Вісла»

Українські і польські історики вважають, що з обох тем має бути ухвалено один спільний протокол.

Незважаючи на складність порушеної в доповідях проблематики, стверджуємо, що сторони спромоглися повністю погодити свої позиції. Протокол складається з трьох частин:

1. Генеза та мета.
2. Методи і перебіг акції.
3. Наслідки.

I. Генеза та мета:

1. Незважаючи на закінчення війни, визначення кордону між СРСР і Польщею, припинення переселення українців до УРСР, українське підпілля продовжувало діяльність на території південно-східних воєводств Польщі. Вона полягала у здійсненні різних акцій проти Польської держави. Та діяльність знаходила підтримку серед тамтешніх українців.

2. У зв'язку з діяльністю українського підпілля на згаданих землях польські власті з метою збереження територіальної цілісності прийняли військово-політичні рішення ввести туди військові сили.

3. Головною метою акції «Вісла» була ліквідація українського підпілля і гарантування безпеки в південно-східних воєводствах Польщі. Для прийняття рішення про проведення акції «Вісла» не мала значення політична орієнтація тодішніх польських властей.

II. Методи і перебіг акції:

1. Щоб позбавити ОУН і УПА суспільної бази, здійснено переселення польських громадян української національності та змішаних родин на північно-західні землі.

2. Для проведення на південно-східних землях акції «Вісла» польські власті залучили понад 20 тис. солдатів Війська Польського, Корпусу внутрішньої безпеки, прикордонних військ, міліції і Служби безпеки. Складовою частиною протипартизанських дій було виселення з наступним розпорошеним поселенням, близько 150 тис. (за офіційними даними) польських громадян української національності і змішаних родин на північні і західні землі Польщі. Здійснення акції «Вісла» супроводжувалося актами насилля щодо українців.

III. Наслідки:

1. Діяльність українського підпілля і протидія йому з боку польських властей, включно з акцією «Вісла», завдали величезних матеріальних збитків, що спричинило зруйнування земель Південно-Східної Польщі, внаслідок чого настало погіршення економіки держави.

2. У місцях нового поселення українці отримали господарства, значною мірою знищені. Польська держава надала переселенцям матеріально-фінансову допомогу.

3. Південно-східні землі Польщі мали бути заселені поляками. Поселенська акція не принесла бажаних результатів. Через виселення українців означені землі до сьогоднішнього дня найменш заселені в Польщі.

4. Переселення справило глибоке і тривале відчуття кривди та особистої трагедії у свідомості багатьох переселенців та їхніх нащадків.

***

Операцією «Вісла» завершуються «важкі питання» українсько-польської історії. Спільне перебування у складі радянської імперії впродовж наступних чотирьох десятиліть ознаменоване постійним зростанням економічних і культурних зв'язків між Україною і Польщею. Коли обидві держави вийшли з-під тіні радянського тоталітаризму, можливості для зміцнення зв'язків між ними різко зросли.

Одразу після опублікування результатів референдуму 1 грудня 1991 р. спеціальний посланник польського уряду у Києві Є. Козакевич офіційно повідомив Міністерство закордонних справ України про визнання незалежності нашої держави. Отже, Польща стала першою країною світу, яка визнала самостійну Україну і поздоровила український народ із здобуттям незалежності.

Незабаром, у травні 1992 р., президенти Л. Валенса і Л. Кравчук уклали Договір про добросусідство, дружні взаємини і співробітництво між Польщею і Україною. Його статті (всього — 21) торкалися сфер політичного співробітництва на міжнародному і регіональному рівнях, а також проблем міжнародної безпеки. Сторони заявили про взаємну відмову від територіальних претензій, про необхідність забезпечення національних прав українців у Польщі і поляків в Україні.

Українсько-польські відносини стали ще теплішими після обрання Президентом Польщі А. Кваснєвського. Польща і Україна стали стратегічними партнерами. Політична мета стратегічного партнерства полягає в тому, щоб запобігти появі нової лінії поділу Європи на українсько-польському кордоні. Партнерство між двома країнами виходить за межі двостороннього співробітництва і спрямоване на європейську інтеграцію.

У погану хату гості не йдуть

РЕГІОН

— Виїзні Дні депутата, в яких беруть участь депутати облради, міські голови, голови райрад і райдержадміністрацій, сільські та селищні голови, корисні тим, що дають змогу ознайомитись і запозичити кращий досвід у районах, обговорити проблеми регіону, — сказав голова Рівненської обласної ради Роман Василишин. — Багато корисного почерпнули для себе і в Рокитнівському районі.

Соціальні контракти

Чимало обіцянок почули люди під час передвиборної кампанії від претендентів на депутатські мандати рад різних рівнів. Але практика показує, що часто ті обіцянки залишаються цяцянками...

— Щоб цього не трапилося, ми уклали соціальні контракти з депутатами різних рівнів, — розповідає голова Рокитнівської районної ради Юрій Кічатий. — Вони розроблені згідно з передвиборними програмами. І хоча контракти не є юридичним документом, а більше моральним, вони дисциплінують депутатів щодо виконання обіцянок, даних виборцям. Люди активно обговорили і підтримали це починання. Після цього активізація політичних партій у процесі державотворення на місцевому рівні набрала геть інших обертів. У нас немає розбрату у формуванні та виконанні планів соціально-економічного розвитку району і територіальних громад. Ми працюємо як команда однодумців.

Вона, команда, як пріоритетний напрям визначила відновлення роботи підприємств. Цю визначену депутатами лінію чітко впроваджує депутат облради, голова Рокитнівської райдержадміністрації Олександр Капітула. В районі вдалося багато зробити для стабілізації економіки, а відтак для наповнення бюджету та поліпшення умов життя мешканців Рокитнівського району. Намітилася тенденція до збільшення приросту виробництва продукції: проти торішнього цей показник зріс на 20 відсотків, середньомісячна заробітна плата на одного працівника — на 32,4 відсотка.

— Виконано районний бюджет, а тому ми дістали можливість майже 900 тисяч гривень спрямувати на розв'язання соціальних проблем, — каже Олександр Капітула. — Так, сесія райради, не чекаючи дотації вирівнювання з державного бюджету, майже 400 тисяч із згаданих 900 спрямувала на підвищення заробітної плати освітянам і медикам.

Тезка райцентру

У райцентру Рокитне є тезка — прилегле, з такою само назвою село, яке має свій шарм: давню історію (вперше згадується у 1545 році в описі Овруцького замку як власність магнатів Немиричів); залишки давньоруських курганних поховань; поліські ремесла — деревообробні, прядіння і ткацтво; прекрасні пісні, які виконують народний хор місцевого Будинку культури та народний сімейний фольклорний ансамбль Ковальчуків. Воно — охайне, затишне. Завдяки людям, які тут живуть, сільській владі та сільському голові Петру Гончару, котрий на цій посаді вже п'яте скликання. До слова, крім села Рокитне, до Рокитнівської сільської ради входять також Лісове, Старики, Осницьк. Тут мешкають понад шість тисяч осіб.

— Привілейовані в нас — літні люди та діти, — каже сільський голова Петро Гончар. — Першим підсобляємо, чим можемо, особливо немічним самотнім та інвалідам. Цьогоріч, скажімо, завдяки депутатам сільської ради Михайлу Шупрудьку, Анатолію Кінчуру, Анатолію Луці, Івану Кінчуру близько трьохсот самотніх літніх людей одержали безплатно 900 складометрів дров. І дітей вчимо поважати старість, а ще — працьовитості. З нинішнього навчального року колишня школа №2 одержала статус аграрного ліцею. Тут діти здобувають не лише освіту, а й професії пасічника, тракториста, молодшого агронома.

■ ■ ■

Дістали можливість майже 900 тисяч гривень спрямувати на розв'язання соціальних проблем, не чекаючи дотацій з державного бюджету, майже 400 тисяч спрямували на підвищення заробітної плати освітянам і медикам

■

Між іншим, голова правління ВАТ «Рокитнівський склозавод», депутат Рівненської обласної ради Григорій Мініч подарував ліцеїстам 28 вуликів із 32 бджолосім'ями. І тепер вони мають свою пасіку. А також невеличку тваринницьку ферму, де вирощують бичків. Виручені за худобу гроші йдуть на потреби ліцею. Тож ліцеїсти власним коштом придбали комп'ютер на додаток до подарованих народним депутатом України Олександром Абдулліним. А тим, що до закладу підвели природний газ, запрацювала нова котельня і тепер у класних кімнатах тепло, ліцеїсти завдячують іншому обласному депутатові — Василю Берташу, колишньому випускникові цього навчального закладу.

— Якщо наші діти заробляють гроші, то сільраді сам Бог велів, — каже сільський голова Петро Гончар. — Якщо 2000 року власні надходження становили понад 90 тисяч гривень, то за дев'ять місяців нинішнього — 137 тисяч. І це за рахунок плати за землю, лісові ресурси, комунального податку. Ми розробили та уклали 24 договори оренди з усіма, хто використовує землі несільськогосподарського призначення, продали 14 ділянок. Уже цього року отримали 42,6 тисячі гривень земельного податку та за оренду землі і 17,8 тисячі — від продажу земельних ділянок на території сільради. А за кошти, виручені від видачі квитків на збирання грибів та ягід, придбали комп'ютерний центр. І тепер надаємо послуги у виготовленні друкованої продукції, тобто заробляємо копійку. На зароблені кошти придбали службовий автомобіль, поліпшили матеріальну базу закладів культури та освіти.

У планах — створення при сільраді комунального підприємства, щоб надавати послуги населенню. Тут, вважає Петро Гончар, повинна бути вантажівка, трактор з причіпним сільгоспінвентарем тощо. На що сільрада заробляє кошти.

— Перший кооператив уже діє при Блажіївській сільській раді. Він закуповує лишки молока і м'яса в населення, що досі поліщукам зробити було проблематично через віддаленість від райцентру. Тому вони ставали легкою здобиччю заїжджих заготівельників, інколи — шахраїв, — розповідає Юрій Кічатий.

Хто сьогодні на коні

Рокитнівський район здійснює зовнішньоторговельні операції з одинадцятьма країнами світу, тобто йому є що продавати. Бо лише останніми роками тут стали до ладу нові виробництва, здатні випускати конкурентоспроможну на світовому ринку продукцію. На кількох із них — у цеху з виготовлення євростолярки Рокитнівського держлісгоспу та у ВАТ «Рокитнівський скляний завод» — побували учасники Дня депутата. Так збіглося, що на обох підприємствах керівниками — депутати Рівненської обласної ради Анатолій Петрук (він працював у раді під час кількох минулих скликань) і Григорій Мініч. Вони розуміють, що в умовах жорсткої конкуренції на ринку «на коні» — той, хто може запропонувати добротну продукцію.

■ ■ ■

Після того, як Рівненську АЕС позбавили статусу юридичної особи, великі суми минають область

■

Саме такими є сучасні столярні вироби з маркою Рокитнівського держлісгоспу: на всі смаки, найскладніших конфігурацій, естетичні на вигляд, практичні, зберігають в оселі тишу, не пропускаючи шуму й метушні вулиць, а ще — «теплі», бо утримують тепло. Тож кому не хочеться облаштувати такими вікнами та дверима свою домівку чи квартиру?

Гарний імідж має склотара з маркою ВАТ «Рокитнівський склозавод», як, зрештою, і саме підприємство — надійний партнер «Оболоні» та інших відомих вітчизняних виробників напоїв. А злет заводу в Рокитному справедливо пов'язують з Григорієм Мінічем, який упевнено веде колектив серед рифів ринкової економіки. Саме завдяки йому більш ніж столітня гута має найсучасніше «начиння», спроможна випускати доброякісну склотару.

Під чорнобильським крилом

На жаль, чорнобильське лихо не минуло цього поліського району. Тому влада разом із депутатами всіх рівнів невеличкою перемогою над цією бідою вважає газифікацію населених пунктів. Активно ці роботи провадяться в самому райцентрі, селах Рокитне та Масевичі. І все-таки (на цьому наголошували учасники Дня депутата) держава не виконує зобов'язань перед людьми, які мешкають на забруднених радіацією територіях (на Рівненщині шість таких районів), заборгувавши їм 62 мільйони різних чорнобильських виплат, в тому числі Рокитнівському району — більш як 9 мільйонів гривень. Не кажучи вже про те, що майже не фінансується будівництво житла для людей, які хочуть залишити забруднені території. Тож і нардепи від Рівненщини, і голова облдержадміністрації Микола Сорока змушені «вибивати» кошти в Києві.

Хвилює депутатів облради й питання формування бюджету Рівненщини.

— Після того, як Рівненську АЕС позбавили статусу юридичної особи, великі суми минають область, хоча їх і запланували нам у бюджеті. Якщо вже їх забрали до державного бюджету, то варто було б передбачити на цю суму субвенцію області, — такої думки голова обласної ради Роман Василишин.

— Мало того, населення нашої області, на території якої розміщена атомна електростанція, повинно мати від такого сусідства користь. Це могло б виражатися у відпуску електроенергії за собівартістю. А відтак можна було б здешевити комунальні послуги, — каже депутат Рівненської облради, перший заступник голови облдержадміністрації Василь Берташ.

Отож, щоб бюджет області наступного року був «спроможним», влада разом із депутатами всіх рівнів намагається вирішити такі життєво важливі питання: по-перше, домогтися включення до переліку доходів обласного бюджету податку на додану вартість від діяльності Рівненської АЕС, що збільшить надходження, а отже, й видатки на реалізацію соціально-економічних програм (поки що цей податок осідає в державному бюджеті); по-друге, повернути Сарненську енергетичну митницю як платника податків до обласного бюджету; по-третє, домогтися вирівнювання наявної диспропорції інвестування розвитку регіонів з державного бюджету — для Рівненщини така додаткова дотація має бути доведена до нормативних згідно з Бюджетним кодексом і становити 9,1 мільйона гривень.

Олександра ЮРКОВА.
Рівненська область.

У НОМЕР

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до статей 41 і 134 Кодексу законів про працю України

Верховна Рада України **постановляє**:

І. Внести до Кодексу законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375; 1977 р., № 1, ст. 4; 1984 р., № 1, ст. 3; 1991 р., № 23, ст. 267; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 302; 1993 р., № 49, ст. 461; 1995 р., № 28, ст. 204) такі зміни:

1. У частині першій статті 41:

пункт 1 після слова «організації» доповнити словами «всіх форм власності»;

доповнити частину після пункту 1 пунктом 1^1 такого змісту:

«1^1) винних дій керівника підприємства, установи, організації, внаслідок чого заробітна плата виплачувалася несвоєчасно або в розмірах, нижчих від установленого законом розміру мінімальної заробітної плати».

2. Статтю 134 доповнити пунктом 9 такого змісту:

«9) керівник підприємства, установи, організації всіх форм власності, винний у несвоєчасній виплаті заробітної плати понад один місяць, що призвело до виплати компенсацій за порушення строків її виплати, і за умови, що Державний бюджет України та місцеві бюджети, юридичні особи державної форми власності не мають заборгованості перед цим підприємством».

II. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України
Л. КУЧМА.

м. Київ,
17 жовтня 2002 року.
№ 184-IV.

Коментар юриста

Своєчасне отримання заробітної плати в розмірі, не нижчому від мінімальної, — одна з головних гарантій, закріплених Конституцією України. Для забезпечення своєчасної виплати зарплати законодавством встановлено певні санкції, що є дієвішим, аніж формальне гарантування своєчасності її виплати. Так, у вересні 2000 року було прийнято зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України, які передбачають відповідальність (накладення штрафів) за порушення термінів виплати зарплати або її виплату в неповному обсязі.

Посилення відповідальності дало свої результати. Якщо в січні 2001 року заборгованість з виплати заробітної плати становила 4826,3 млн. грн., то на січень цього року розмір заборгованості знизився майже вдвічі — до 2637,3 млн.

Прийняті доповнення до Кодексу законів про працю спрямовані на подальше посилення відповідальності керівників та захисту прав працівників. Відповідно до коментованого закону власник або уповноважений ним орган може звільнити з посади керівника підприємств, установ, організацій усіх форм власності, якщо з вини останнього заробітна плата виплачується несвоєчасно або у розмірах, нижчих від мінімальної. Крім цього, в разі виплати підприємством працівникам компенсації за порушення строків виплати зарплати керівники відшкодовуватимуть завдану організації шкоду в повному розмірі.

Отже, в недобросовісних керівників вибору не залишається: якщо не платиш своєчасно зарплату, то залишаєш посаду та ще й платиш з власної кишені компенсацію за затримку зарплатні. Однак прийняті зміни ще не є стовідсотковою гарантією, що таке явище, як заборгованість у зарплаті, зникне, оскільки в багатьох випадках власник та керівник є однією особою або керівник затримує виплату зарплати за мовчазною згодою власника, бо часто-густо в цій сфері інтереси власника збігаються з інтересами керівника.

Наталя ГЕЛЕТКО.

P. S. До речі, загальний розмір заборгованості у заробітній платі в Україні на 1 жовтня становив 2406,3 млн. гривень.

Мал. Валерія ПОПОВА.

В. Янукович: «Якщо ми не поважатимемо себе, свою державу, то і нас ніхто не поважатиме»

Сьогодні, коли не стихають політичні пристрасті, а аналітики лякають нас провалами в економіці, особливо цінний досвід тих, хто не боїться труднощів, уміє їх переборювати і працює попри будь-які обставини. Глава Донецької облдержадміністрації Віктор Янукович належить саме до таких людей. Під його керівництвом Донеччина зуміла здолати системну економічну кризу і знову вийти на лідируючі позиції. Нині ми знову говоримо про Донбас, як про індустріальне серце України, від упевненої роботи якого багато в чому залежить нормальна життєдіяльність країни.

На запитання «Голосу України» відповідає ***Віктор ЯНУКОВИЧ****.*

— Перспективу розвитку держави на 2003 рік визначає державний бюджет. Вікторе Федоровичу, які ви бачите больові точки проекту головного фінансового документа?

— Нам поки що не вдається досягти в бюджетах усіх рівнів — і державному, і місцевих — збалансованості доходної та витратної частини. Думаю, навіть нефахівцю зрозуміло, що якщо видатки не відповідатимуть доходам, якщо постійно жити в борг, як це, на жаль, відбувається останніми роками, то економіка не працюватиме нормально — ні на рівні країни, ні на рівні підприємства чи навіть просто сім'ї. Ось і виходить, що ми часто намагаємося латати дірки, а не працювати на перспективу. Брак коштів протягом багатьох років не просто призводить до консервації проблем, а й ускладнює їх розв'язання в майбутньому. Тому потребують перегляду самі принципи роботи над бюджетом. Усі сили треба кинути на зміцнення його доходної частини та визначити ті стратегічні напрями та пріоритети, які мають фінансуватися в обов'язковому порядку і в повному обсязі.

Нині державні програми, що приймаються, часто залишаються без належної бюджетної підтримки, не вироблено сам механізм їхнього фінансування. На рівні держави нині діє 189 програм, за якими необхідність у щорічному фінансуванні, приміром, лише по Донецькій області, становить 7 млрд. грн. Ми розуміємо, що таких грошей у бюджеті немає. Отже, можна сказати, що в масштабах держави програмно-цільовий метод пробуксовує.

Серед ключових проблем Державного бюджету на 2003 рік варто зазначити недостатню увагу до потреб соціальної сфери, хоча ми багато говоримо саме про соціальну спрямованість бюджету.

Не до кінця відпрацьовано механізм надання адресної допомоги громадянам пільгової категорії, яка має стати основним методом подолання диспропорцій у бюджетному забезпеченні.

— Справді, бюджетних проблем багато. На чому насамперед треба зосередити увагу?

Звичайно, в ті терміни, які залишилися до затвердження держбюджету, неможливо розв'язати всі наболілі питання. Водночас ми вже тепер маємо спрямувати всю енергію на те, щоб зобов'язання, які бере на себе держава з найважливіших, соціально значущих напрямів, мали реальну фінансову основу. Не можна людям на папері давати пільги, а в житті їх не забезпечувати. Я хотів би підкреслити, що вже сьогодні ми можемо зробити рішучий крок у цьому напрямі — практично підготовлено закон про адресне надання пільг та соціальних гарантій населенню. Його ухвалення має стати початком реального розв'язання проблеми, про яку йдеться.

Дуже важливо не пропустити момент, не витратити часу та ухвалити підготовлений пакет законів про зміцнення доходної бази бюджету. Лише це дасть можливість не зірвати виконання тих програм, які передбачено головним фінансовим документом на 2003 рік.

Ви праві — проблем багато. Можна сказати, що сьогодні відсутній механізм стимулювання зацікавленості поповнення бюджетів, особливо місцевих. Зробивши різкий перехід до формульного підходу в формуванні бюджетів, не зважили на особливості регіонів (екологічних, демографічних та ін.), розмір та міцність наявної бюджетної мережі. Неповною мірою враховуються умови в містах, які не мають достатньої перспективи нарощування доходної бази чи, як ми їх називаємо, «депресивних» територій, у тому числі шахтарських міст.

Водночас я переконаний, що не можна перекладати розв'язання всіх цих проблем лише на Верховну Раду, Кабмін, узагалі тільки на органи управління. Добре знаю, як багато залежить від усіх учасників бюджетного процесу — від головного лікаря лікарні, директора школи, всіх, хто так чи так використовує бюджетні кошти. Це й ефективне, цільове їх використання, і рішучий заслін спробам розкрадання, і суворий контроль за кожною народною копійкою.

— Вікторе Федоровичу, ви не раз ставили питання фінансування вугільної галузі. Як ви оцінюєте плани бюджетного забезпечення вугільників на 2003 рік?

На всіх рівнях не раз декларувалося стратегічне значення вугільної промисловості для держави, тому не будемо зайвий раз доводити очевидне. Однак не видно реального підтвердження цим заявам.

Коштів у розмірі 2,6 млрд. грн., що виділено в Держбюджеті-2003, недостатньо не лише для виконання заходів, запланованих державною програмою «Українське вугілля», а навіть для підтримки галузі на нинішньому рівні. Лише по Донецькій області щорічно фінансування програми потребує 3 млрд. грн.

Що стосується позитивних моментів нинішнього бюджетного процесу, він став прозорішим, ми відійшли від методів «ручного управління» державними фінансами, вагомішим став голос регіонів у формуванні основного фінансового документа держави.

Однак частка цієї участі регіонів, як і раніше, залишається недостатньою.

— Ми знову повертаємося до «вічного питання» про відносини центру і регіонів.

— І це закономірно. Суперечність між центром та регіонами за своєю суттю є діалектичною, іманентно притаманною структурі взагалі. Але головне, щоб вона не консервувалася, а була джерелом удосконалення. Ми маємо прагнути до створення економічно самодостатніх великих регіонів, сила яких разом і забезпечуватиме могутність держави. Але це довгострокова перспектива, на шляху до якої необхідні масштабні перетворення — адміністративна реформа, створення двопалатного парламенту та політичні реформи, які звідси витікають.

Нині треба чітко визначитися з умовами взаємодії центральних та регіональних органів влади, встановити чіткий розподіл повноважень та відповідальності. Причому ці правила мають бути стійкими, а не змінюватися раз на квартал.

Якщо проаналізувати як приклад ситуацію з Законом України «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області», що нині складається, то неможливо не помітити, що спроби втрутитися в його дії, зокрема скасуванням пільг на ввезення сировини в СЕЗ, не тільки йдуть в обхід встановлених у державі правил зміни законів, а й перешкоджають виконанню регіональних проектів, реалізація яких, зрештою, дає вигоду державі. А хто нестиме за це відповідальність? Питання зависає в повітрі. І такі випадки непогоджених дій, на жаль, непоодинокі.

Використовуючи в області протягом п'яти років комплексний підхід до розв'язання питань, ми на власному досвіді переконалися у важливості об'єднання зусиль та розподілу відповідальності. На кожному рівні — підприємства, міста, області, та й в цілому країни — всі мають знати, за яку конкретну ділянку роботи відповідати. Коли на виїзному засіданні Кабінету Міністрів у Донецьку приймалася широкомасштабна Програма соціально-економічного розвитку Донецької області на 1998—2000 роки, було визначено не лише систему пріоритетів, а й чітку багаторівневу систему розподілу відповідальності. Частину питань узяв на себе уряд, частину — регіональна влада, було ретельно розписано плани, аж до кожного підприємства. І це принесло успіх. На Донеччині цей механізм продовжує ефективно працювати, і я вважаю, що досвід, який ми маємо, може бути використано під час оновлення принципів відносин на державній вертикалі.

У цьому плані особливої актуальності набуває питання адміністративної реформи. Вона призначена не лише оптимізувати саму систему управління, звільнивши її від гальмуючих ланцюгів, запровадити нові підрозділи з розв'язання якісно нових питань, що постають у процесі розвитку держави, а й забезпечити високий професіоналізм управлінських кадрів усіх рівнів.

— Нині тривають гарячі дискусії про форму державного управління. Що ви думаєте з цього приводу і як ставитеся до можливості запровадження виборності обласних керівників?

— Необхідність перетворень у політичній системі України зумовлюється тим, що попри серйозні успіхи в державотворенні Україна ще досить молода держава, всі структури якої і далі розвиваються і повинні удосконалюватися. Цей процес має еволюційний характер. Тому плани переходу до парламентсько-президентської республіки відповідають логіці державної трансформації, що знаходить багато підтверджень у світовому досвіді.

Головне питання в тому, щоб діяти у цьому напрямі виважено, без перекосів, не припускатися зайвої політизації цього процесу та керуватися винятково розумінням доцільності та блага України, а не тих окремих політичних сил, котрі намагаються підміняти державні інтереси своїми.

Я не прихильник різких змін та революційних рішень, але з часом актуальності набуде і запровадження виборної посади керівника області. Саму цю принципову можливість я оцінюю позитивно, бо це дасть змогу людям самим визначати, кому вони довірять долю регіону. Менше буде випадкових людей, «тимчасовців» чи просто тих, хто приходить в область зі сторони, не знаючи її специфіки.

— Реалізація всіх цих починань, та й будь-яких планів узагалі, багато в чому залежить від наявності дієздатної команди.

— Так, справді, згуртованість команди відіграє велику роль. Дуже важливо, коли регіональна та місцева влада, промислові та підприємницькі структури працюють в одному руслі, об'єднують свої зусилля для розв'язання завдань соціально-економічного розвитку регіону. Велику роль відіграє компетентність та відповідальність кожного із членів цієї команди.

Про перемогу блоку «За Єдину Україну!» на Донеччині говорилося та писалося чимало. Оцінки були найрізноманітніші. Але, по суті, ця перемога — яскравий прояв саме принципів командної роботи, коли на вибори йшли не окремі, хай і яскраві особистості, а одна команда, що об'єднала кандидатів у депутати всіх рівнів, яка брала на себе відповідальність за розв'язання проблем також на всіх рівнях — від селища і міста до держави. Особливо важливо, що до неї увійшли люди, котрі на практиці довели своє вміння працювати та творити. І вони пішли в політику не з метою задовольнити свої амбіції, а для того, щоб використати свій досвід для створення умов розвитку держави та регіону. Окрім того, всі кандидати ставили перед собою конкретні та зрозумілі для людей цілі. Ніхто не казав про абстрактне благо, не обіцяв нереальне, не піднімав на щит ідеологічні питання. Велику роль зіграло також таке нововведення, запропоноване кандидатами від блоку, як соціальний контракт. Нині депутатський корпус Донеччини працює над їхнім виконанням, і в області вже є перші результати.

Чув думки, що народні депутати Донеччини, особливо ті, хто стоїть біля керма провідних підприємств, займаються «проштовхуванням» суто регіональних інтересів. Я так не думаю. Хто, як не керівники великих підприємств, розуміють усю важливість державного підходу до розв'язання основоположних питань розвитку промисловості та всієї економічної системи? Кому, як не їм, хто має досвід практичної роботи, знання проблемних моментів законодавства, їх розв'язувати, розробляти закони, призначені забезпечувати умови для розвитку всієї держави? І якщо, приміром, Г. Скудар чи М. Янковський, очолюючи могутні сучасні підприємства, працювали над модернізацією та розширенням виробництва, укладали договори з зарубіжними державами, то хіба це не йде на користь не лише регіону, а й держави? До того ж ідеться не лише про авторитет України, українських виробників, а й про надходження до бюджету, внесок у підйом національної економіки. Нині саме ці люди, а також, ті, хто прийшов у законодавчий орган не на хвилі популізму, а завдяки заслуженому авторитету керівників-практиків, намагаються сприяти переходу роботи парламенту в ділове русло.

А для цього необхідно припинення з'ясування політичних стосунків, створення парламентської більшості та об'єднання зусиль Верховної Ради, Президента та уряду для роботи над економічними законопроектами. Сьогодні ми повинні об'єднати весь напрацьований досвід. А зроблено справді чимало і час уже позбутися комплексу неповноцінності. Нам треба навчитися більше вірити в себе, в свої сили. Насамкінець, якщо не поважатимемо себе, свою державу, то і нас ніхто не поважатиме.

Ми маємо довести свою любов до України не гучними словами на мітингах та трибунах, а справами, щоденною напруженою працею. Лише тоді можемо з упевненістю дивитися в майбутнє.

ДОМАШНІЙ АДВОКАТ

Відрядження не буде

До відпустки по вагітності працювала не лише у робочі дні, а й у вихідні, ніколи не відмовлялася від відряджень. Зараз дитині два роки, я вийшла на роботу і працювати з таким само навантаженням не маю змоги. Чи захищає мене законодавство за таких обставин?

Ірина КЛЮКВІНА.

Холодний Яр
Черкаської області.

Кодекс законів про працю встановлює деякі гарантії для жінок, які мають дітей віком до трьох років і працюють. Серед них заборона залучення до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні й направлення їх у відрядження.

У разі неможливості виконання попередньої роботи жінок, які мають дітей віком до трьох років, переводять на іншу роботу зі збереженням середнього заробітку за попередньою роботою до досягнення дитиною трьох років.

Запам'ятайте, що відповідно до КЗпП жінок, які мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів, залучають до надурочних робіт або направляють у відрядження лише за їх згодою.

Наталя ГЕЛЕТКО.

Уряд бере курс на фінансову піраміду

ГРОШІ

За підрахунками Нацбанку, навіть якщо валовий внутрішній продукт наступного року зросте на чотири відсотки, все одно зовнішній борг збільшиться на 194 мільйони доларів.

Може, банкіри здіймають бурю у склянці води? Адже економіка держави показує прирости від 2000 року, а це відкриває перед нами добрі перспективи для погашення зовнішнього боргу і скорочення потічної бюджетної заборгованості. Перспективи були, ніхто не заперечує. Однак ми ними не вповні скористалися. Авжеж, позбулися заборгованості перед пенсіонерами. У 2001 році чимало віддали з того, що завинили в заробітній платі та соціальних виплатах. Однак навіть переломного 2000 року розквиталися з кредиторами лише на 900 мільйонів — більшого не дозволила економіка. Починаючи з 1997 року Україна позичала і на приватних фінансових ринках, і в міжнародних фінансових організаціях, але покривати свої борги можливості не знайшла. За цих умов уряд обирав лише два шляхи — нарощування боргів та їхня реструктуризація. Перший відтягував час до розрахунків з кредиторами, другий — влітав у копієчку, бо будь-яка реструктуризація веде до подорожчання запозичень. На це покладаємося і нині. Як вважають у Нацбанку, прийдешні запозичення становитимуть половину погашених раніше боргів. Як наслідок, лише процентні видатки держбюджету на обслуговування зовнішнього боргу наступного року становитимуть 12 мільярдів гривень.

Не треба бути фінансистом, щоб зрозуміти: Державний бюджет, адекватний борговим зобов'язанням, не з'явиться навіть після третього читання його проекту. То що пропонує уряд? Знову пролонгувати зовнішні борги, автоматично піднявши їх вартість? Інакше кажучи, почнати споруджувати фінансову піраміду, технологію якої добре знають усі: погашення старих боргів за рахунок нових. Це тоді, як зовнішній дефолт (неплатоспроможність) обіцяє непоправні наслідки.

Надмірні зовнішні запозичення провокують відтік капіталу. Процентні виплати від урядових цінних паперів лишаються кредиторам у вигляді прибутку. Адже повернення портфельних інвестицій і торік, і нинішнього року не перекривається трансфертами в Україну. Ще одне. Сотні українських чиновників перетворюються на підручних фінансових магнатів Заходу, яких вони пафосно називають фінансовими донорами. Вони перші лобіюють зростання ліміту зовнішніх запозичень на 2003 рік серед народних депутатів. Казатимуть, буцімто масштабного рефінансування боргів неможливо уникнути в період згасання бізнес-циклу. Це — дурість: «ще не вмерла...»

Україна нині перебуває у фазі помітного економічного зростання. А за таких умов розумніше гасити борги коштом бюджетних доходів.

Сергій ВЛАД.

ФОТОФАКТ

Пам'ятний знак на 19-му кілометрі траси Київ—Іванків відтепер увічнює подвиг автомобілістів та шляховиків, які брали участь у ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС.

Фото Леоніда ДОБРОВОЛЬСЬКОГО (Укрінформ).

Лелека трапився серйозний

Трійню народила мешканка села Новопетрівка Добровеличківського району Світлана Андрусишина. В її дев'ятирічного сина Руслана з'явилося одразу троє сестричок: Надійка, Иринка і Тетянка.

Керівники райдержадміністрації тепло привітали породіллю з поповненням і пообіцяли поліпшити багатодітній сім'ї житлово-побутові умови. А сільрада та агрофірма, в якій працює глава сімейства, замовили для немовлят спеціальний візок.

Силовики взяли банк

Майже детективно розпочався один з робочих днів листопада для херсонського відділення «Укрсоцбанку».

Зранку приміщення несподівано заполонили люди в масках — як згодом з'ясувалося, бійці підрозділу «Альфа». Адміністрації банку пред'явили постанову про проведення обшуку з метою вилучення документів стосовно одного з клієнтів. У результаті операції роботу установи було блоковано на кілька годин.

Алла БРУСИЛОВА.

Граніт науки дав тріщину

Класична мрія посереднього учня — «а бодай ця школа провалилася під землю!» — набула реальних форм у Пролетарському районі Донецька. В будівлі школи № 109 з'явилися тріщини. Виставлені для обстеження «маяки» засвідчили, що руйнування прогресує. Учнів терміново перевели до сусідніх шкіл № 107 і 114, а місцева влада намагається встановити причину появи тріщин у стінах навчального закладу. Найімовірніша версія — шахтні виробки, розташовані тут. Однак усі сусідні вугільні підприємства заперечують свою причетність до аварії і стверджують, що не вели видобуток на названій території.

Заступник міського голови Донецька Валентин Лактіонов заявив: для встановлення істинної картини влада звернеться до геологів та вивчить карти гірничих робіт. Доцільність відновлення будівлі школи визначать за висновками Інституту «ПромбудНДІпроект». Цілком можливо, що школу таки закриють через малочисельність учнів (трохи більше сотні).

Тим часом деякі школярі не в захваті від «провалення» рідного навчального закладу. По-перше, до інших шкіл ходити далеченько, а по-друге, хлопчаки двох сусідніх селищ традиційно ворогують між собою і дорога до знань тепер пролягає через «ворожу» територію. Заступник міського голови пообіцяв, що доставлятимуть учнів автобусами. Він же спростував чутки, начебто будівлю аварійної школи збирався «приватизувати» якийсь місцевий бізнесмен.

Ліна КУЩ.

ТЕМА ДНЯ

Тепло–тепло, аж холодно

На цьому тижні в обласному центрі можуть перекрити подачу гарячої води та тепла у перші 36 багатоквартирних житлових будинків. Це якщо їх мешканці терміново, протягом трьох діб, не погасять свої борги за спожиті енергоресурси.

Перший заступник міського голови Анатолій Крупський згоден, що «така кара вимушена», але «куди подітися?». Уже зараз місто на придбання газу витратило мільйон триста тисяч позичених гривень, і повертати їх нічим. Тим паче немає за що купувати голубе паливо на завтра. Потрібно, щоб городяни за комунальні послуги щодня вносили до казни 400—600 тисяч гривень, а вони вносять не більше 150 тисяч. Розпочався опалювальний сезон — активність платників навіть знизилася. Зараз тут у житловому секторі 170 тисяч боржників.

Микола НЕЧИПОРЕНКО.
Дніпропетровськ.

Бомж — не жертва. Калорифер — не труба

А тим часом у Харкові холод забрав життя двох людей. Обидва чоловіки, і обидва замерзли просто на вулиці. Їхні тіла доставлено в обласний морг на вулиці Дмитріївській. Це вже не перші жертви холодів нинішнього сезону. У жовтні співробітники моргу вже зареєстрували п'ять смертей унаслідок переохолодження. Всі семеро померлих, **за повідомленням інформагентства «Форум»,** за висновком експертів, — були так звані особи без певного місця проживання, інакше кажучи — бомжі.

...А вісім тисяч мешканців міста Марганця Дніпропетровської області залишилися без тепла через прорив під час планової перевірки трубопроводу магістральної тепломережі. Опалення квартир здійснюється за допомогою електроприладів. Як **повідомляє прес-служба Міністерства з надзвичайних ситуацій**, унаслідок аварії без теплопостачання залишилися два житлові квартали міста, де розташовані один дев'ятиповерховий та 20 п'ятиповерхових будинків.

Доживемо до понеділка

...І в Голосіївському районі Києва у неділю вранці через прорив теплотраси без тепла залишилися 46 п'ятиповерхових житлових будинків, п'ять дитячих садків та лікарня.

БАЛАНС ТИЖНЯ

Без сорочок, зате із зв'язком. Мобільним

І доки ринкова економіка у нас гратиме на руку тільки торговельнику, а не виробнику?

На початку минулого тижня мас-медіа облетіла звістка про те, що російська компанія «Мобільні Телесистеми» (МТС) стала господарем першого і, мабуть, «найпродвинутішого» оператора вітчизняного мобільного телефонного зв'язку UMS (Український мобільний зв'язок), заплативши за 57,7 відсотка її акцій 194 мільйони доларів США.

Взагалі, більш як мільйону абонентів UMS від цієї угоди ні холодно, ні жарко. Річ у тім, що з першого дня свого існування компанія функціонувала як спільне підприємство, в якому головну роль відігравали зарубіжні фірми. Саме вони принесли в Україну сучасні технології так званого стільникового телефонного зв'язку. І ось тепер власниками компанії стали росіяни: в найближчі три роки, як заявив президент МТС Михайло Смирнов, його фірма викупить і решту 42,3 відсотка акцій.

За ідеєю стільниковий радіозв'язок — єдино можливий метод телефонізації наших сіл, особливо віддалених. Ні дроту, ні тим паче кабелю на них не настачиш. Але ось ціна... Сьогодні за право користуватися мобільними телефонами українці платять майже вдвічі більше, ніж європейці. Щоправда, Михайло Смирнов обіцяє, що найближчим часом UMS значно знизить тарифи. Ось тільки чи стануть вони від цього по кишені українським селянам — навряд. Адже незважаючи на те, що в останні два роки вони одержали високі врожаї, реальні прибутки сільгоспвиробників знизилися майже на мільярд гривень.

Не рятує наше село від подальшого злидарства і те, що наша країна стає одним з найбільших експортерів зернових на світовому ринку. В середині минулого тижня інформагентства передали повідомлення про те, що Бразилія, куди ми плануємо продати 1,5 мільйона тонн зернових, зняла свої претензії щодо нібито знайденого в українському зерні грибку. І навантажені судна вийшли з наших портів в Атлантику.

Цікава деталь. Як тільки поширилася чутка про бразильську заборону на українське зерно, оптові ціни на нього для імпортерів перестали рости, зупинившись десь на позначці в 600 гривень за тонну продовольчої пшениці.

За такого котирування наші аграрії тільки потилиці чухають. Адже в розпал жнив вони, щоб розрахуватися з кредитами за пальне та міндобрива, були змушені продавати хліб оптовикам за ціною вдвічі меншою. Отож, від того, що нинішнього року із майже 40 мільйонів тонн зібраного врожаю зернових 12 мільйонів піде за кордон, нашому селянину не перепаде жодного цента.

І доки ринкова економіка у нас гратиме на руку тільки торговельнику, а не виробнику? Невже так важко законодавчо обмежити норму прибутку для спекулятивного капіталу? Насамперед для оптовиків та експортерів сільгосппродукції, якщо ми справді хочемо, щоб наше село остаточно не зігнулося? З метою, не побоюся цього слова, перерозподілу частини експортної виручки на користь конкретного землероба? Адже селянину або фермеру із заштатної Хацапетівки самостійно до експорту тих зернових ніколи не дістатися...

Зручний, погодьтеся, для окремих осіб аргумент —ринкова стихія. Ось тільки в усіх розвинених країнах від цієї стихії держава захищає своїх співгромадян, як може. Всіма доступними їй, державі, методами. Тільки не в нас. Минулого тижня одна із столичних газет повідомила, що, завдяки ринковій стихії, фірма «Автолайн» придбала 25 процентів (а це — майже 35 тисяч акцій!) київського ЗАТ «Каштан». По 60 гривень за штуку, за номіналу 5 гривень.

Цікаво, за що? Адже якщо вірити офіційній статзвітності, то на 01.01.2002 року нерозподілений прибуток (непокриті збитки) «Автолайну» становили 300 гривень. Прибуток (виручка) фірми від реалізації продукції і послуг за десять місяців — 25,2 тисячі гривень. Чистий прибуток — 800 гривень. Але ж за законом купувати будь-які акції можна тільки за рахунок чистого прибутку!

Але це так, до слова. «Автолайн» входить до так званої корпорації «Текстиль України». Ох уже ці наші корпорації! Середня заробітна плата по трьох швейних фабриках, котрі теж входять до корпорації («Веретино», «Стрічкоткацька» та імені Шевченка), становлять 294 гривні. На «Каштані» — 570. Отож чи виграють робітники київської фабрики від того, що в них з'явився новий крутий власник — велике запитання.

Але те, що ми, покупці, втратимо — це вже факт. Адже «Каштан», мабуть, єдиний в Україні виробник високоякісних і доступних за ціною (від 23 до 47 гривень) чоловічих сорочок. Імпортні навіть на речових ринках коштують від 100 гривень і більше. Тим часом новий співвласник «Каштана» в особі заступника директора корпорації «Текстиль України» В'ячеслава Куліша привселюдно заявив, що фабрика перейде в основному на пошиття формених сорочок для армії, флоту, міліції і тощо. Ну а як наші силові відомства розплачуються зі своїми постачальниками — давно відомо. Точно так, як і фінансуються — щонайбільше 50 відсотків від потреби.

Ігор НАУМЕНКО.

СЕЛО

Узбережжя розбрату

КОНФЛІКТ

Чергову конфліктну ситуацію в Судакському регіоні, де самозахоплення прибережної смуги стали вже звичними, довелося врегульовувати першим особам автономії. Під час розгляду надзвичайної події з'ясувалося, що проблеми, яку розв'язувала представницька делегація, могло й не бути.

А сталося ось що. В день початку осінніх акцій опозиції, 16 вересня, без жодної підтримки меджлісу, але організовано, не зустрівши жодного супротиву міліції, група кримських татар (майже двадцять осіб) під керівництвом Февзі Джірікова самовільно зайняла майже гектар морського узбережжя. Тут вбили паколи, поставили намети, вагончик, навіс, організували цілодобове чергування, почали підвозити будматеріали і гарячково споруджувати 20 приватних будинків. За місяць третину з них звели під дах. За словами Леоніда Крисова, сільського голови Морського, у своїй заяві вони вимагали дозволити будівництво мініпансіонатів і будиночків.

Кримські татари стверджували, що «зважилися на такий відчайдушний крок через відсутність земельних наділів для будівництва житла після того, як дізналися, що сільський голова, згідно з рішенням сесії місцевої сільради, віддав цю територію московській фірмі АТ «Центркнига», нібито під будівництво культурно-оздоровчого центру. Хоча його макет було виставлено в сільраді для загального огляду, тендера під забудову не проводили».

За даними сільради, із 16 «самозахватчиків» питання земельних наділів не вирішено лише в чотирьох. А загалом у селі виділено 394 земельні ділянки, 298 з них — кримським татарам.

Під час обговорення конфлікту з'ясувалося, що до 2000 року на місці самозахоплення, біля пансіонату «Алмазний», була тютюнова плантація. Після інвентаризації ця земля надійшла в розпорядження сільради, і відразу з`явилися бажаючі взяти її в довгочасну оренду.

Цей, за визначенням кримського спікера Бориса Дейча, «шматок дійної корови» уподобала московська комерційна фірма — АТ «Центркнига», якій ще два роки тому сільрада дала попередній дозвіл на підготовку проектно-кошторисної документації на будівництво тут культурно-спортивного центру «Літо. XXI століття». Вже виконано ескізний проект, проведено геологічні дослідження. Але ділянка досі належить сільраді, бо немає проекту відведення землі.

Після появи на колишньому тютюновому полі наметів сільрада називає ситуацію протизаконною, просить Верховну Раду й уряд автономії «вжити заходів для звільнення незаконно зайнятої площі», ще раз визнає за потрібне спорудити на цій ділянці узбережжя культурно-спортивний центр, а «Центркнизі» доручає тимчасово обгородити землю, яку цілодобово охороняє мусульманське населення.

На нараді з участю найвищих посадових осіб пропонували різні виходи з ситуації в Морському. Ті, хто зважився на самозахоплення, мотивували його тим, що колись ця земля належала їхнім предкам. А ті, кому вигідне було будівництво культурно-спортивного центру, намагалися відстояти свою думку. Керівництву автономії вдалося перевести розмову в конструктивне русло. Всі сторони наголошували: надто дорога всім нинішня вистраждана стабільність на півострові, тож не можна допустити розгорання конфлікту.

З'ясувалося, що самозахопленню передувало чимало помилок сільради і її голови, який, за словами Бориса Дейча, безвідповідально розпоряджався землею. Зокрема, під час обговорення конфлікту відкрилася таємниця місцевої влади, яка у такий же спосіб розпорядилася і ділянкою, що прилягає до санаторію «Сонячний камінь». Його віддали в оренду на 48(!) років, але нові господарі вирішили, у свою чергу, ... продати орендовану ділянку. Розмістили й оголошення про своє бажання у всесвітній мережі Інтернет. Його випадково побачив давній знайомий голови ВР АРК Бориса Дейча, що проживає нині в Словенії, котрий поцікавився і вельми вигідною пропозицією, і тим, що насправді відбувається в районі Судака. Йшлося, що й територію персикового саду площею п'ять гектарів здали в оренду, а жодної роботи на ній не провадять. А на ділянці стометрової зони розбрату і самозахоплення договір укладено не було.

Борис Дейч вважає, що «своєю безвідповідальністю і некомпетентністю голова сільради Крисов спричинив протистояння певних груп жителів цього села. Він розумів, що тут є інтерес різних людей. Перш ніж зважитися на цей крок, він повинен був провести збори територіальних громад, авторитетних людей і тоді приймати рішення. Такі шматки землі просто так не роздають. Крисов мусить відповідати перед законом. А самозагарбанням у Криму треба вже покласти край. Є одне верховенство — закону і права. Іншого бути не може».

Уряд теж вважає, що «наплутала місцева рада».

— Конфлікт, який тут стався, — результат непрофесіоналізму, закритості місцевої влади, невміння зважати на міжнаціональний чинник, — сказав голова Ради міністрів автономії Сергій Куніцин. — Нікому, —наголосив прем`єр, — не дано право займатися самовільно захоплювати землі, водночас ніхто не має права на рівні місцевої влади приймати рішення, що не враховують інтереси всіх людей, котрі живуть на території. Не можна через бездушність, неграмотність чи умисел чиновників і надалі нагнітати пристрасті навколо цієї проблеми. Чинні закони повинні поважати всі. І якби ділянку захопили росіяни або українці, ми мали б реагувати так само. Тому, — продовжив глава уряду, — пропоную прийняти нульовий варіант: сесія сільради скасовує всі раніше ухвалені рішення і стосовно цієї земельної ділянки, і решти, про які йшла мова. Щоб завтра цим не займалися ні прокуратура, ні інші правоохоронні органи. Те, що

З ПОШТИ

Урожай на асфальті...

Мал. Віктора ПОПОВА.

Нещодавно прочитала репортаж із Польщі. Зокрема, розповідалося про високу якість виробництва і продаж сільгосппродукції. Це в країні, народ якої 12—13 років тому вивозив з України не тільки рис і перловку, а й навіть цвяхи і клямки.

Нині нам також нема на що скаржитися — промтоварів та сільгосппродуктів і імпортних, і вітчизняних достатньо. Тільки нашому селянинові доводиться не лише виробляти, а й реалізовувати вирощене.

На ліву частину «Привозу» від підземки я потрапила випадково, де по обидва боки трамвайної колії напівсидячи селяни просто з асфальту пропонували перець по 60 копійок за кілограм. Тут були люди з Вінниці й Кіровограда, Миколаєва й Херсона, Ізмаїла і Кілії, з Молдови. Чому поза ринком, на асфальті? Відповіді різні. Одні казали, мовляв, щоб потрапити на «Привоз», треба спочатку всіх «напоїти і нагодувати». Інші твердили про великий податок на місце. Невже тут безплатно? З'ясовується, ні. За місце на асфальті платять свій податок — без квитанції. Від п'яти гривень і більше. Ось і сидять на асфальті трудівники полів, які виростили врожай, віддаючи його городянам за півціни. Намто добре, що дешево. Але чи довго протримається товаровиробник із таким виторгом?

Польща, готуючись до вступу до Євросоюзу, почала вживати заходів для об'єднання приватників. Бо одноосібнику складно придбати високоефективну сільгосптехніку для обробітку невеликих наділів, а на Одещині тільки в Комінтернівському районі чотири фермерські господарства не витримали податкового преса і дорожнечі пально-мастильних матеріалів — покладені назавжди на «лопатки».

То що нашому селянинові нині потрібно? Багато чого. Але передусім нормальні закони про податки, доступні кредити та високоорганізована взаємовигідна закупівля сільгосппродукції. Адже якщо ми всіх товаровиробників перетворимо на торгашів, ніякі розміри ринків нас не врятують. Так селянин і поневірятиметься на асфальті, збуваючи за безцінь вирощений рабською працею врожай.

Людмила ОПРОНЕНКО.

Одеса.

Привітав теплим словом

ГРОШІ

Сказати, що гроші сільгосппрацівники за свою тяжку працю одержують мізерні, — не те слово. У Міністерстві праці і соціальної політики оприлюднили дані, згідно з якими середня зарплата аграрників становить 170—200 гривень за мінімальної 165 гривень на місяць. Проте щомісячне, звичне для жителів великих мегаполісів свято — світлий день зарплати —приходить аж ніяк не в кожне село. Станом на 1 жовтня загальна сума заборгованості із зарплати в АПК становить майже 359 мільйонів гривень. У Міністерстві аграрної політики, очевидно, згадали про День працівника агропромислового комплексу, який святкуватимемо наступної неділі. Найімовірніше, у зв'язку з цією подією міністр С. Рижук на селекторній нараді вдарив кулаком по столу і наказав до кінця року ліквідувати заборгованість із зарплати в сільському господарстві. На його думку, нині агропідприємство має всі можливості розрахуватися з боргами у зарплаті, враховуючи щедрі врожаї і хорошу цінову кон'юнктуру на продукцію сільського господарства. Міністр навіть погрожував, що представники МінАП виїжджатимуть на місця для того, щоб розв'язати проблеми.

Говорити, звичайно, справа нехитра, а міністр вимагати має право. Та ось важелів впливу на процес виплат заробленого у нього немає. Від керівників багатьох агроформувань тепер часто можна почути, що підприємство — одиниця самостійна. Мовляв, що хочу, те й роблю. До речі, об цю непробивну стіну ламали списи чимало політичних лідерів, а навести порядок пробував свого часу і сам Президент. Ось тільки заборгованість у зарплаті зростає.

На знімку: сільський люд у пошуках копійки на прожиття змушений шикуватися вздовж траси, реалізуючи вирощене на городах.

Фото Юрія ВЕНГЕРЕША.

РЕАЛІЇ

Паї з кримінальним відтінком

Факт незаконного отримання 25 земельних паїв на суму майже півтора мільйона гривень виявили правоохоронці в Устинівському районі Кіровоградської області. За словами начальника управління державної служби з боротьби з економічними злочинами УМВС України в області Володимира Підопригори, з початку року на Кіровоградщині зафіксовано 21 «земельний» злочин.

Олег БОНДАР.

Кіровоградська область.

ЖАХ

Убивцю заарештовано

Після того, як 26 жовтня шістнадцятирічна Катя Б. — учениця десятого класу Деражненської школи, що в Костопільському районі, не прийшла додому, її батьки забили тривогу, підключивши до розшуку доньки міліцію.

Як розповів начальник Костопільського райвідділу УМВСУ в Рівненській області, підполковник міліції Олексій Лозян, під час оперативно-розшукових заходів, що здійснювалися під керівництвом старшого оперуповноваженого групи кримінальної міліції у справах неповнолітніх, старшого лейтенанта міліції Андрія Петринчука, встановлено особу зловмисника, який зізнався у скоєнні вбивства. Двадцятирічний мешканець Деражного Віктор Г., на рахунку якого ще й крадіжка з магазину приватного підприємця, зґвалтував, а потім задушив дівчину. А щоб сховати кінці у воду, кинув тіло з моста у річку Горинь. Тіло Катерини Б. після двох днів роботи знайшли водолази Головного управління з надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Рівненщини.

Юнак заарештований, проти нього порушено кримінальну справу за навмисне вбивство за обтяжливих обставин.

Олександра ЮРКОВА.

Рівненська область.

в Морському

збудовано на ділянці, самі будівельники повинні розібрати і вивезти будматеріали. Ні Крисов, ні сільрада до остаточного визначення питання на цій землі нічого не будуватимуть. Створюється узгоджувальна комісія, до якої увійдуть представники місцевої влади і населення, меджлісу, Верховної Ради, Ради міністрів Криму і правоохоронних органів. Вона докладно розгляне ситуацію і накладе мораторій на будь-яке будівництво на цій території до прийняття узгодженого рішення. Ця комісія зробить повний аналіз, інвентаризацію решти земельних ділянок Морського, перевірить законність усіх договорів на оренду. Запропонує, як раціонально ними розпорядитися, щоб це пішло на користь насамперед тим, хто тут живе. Сільраді доручили провести позачергову сесію і переглянути низку своїх колишніх рішень, зокрема скасувати дозвіл на початок будівництва в 2003 році культурно-спортивного центру.

Позачергову сесію провели. Але сільрада, як розповів нам Леонід Крисов, не скасувала рішення, ухвалені радою минулого скликання, бо, «якщо вони неправильні, їх, згідно з п.10 ст. 49 Закону України «Про місцеве самоврядування», потрібно скасовувати тільки в судовому порядку». Сільський голова вважає, що сільрада мала повне право приймати такі рішення.

«Мене щороку перевіряють земельний відділ, прокуратура, до цих рішень зауважень не було», — каже Леонід Крисов. Він досі переконаний, що на «землі розбрату» треба будувати саме центр, «бо сходка громадян вирішила спорудити там об'єкт спільного користування, а не індивідуальне житло». Та й російська фірма, витративши чималі гроші на проектні роботи, може, чого доброго, і до суду подати.

Жодного рішення не було прийнято і про припинення самозахоплення. Мало того, наступного дня будівництво не тільки не завмерло, а навіть активізувалося. На засідання місцевого суду Судака, де розглядають справу Ф. Джірікова і А. Емюрсуюнова за фактом самозахоплення, відповідачі не з`являються. До речі, зауважив сільський голова, територію колишнього персикового саду площею не 5, а 0,96 га здано в оренду під кемпінг, там уже поставлено металеві будиночки.

Законність укладених договорів про оренду земельних ділянок у Морському вивчатиме прокуратура. Після цього, повідомив прокурор автономії Олександр Доброріз, вживатимуть заходів: «Або вони будуть опротестовані в судовому порядку, або — ні». Оцінка прокуратури однозначна: «Самозахоплення — це відповідна стаття Кримінального кодексу, тож цього протизаконного дійства бути не повинно, і заходи реагування не забаряться. Очевидні недоліки роботи не тільки виконавчих органів, а й усієї місцевої громади, яка могла цю проблему вирішити вже давно».

Аналогічні конфліктні ситуації, що склалися і в самому Судаку, перші посадові особи автономії розглянули на засіданні в міськвиконкомі. У ньому взяли участь працівники правоохоронних органів, місцевого самоврядування, представники громадськості. З`явилася надія, що нарешті буде припинено боротьбу за володіння землею і в курортному Судаку, де протягом уже двох років епізодично виростають намети на колишньому вертолітному майданчику на горі Ферейна.

Судакська міськрада на позачерговій сесії ухвалила постанову «Про самозахоплення землі в регіоні», в якій тенденцію, пов'язану з незаконними захопленнями землі, названо надзвичайною, а в зверненні до ВР і уряду автономії прозвучало прохання «виробити дійові механізми звільнення захоплених земель і припинення таких фактів у майбутньому».

Відбувся і мітинг жителів Судака, в резолюції якого наголошено: «Земля — наше спільне надбання, вона повинна працювати на благо всього регіону, всіх жителів, і надавати її треба лише на законних підставах».

Віктор ХОМЕНКО.

Крим.

Малиновий дзвін священика і фермера Володимира

ДОСВІД

— Оце наше поле, — сказав отець Володимир. — Праворуч — малина, далі — виноград, молодий сад, а ліворуч — овочі: капуста, помідори...

П'ятий рік фермерує він разом з матушкою Світланою. Навіть людям, некомпетентним у сільському господарстві, після поверхового огляду акуратних ділянок та чисто виполених плантацій стає зрозуміло: господарюють професіонали. І справді, подружжя Дітунів мають вищу освіту — обоє закінчили Кримський сільгоспінститут. Був час, коли працювали у господарствах Запорізької області. Ще в 60-ті експериментували, освоювали інтенсивні технології, нові сорти, вирощували овочі у закритому ґрунті. Служачи в армії на Кольському півострові, Володимир і там займався овочівництвом: солдати смакували свіжими огірками. Так і зародилося і прижилося з легкої руки українського хлопця тепличне господарство у військовій частині. І лише через 16 років засоби масової інформації повідомили... сенсаційну новину: на Кольському півострові вперше (у 1980 р.!) селекціонерами-вченими вирощено огірки в теплицях...

Напередодні 90-х подружжя Дітунів дійшло висновку: добре було б завершити свій земний круг життя в тихому монастирі — така традиція була в роду. Та сталося непередбачуване: Володимиру після бесіди з Владикою місцевої єпархії запропонували місце священнослужителя у престижному храмі. Згодом — самостійна парафія на околиці обласного центру, куди, незважаючи на відстань, потяглися й істинні парафіяни з міста. Тісно стало церкві в скромному приміщенні. Треба було будувати храм — світлий, просторий. І місце для нього знайшлося благословенне. Раніше Господь неодноразово приводив отця Володимира до мініатюрної каплиці, спорудженої на Фрунзенському масиві Дніпропетровська. Та де взяти кошти? Шукати спонсора?

У незалежній Україні активно розгортався фермерський рух. Якщо вірити газетам, то землю міг отримати кожен, хто тільки забажає. Повірив цьому й отець Володимир і вирішив взяти землю, щоб власними зусиллями заробити кошти на спорудження омріяного храму. Бо не забулася ще агрономічна наука.

Фото Юрія БОЛОВИНА.

Скільки клопоту, адміністративних перепон довелося здолати на шляху до власного поля Володимиру Дітуну! Хоча можна було такому авторитетному священику спокійно і без зайвих хвилювань жити. Навіть за бороду тягав батюшку по ріллі великий начальник районного масштабу. «Ні-ні! — говорить схвильовано матушка Світлана, — більше жодного слова про це! Ми всім прощаємо! Краще запалити одну свічку, ніж проклинати пітьму!»

Господь вів їх через тернії. Зерна впали не на твердь суєтних доріг, не на тернії пристрастей, і не на камінь байдужості, а на благодатну землю природи і живих сердець. І дали добрі сходи.

Трохи дивно, робітники, яких фермер найняв обробляти землю, не сваряться, тут не чути лайки, ніхто не краде! Тиша, спокій. Утопія та й годі! Отець Володимир і матушка Світлана працюють нарівні з усіма.

Залучили до господарювання вчених. На мініатюрних плантаціях уже прижилися і щедро врожаять сорти ремонтантної малини, пальметний яблуневий сад, смородина, порічки. Споруджуються овочесховище, переробний цех. Кількість людей, котрі працюють з радістю для себе і для інших, збільшується. Нині у фермерському господарстві зайнято майже сто осіб.

...За парканом Березинського ринку Дніпропетровська біля саморобного вагончика на колесах завжди черга. Охочих купити вроздріб та оптом продукцію, вирощену в господарстві священика, чимало. Ще б пак, на ринку помідори по 1 гривні 20 копійок, а тут по 60! Доволі доступні ціни й на іншу городину.

У бесідах з парафіянами отець Володимир часто наголошує: найдорожче на землі — час. Тож треба поспішати якомога більше і з радістю робити добро людям. Життя земне коротке! Його жертовною працездатністю захоплюються парафіяни і обожнюють, оберігають. Коли ліг у лікарню, за десять днів 140 віруючих провідали його.

Прийшов час будувати, а не руйнувати. Дітуни замовили проект, знайшли будівельників. І ось на ще недобудованому храмі з'явилася з-під пензля художника триметрова ікона — Покрова Пресвятої Богородиці. Свято-Покровський — таку назву дали спорудженому храму, настоятелем якого є отець Сергій — син отця Володимира.

При храмі організували і дитячу недільну школу, де вивчають історію православ'я, старослов'янську мову, літургію, музику.

...Натхненно-музичний передзвін церковних малинових дзвонів нагадує про молитву і будить нашу приспану совість.

Ніна ТИТОВЕЦЬ.

Дніпропетровська область.

На знімку: храм, споруджений за кошти, зароблені фермерським господарством.

КОЛОНКА ОГЛЯДАЧА

Корінці для Діда Мороза

На бурякових плантаціях знову неспокійно. Незважаючи на недавні браві запевнення Міністра агрополітики Сергія Рижука про закінчення до 5 листопада «солодких жнив», кампанія все ще триває. Фахівці кажуть про катастрофічне невезіння для аграрників, які через затяжні дощі не в змозі вивезти зібрані корінці з полів. А тепер в деяких регіонах коренеплоди накрив ще й товстий шар снігу. Водночас із 126 запущених у нинішньому сезоні підприємств працюють тільки 95. Решта простоює через брак сировини.

Окрім рекордно низької врожайності — а збирають на круг 186 центнерів буряків з гектара — цього сезону встановлено ще одне досягнення. У Національній асоціації «Укрцукор» повідомляють, що цукристість корінців становить 14,3 відсотка (на окремих заводах — 10% і навіть 7%). Тобто з тонни сировини на переробних підприємствах варять не 160 кілограмів цукру, як це передбачено урядовими директивами, а лише 143. Ті самі фахівці, коментуючи такий нерадісний факт, кажуть про порушення аграрних технологій: недовкладення мінеральних добрив, використання під час сівби насіння низьких репродукцій, закладення насіннєвого матеріалу в неораний грунт. В результаті збитків зазнали не тільки в господарствах, а й на переробних підприємствах. Для того щоб тепер «видобути» тонну цукру, заводчанам доводиться більше переробляти сировини. А це, зрозуміло, потребує додаткових фінансових витрат.

Однак навіть у такій ситуації не варто одразу ж після ознайомлення з цим матеріалом бігти до гастроному, щоб зробити стратегічні закупівлі білих кристалів. Перехідних запасів з минулого та позаминулого років задосить, щоб уберегти країну від цукрового голоду. Та й імпортери чужого білого піску не дозволять українцям пити чай без цукру. Мало того, нашій країні наступного року, схоже, світить вийти ще на один рекорд: можливо, внутрішній ринок як ніколи потерпатиме від надлишків солодкого. В деяких виданнях уже з'явилися «замовлення» про дефіцит у країні білого піску, який нібито насувається, — напевна ознака того, що найближчим часом відкриються кордони для ввезення на територію нашої країни солодкого продукту. З великою часткою вірогідності можна зробити припущення, що парламент дасть дозвіл на ввезення в Україну 200 тисяч тонн цукру-сирцю на пільгових умовах. По-перше, так вимагає Захід, обіцяючи в обмін у осяжному майбутньому прийняти нас у члени СОТ. По-друге, такі операції обіцяють чималі прибутки їхнім безпосереднім учасникам.

А минулого тижня з Бразилії повернувся віце-прем'єр-міністр Леонід Козаченко, який привіз звідти дві нечувані новини. Згідно з першою в Україну з цієї латиноамериканської країни додатково ввезуть ще півмільйона тонн цукру-сирцю. Щоправда, за умови: після переробки отримують готову продукцію обіцяють реекспортувати до інших країн. Звичайно, впевненості, що вироблений цукор насправді не осяде на нашому внутрішньому ринку, немає. Якщо це станеться, такий солодкий пісок (за собівартістю він дешевший, ніж буряковий) становитиме серйозну конкуренцію виробленому з коренеплодів. Обвалу цін на білий пісок на внутрішньому ринку тоді не уникнути, і заводчанам знову доведеться підраховувати збитки.

Справляє враження й інша новина, що її привіз віце-прем'єр. Після скандальної заборони Бразилії купувати українське зерно, що пов'язано з виявленням грибка в партії нашої пшениці, латиноамериканці змінили гнів на милість і знову імпортують колоскові. Л. Козаченко стверджує, що до кінця року ми зможемо продати туди півмільйона тонн зерна, а наступного — 1,5 млн. тонн. Перу, Болівія та Чилі начебто також зацікавилися закупівлями. Віце-прем'єр подає такі домовленості як рятівні для вітчизняних агроформувань. Експорт, мовляв, частково «прибере» з внутрішнього ринку надлишки зерна. Ціни на нього підскочать, і сільгосппідприємства отримають можливість реалізувати вирощене дорожче, що дасть їм змогу покращити економічне становище. Однак стабілізують свою діяльність у такий спосіб лише окремі господарства. Більшість сільгосппідприємств так і не змогли відгукнутися на заклик Мінагрополітики притримати зібране до кращих часів і продали його за цінами, що склалися на початок осені, — 300—350 гривень за тонну пшениці третього класу. Зрозуміти селян неважко. Виручені тоді гроші пішли на збирання пізніх сільгоспкультур, проведення оранки земель під майбутній урожай. Левова частка пшениці давно перейшла до рук трейдерів. Вони, продавши колоскові за новими цінами, і підраховуватимуть прибуток.

Валерій ДРУЖЕНКО.

МІКРОСОЦІУМ: ЗАМІТКИ НА ПОЛЯХ

Замість прелюдії

Коли я бачу, що хліб насущний лежить на нашій газеті, немов на рушнику, в хаті когось із наших читачів — мені зовсім не прикро. Бо слово — теж продукт першої необхідності.

Дозвольте нам

А чому, власне, — замітки на полях? Хіба бракує рубрик чи тематичних сторінок, щоб висловити свої думки про події і людей? Бо на полях записника, тобто у затінку, залишається дійова особа, котру іменують автором. І цей автор — далебі не пасивний спостерігач. У багатьох ситуаціях, великих і дрібних колізіях, він стає мало не детонатором розкручування сюжету. Але про це не прийнято говорити вголос. Зазвичай лише у вузькому колі розповідаємо про пригоди, які трапляються з нашим братом, і нерідко шкодуємо, що вони — «не для преси». А може, скромність тут недоречна? Втім, керуємося й такою аксіомою: перш ніж писати — треба жити...

Постійні читачі цілком щиро вважають себе нашими родичами, а тому цікавляться приватним життям, особистими думками. (А що таке, зрештою, приватне життя журналіста, який ніколи не буває вільним від спостережень? Професор Львівського національного університету Володимир Здоровега часто каже: журналіст — то не професія, а діагноз! Це — жарт, але ду-уже серйозний). Замітки на полях — це самоспостереження без крапок над «і», це ті блискітки вражень, які вигулькують «поза темою» і залишаються в записниках або в пам'яті «на потім». Зрештою, це ті миттєвості, які душа відбирає й фіксує несамохіть, — поза робочим часом, поза планом. А душі не можна не довіряти.

Зазвичай офіси власних кореспондентів у Львові знаходяться в їхніх же квартирах і статті «варяться» поряд з борщами. Тішуся, що мені дісталося помешкання в унікальному, як для журналістської праці, місці: доокруж великого двору — замкнуте кільце старих довоєнних чотириповерхових 16-квартирних будинків. Тут можна спостерігати і вивчати увесь спектр життя: всі один одного бачать, чують, знають чи принаймні вважають, що знають. Я з превеликим інтересом спостерігаю відгомін історичної драми: двір у центрі галицького міста — майже суціль російськомовний. Поряд — завод, на освоєння котрого, задля «перевиховання» місцевого населення, прислали представників російського пролетаріату. Їхні нащадки (у переважній більшості) так і не вивчили української мови. Українізацію двору спричиняють соціальні проблеми: старики продають квартири, перебираються в дешевші «спальні» райони міс-

Подайте жмут сіна на горнятко молока, або Три монологи, записані в Стрийському парку

Монолог перший:

— Офірний я цап, офірний. Скажу нецензурно, як це у вас, людей, прийнято: якийсь «казьол» спалив три копиці сіна, котрі господарі приготували для нас на зиму. Поки що пасемося. Добре, що у закапелках парку —бур'яни по коліна, є де шукати поживу мені і козам. Ось вони: Марта, Роза, Степа, Сіма... У Марти молоко дуже смачне, — господиня продає його по дві гривні за літру. Це наш внесок у скромний бюджет двох пенсіонерів. До чого тут цап? Ну, таке питаєте: он та маленька кізочка — моє потомство. Та невідомо, що день грядущий нам готує. Може, кіз ще хтось купить, а мені доведеться пропадати ні за цапову душу!

Господиня заливається слізьми і збирає в парку каштани. Мені вони не смакують, а кози хрумають залюбки. Якщо хочете купити молока для дитини, приходьте на вулицю Франка. За Палацом одружень побачите невеликий чотириквартирний будинок. Господиня тримає нас у чистоті, щоб сусіди не нарікали. Тільки владі нічого не кажіть, бо живемо в місті без прописки. Собаки в жеках зареєстровані, а ми... Може, звернутися в товариство захисту тварин? Бо скажіть, чим мирний інтелігентний цап гірший від бійцівських собак, що бігають парком без намордників? А їхні господарі на зауваги ще й огризаються...

Монолог другий:

— Відколи тримаю кіз? Давненько. Моя донька була в дев'ятому класі, а тепер їй під сорок... У дитини катастрофічно почав падати зір і мені порадили напувати її козячим молоком. Я доньку не вилікувала, але призупинила падіння зору. У неї це, мабуть, від нервів. Чоловік дуже п'є, хоч пережив уже два інсульти. Де б я не ховала гроші — чи в шафі, чи під лінолеумом — знайде і проп'є. А кози такі ласкаві, добрі. Розочко, ходи сюди, я дам тобі яблучка. Я мала хворобу крові, коли працювала на «Поляроні», мене козяче молоко порятувало. А тепер що робити? Як не куплять їх, доведеться різати...

Монолог третій:

— Мамо, алгебра зачекає. Я з друзями йду збирати в парку каштани. Хіба тобі не жаль кіз, які голодують? А може, ми звернемося до якогось фонду гуманітарної допомоги? Цап Місько такий кумедний. Уявляєш, ми з дівчатками збираємо каштани, а він тихенько підходить ззаду і нищечком — буц! А потім відвертається і робить вигляд, що він тут ні при чому. Який хитрюга. Я взяла для кізочок трохи хліба, ти не проти? Ну, я побігла...

Від автора. Уже сутеніло, і я подалася до парку шукати доньку. Падав дощ, господиня кіз добродійка Слава (їй більш як 70) щулилася від холоду. Її «сімейство» довірливо потяглося до мене, а цап Місько почав тертися мордою об долоні. Побачивши, що в козячому гурті задурно роздають сухарики, прибігли двоє нічийних собак (добродійка Слава і їх підгодовує). Картина була вочевидь кумедна, бо перехожі вповільнювали ходу й казали: «Цирк на дроті!»...

Добродії фермери, прийміть сигнал SOS, поділіться сіном із «меншим братом». Зрештою, кожний з нас може опинитися в ролі «офірного цапа»...

P. S. Очевидці засвідчують, що цап Місько повідав чистісіньку правду про бур'яни в парку, про бійцівських собак без намордників і спалене сіно.

Пані Слава та її кози.

Громада — великий чоловік, або Між нами, сусідами

Кілька місяців тому ми з сусідами нашого четвертого (останнього) поверху втратили спокій. Бо є чутки, що наш колишній жек, що називається тепер ДП «Технобуд», має намір добудувати п'ятий поверх. А потім, нібито, продати квартири і заробити!

Але ж будинок старий, з дерев'яними перекриттями. Що буде з нашими помешканнями від такої надбудови? І чому ніхто не питає нас, мешканців приватизованих квартир? Начальник «Технобуду» пані Наталя відповідає обтічно: «це ще не скоро», мовляв, але сусіди підозрюють, що десь потай готується технічна документація і.... потім буде пізно. Громадська рада вирішила, що лобіюванням інтересів мешканців будинку має зайнятися кореспондент, адже тут — офіс Львівського корпункту «Голосу України»! А що, коли стеля завалиться? Щиро кажучи, доручення сусідів не викликало найменшого ентузіазму, бо ніщо так не вбиває нервову силу, як взаємини із житлово-комунальними службами. Рішучості і навіть упевненості в світлому майбутньому старого пошарпаного будинку додали мені читачі зі Львова.

Чотири роки тривають «бої місцевого значення» між мешканцями будинку номер 4 по вулиці Китайській і претендентами на освоєння пустиря навпроти — кооперативом «Авто». Сорок підписів мешканців було в листі, що надійшов на адресу редакції: «Кооператив «Авто» скаженими зусиллями пробиває будівництво гаражів між підстанцією і дитячим садочком, від якого відібрали чотири метри території із рядом зелених дерев, де бавилися діти...».

Штаб «опору» нині очолює пенсіонерка Анна Кріпченко. У її помешканні збираються сусіди, обговорюють план дій, зачитують і обговорюють листи від різних інстанцій і готують відповіді на них. І хоч більшість тут —пенсіонери, їхня сусідська солідарність виявилася сильнішою від міліцейських та судових інституцій...

Чого прагне кооператив «Авто»? Звісно, збудувати гаражі неподалік від осель власників машин. Чого добиваються мешканці? Хочуть зберегти клаптик живої, хоч і дуже занедбаної території, де можна було б зробити зусиллями громади зелену зону відпочинку. Здавалось би, типовий робочий момент процесів войовничої урбанізації, в яких мешканці зазвичай програють (і не лише у Львові). Сили нерівні. Але мешканці будинку по вулиці Китайській задекларували твердий намір вибудувати «велику китайську стіну» навперейми намірам власників автомобілів.

Утім, і члени кооперативу — люди поважні, певна річ, без належних дозволів і документів будівництво не розпочинали б. Однак «дозволи» від численних інституцій наводять на роздуми. Андрій Кушка, пенсіонер, технік-будівельник за фахом, показав мені ряд розбіжностей в документах і проекті. Зокрема, в одному з них йдеться про 16 гаражів, в іншому — 17, а в проекті — про п'ять гаражів і складське приміщення. Одне слово, зробила висновок громада, хтось напускає туману, але й ми не ликом шиті, треба чинити супротив. Так і робили. Коли на майданчику з'явився екскаватор і почав рити котлован — жінки вийшли навперейми. Будівельникам довелося відступати. А потім мешканці зібрали гроші, найняли інший екскаватор і... засипали котлован.

17 квітня 2001 року Личаківський райсуд розглянув справу за позовом автогаражного кооперативу «Авто» до громадянина Кушки Андрія Івановича. Суд констатував, що відповідач «організовував мешканців заважати будівництву», і зобов'язав його усунути перешкоди в користуванні земельною ділянкою. З поваги до суду Андрій Кушка нині «не світиться», ініціативу взяли до рук жінки. І той же Личаківський райсуд узяв до провадження заяву мешканців з приводу незаконного будівництва. Цього разу відповідачем є кооператив «Авто».

Нинішній осінній наступ громадської опозиції —особливо потужний, доводиться робити все заново, бо влада помінялася і ті чиновники, що давали дозволи на будівництво, вже звільнилися. Отож до посадовців Львова і Києва, а також у ЗМІ були надіслані нові листи: «Надіємось, що люди, які зворушили всю Україну акцією за свободу слова, не залишать нас у біді». А як почувають себе «потерпілі» — власники автомобілів? Про їхні аргументи хотіла дізнатися від голови кооперативу «Авто» Василя Синюшка, та він від зустрічі відмовився. «Не хочу мати справу з брехунами!» — сердито сказав по телефону.

Поки Феміда з'ясовує, котра із сторін — пішоходи чи автовласники — справді є кращою частиною людства, сусіди міцно тримаються за руки. І перед їхньою згуртованістю не можна не схилити голову. Якби мешканці нашого будинку виявили таку ж солідарність, давно вдалося б спільними зусиллями поремонтувати дах, що роками протікає, добитися заміни водостічної труби тощо. Але для цього потрібні отакі «перпетуум мобіле», як Андрій Кушка. Його настирливість уже дала добрі результати. До прикладу: переконав сусідів і добився, щоб у будинку встановили лічильник з обліку тепла.

— Тепер ми платимо третину від тої суми, що налічували нам раніше, а я відповідаю за лічильник. На жаль, ще не вдається вмовити сусідів, що варто встановити колективний лічильник на воду. Дехто каже: «А чого я маю платити, якщо сусід литиме води більше?». Та все одно ця сума буде меншою, аніж нині!

Отже, процес вдосконалення колективної сусідської свідомості на вулиці Китайській триває, і я маю намір пропагувати передовий досвід серед

освідчитися в любові...

та. Не раз була свідком «історичних розборок»: «Мы вам принесли сюда культуру, видать, мало стреляли тогда!» — безапеляційно стверджує одна сторона. «Культуру москальську? Лапті й водку?» — не менш категорично заперечує інша...

Ідучи двором на вулицю, дізнаюся про новини, драми, конфлікти, кривди, народження і смерті.. Коли пенсіонери перепиняють фразою: «Хто, як не ви?» і просять втрутитися, — годі не вислухати. Їхні маленькі драми, може, й смішні (на тлі великих суспільно-політичних потрясінь), але саме вони і є чорноземом буття. Всіляким зелом у цьому чорноземі проростає те, що сіється чи сиплеться згори. Коли вселилася 1989 року в квартиру номер 13, один сусід, ветеран КДБ, попередив мешканців будинку: «Тут планируется офис Чорновола, будут приходить посетители и затаптывать ступеньки!». Минуло трохи часу, відбулися відомі історичні події, й він почав привітно кланятися. На мій превеликий подив, приніс почитати Бердяєва. Не раз ремонтував у моєму помешканні замки, світильники, завіси. «Заради спокійної старості» продав машину і ... втратив усе, вклавши кошти в якусь трастову компанію. Ми разом писали листи в різні інстанції. Передплачував і читав російською мовою «Голос України». Не раз навідувався, щоб поділитися (дуже обережно) враженнями від прочитаного...

У нашому дворі вивішують випрану білизну, вигулюють і виховують уголос дітей і собак, співають пісень під гітару або розпивають пляшку, спалюють на очах у всіх іномарку (рекетирські розборки) або ж з'ясовують взаємини: «Ну ходить він до мене, ходить. А ти чому не втримала? Цілуватися не вмієш?» Мені хотілось би щиро розказати про життя-буття своїх сусідів і попросити своїх колег зробити те саме. Зрештою, це ж герої наших публікацій, але їх ми бачимо «прихованою камерою» — в русі, в розвитку або ж падінні.

Замітки на полях присвячені й читачам, які залишаються з «Голосом» від дня його народження, отож мають особливе право голосу. Вони, мов родичі, телефонують, пишуть, приходять о будь-якій порі. Одного разу в неділю рано, о пів на сьому, розривається телефон. У слухавці ридання: «Приїжджайте, хата валиться!». Або ж — дзвінок у двері: давній читач, депутат Самбірської райради Любомир Йосипович Лаврів разом із листами-скаргами своїх виборців приніс кабачка у вигляді велетенської телефонної слухавки. Наполягав, аби сфотографувати вирощену власноруч городину як слухавку бюрократа: в одне вухо влітає — в інше вилітає. Коли він починає розмову словами: «Пані Оксано, що це буде далі?», я вже знаю: зараз дістанеться і нашому політикуму, і нашій газеті, і мені особисто, і ледачим пасивним селянам, які сподіваються на владу згори замість того, щоб самим поремонтувати місток через річку. Ми домовилися з Любомиром Йосиповичем: тільки-но перестане дощити, поїдемо разом у його рідні села на Самбірщину. Там на нас уже чекають.

Хотіла б доземно вклонитися Ользі Мочайловій з Полтави, яка прислала телеграму-талісман: «Читали вашу «Крихітку» тричі й плакали...». Телеграма не застала мене вдома, і мені прочитали її по телефону. Телеграфістка дивувалася: навіщо тепер приносити оригінал? Усе ясно, нічого не трапилося. А трапилася взаємна любов: до слова мовленого і слова почутого. І це — найважливіший привід для заміток на полях.

мешканців нашого будинку по вулиці Стрийській.

«І помолюся за депутатів...»

Параска Тимофіївна Тарновецька, наша вірна читачка із села Белелуя на Івано-Франківщині, відчинила ворота і сплеснула в долоні:

— Йой, які гості дорогі! Чого ви не написали, що приїдете, я нарихтувала б всього! Вона приміряла хутряне пальто, котре виграла як приз від «Голосу України», і спробувала розпрямити плечі. Це їй вдалося через силу лиш на мить, бо хребет має травмований — диски повипадали. Тому її постава схожа на знак запитання. Жінка похилого, а не похилого віку, адже їй лише 61 рік. А операція на хребті тяжка, і хтозна-як обернеться. До того ж як залишити самих корову, теля, пацю, курей і понад гектар поля? Усе це господиня порає сама. У травні помер її чоловік, і Параска Тимофіївна написала до редакції: «У мене залишилася лише газета...».

— Я пішла сапати соняхи, а чоловік упав. Прибігаю додому — він лежить. Він на двадцять років старший за мене. Набідувався! Десять років відсидів, бо колись свідків Єгови забирали. Такий був добрий! Я йому руки-ноги цілувала, бо був того вартий. Нічого йому не шкодувала, цукерки купувала. Ось три м'ятні цукерочки залишилися, візьміть їх, прошу. Він і за вас молився. Я познайомилася з ним на цвинтарі. Ходила на могилу до свого чоловіка, з яким прожила 30 років, а — він до своєї дружини. Підійшов якось до мене: «Чого ти, дитино, так плачеш. Я знаю, ти не така вже щаслива була за своїм». А я йому: «Так, вуйку, а самій ще гірше...» — «То виходь за мене, я давно вже до тебе придивляюся. Чого я не зроблю — ти зробиш, чого ти не зробиш — я зроблю». Дванадцять років я жила, як у раю. І вже нема, і вже не буде...

Доброго дня, Параско Тимофіївно!

Параска Тимофіївна вмивалася слізьми і накривала на стіл: застелила його... газетами «Голос України», покраяла духмяний і пишний домашній хліб, насипала борщу.

— Їжте борщ з кропивою, абисте силу мали. Люди зараз мають такі нерви, такі страшні тиски.

Борщ направду був смачний і ми з водієм залюбки частувалися. А господиня не вгавала. Загортала в той же «Голос України» домашній хліб (абисте в дорозі не голодували), гарбузове насіння, часник, приправляючи почастунок соковитою покутською говіркою:

— Мені внучка Ліля все каже: «Бабо, ви так любите поговорити і не маєте з ким. Бабо, не робіть так тяжко, бо я боюся, щоб ви не вмерли». Я набідувалася. З тринадцяти років працювала разом з татом. Не раз думала: я вже не хочу жити, але що зробиш, коли Бог дав життя? Мус робити, бо хто буде? Гриземося за Лілю. Їй 21 рік, коса руса нижче пояса, а вона заміж не хоче, всіх гонить: той п'є, той товстий, той лисий. Йой, як ми гриземося. А ви... чого з Жежерою не сходитеся?

І на цьому слові квасолина застрягла у мене в горлі. Цікаво, звідки ця гіпотеза щодо «сходження» з колегою Віталієм Жежерою? І чому саме на нього Параска Тимофіївна поклала око, а не обрала, наприклад, Івана Ілляша — теж хлопець, хоч куди козак!

А господиня продовжує гаряче переконувати мене:

— Ви підходите один одному, разом працюєте. Чоловік має бути культурний, щоб було з ким на люди вийти. І щоб гроші заробляв...

(Усе правильно, Параско Тимофіївно, у нас є з ким на люди вийти, тільки як ви це вгадали, ні разу того Жежеру не бачивши?!)

А вона продовжує:

— Скажіть, а чого депутати так сваряться? Чого в злагоді не жити? Хай би господь Бог допоміг їм і дав розуму. Я буду молитися за них, і за вас, і за вашу газету...

Параска Тимофіївна переодяглася і ми подалися в центр села, яке вона вважає найкращим місцем на землі. Обабіч газової труби відбувався схід. Люди разом із сільським головою вирішували якісь проблеми газифікації. Принагідно Параска Тимофіївна не без гордощів повідомила, що кореспондентка прибула до неї особисто, і скористалася нагодою для агітації:

— Пронумеровуйте газету (вона мала на увазі передплату. — **Авт.**) і ви виграєте...

Наостанок Параска Тимофіївна подарувала мені книжку «Белелуе, моя колиско», яку написав односелець Петро Марусик, повідала, що в цьому селі народилася відома українська письменниця Наталя Кобринська, і взяла з мене слово, що неодмінно приїду взимку, на Маланки.

Приїду, Параско Тимофіївно...

Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Львів.

«Замітки на полях» готувала до друку і фотографувала Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Двері мого помешкання завжди відчинені для героїв майбутніх нотаток.

Пишіть, телефонуйте, заходьте за адресою: 79026, м. Львів, вул. Стрийська, 76-в, кв. 13. Тел. (0322) 35-51-20.

ДУМКИ ВГОЛОС

Гімн Сонцю

Кризова епоха потребує від людей усвідомлення нашої малості, тлінності, смиренного розуміння того, що тільки найкращі з нас устигають збагнути хоч щось, сказати б, мають сміливість глянути на Сонце і не одійти передчасно... Запалити смолоскипи, висвітлюючи дорогу людству.

Малий Шевченко зачаївся в кутку, здебелів, коли дід, батьків батько, в убогій хатині розгорнув чудесні шата Історії. Історії цієї землі і цього народу.

У знаменитого Родена є бронзова скульптура «Людина минулих часів». За нових часів, точніш, за кризи глобалізації, я дедалі частіше думаю про неї, з гіркотою запитуючи: «А чи взагалі бувають інші?»

Коли йдеться про історію, то був час, коли здавалося, що все втрачено. Ба, ні! З'ясувалося, збереглися літописи, і найповніший і найкращий з них —Рігельмана. Хитрий і нишклий Гоголь скаже просвіщенному світові: «Но лучшие песни слышали одни только украинские степи!» Напише «Тараса Бульбу». Шевченко — «Гайдамаків». Бодянський опісля свого європейського вишколу, скориставшися з Московського університету, видрукує 23 книги... Отак і сталося, ніщо не згубилося, все збереглося. То хто хоче буть просвіщенним, тільки читайте та знайте! І тоді раптом одкриється і вам: історія — це те, що вчить бачити і розуміти нинішній, поточний день (а не ізнов проголошувати з-поміж себе гетьманів, генералів від Війська Запорозького, чи кого там іще)!

Це особливо важливо, коли завважити, що в Старому Світі відновлюється держава — Україна самостійна. Ось її перші, кожному помітні, здобутки — повії і слуги по цілому світі. Хто винен? Самостійність? Далебі, ні. Винні правлячі. Всі оті «люди минулих часів». У цьому разі я кажу не про комуністів, хоча і вони тут, а про всіх отих, хто школений тим, що було, і хто не вміє жити без ворогів, неодмінно подавай їм ворога. При комуністичній більшості у Верховній Раді забороняють компартію. Як? Чи можливе таке? Виходить, можливе. Бо з давньої партії вже вилущено нову, під того, хто очолював комуністичну більшість. І що ж, кого заборонили? Доярок і робітників. Бо всі інші як були, так і залишилися. Втратили дім ЦК, здобули банки і фракції «під куполом». Дні під сонцем стали іншими: якщо раніше не личило буть багатим, то нині — надвава...

Єсть іще набуток — «багатопартійність».

Пригадується, зауваження редактора журналу «Вітчизна» Любомира Дмитерка: «При диктатурі нашої партії...» тоді боляче різонуло по серцю, адже іншої не було. А сьогодні? Раптом звучить «Повстань, Україно!» Запитую, чи зважився б кинути такий заклик Петро Симоненко, поклавши всю відповідальність на свою партію? Або Олександр Мороз? Певен, що ні. А ось злигалися утрьох і пішли на Європейську площу будити народ, наче не розуміючи того, що він не такий вже й безмозглий, щоб не бачити всього і не розуміти «хто є хто».

Не панські турботи непокоять і людей, і саму державу Україну. Справжні загроз куди не кинь — і розстріляні скульптури давніх Богів на Шовковому шляху, і розтерзані Афганістан та Югославія. І два найдревніші народи у смертельному двобої — палестинці та євреї. І нечувано поруйнований Манхеттен 11 вересня. І ось найновіше — театральний центр у Москві.

Світова криза.

Озираючись, згадую дні, коли ранок починався «Кантатою про Сталіна», а вже потім гримів гімн Александрова. Пригадую вражаючу «Вставай, страна огромная!» Покраса. Здається, кращого твору годі у Бога просити. А замислишся, виходить, що ні. Бо таки найкраще, що судилося мені почути на цій нашій Землі-матінці, — «Гімн Сонцю»... (не знаю автора) у виконанні Іми Сумак. Чому він не звучить? Чому звучать «тринди-ринди», постріли та вибухи, лукаві проповіді лжепророків? «Гімн Сонцю» Іми Сумак звучав би напомином усьому людству бути людьми! Бути людяними. Замислитися над тим, що, з'ясовується, Земля така маленька. І така ранима! Що всі ми лиш подорожні «звідкись — кудись». Що всі ми, незалежно від рас та національностей, — браття. І всім нам потрібно те саме — потрібна усього лиш ласка Сонця.

Григорій КОЛІСНИК.

Добрий знак з Африки

У Сьєрра-Леоне військова місія ООН має бути скорочена до кінця 2004 року з 17 до 5 тисяч миротворців.

Уже четвертий рік у цій африканській державі триває миротворча місія військового контингенту, загальна чисельність якого більш як 17 тисяч осіб. До військових тут уже звикли. Проте країна стомилася від військових конфліктів і громадянських воєн, причиною яких є наслідки перерозподілу алмазного ринку.

Схоже, настрій населення передався і представникам ООН у цій країні. Принаймні розроблений місією ООН план виведення національних контингентів набирає сили. Протягом півтора року військова місія скоротилася до мінімуму.

Генеральний секретар ООН Кофі Аннан на одній з останніх нарад хвалив Фрітаун за вжиті урядом кроки з підготовки своєї армії та поліції, проведені в країні вибори, створення комісії з примирення, а також спеціального суду з військових злочинів та прав людини. За його словами, ці позитивні зрушення сприяли схваленню рішення про початок скорочення UNAMSIL з поступовою й обміркованою передачею повноважень державної безпеки від місії до уряду країни.

«Початок скорочення UNAMSIL приведе місію до заключного етапу миротворчої операції ООН у Сьєрра-Леоне, яку визнано однією із найскладніших серед інших операцій», — зазначив Генеральний секретар ООН.

Місія пропонує свій сценарій поступового скорочення UNAMSIL, який передбачає чотири фази виведення військових контингентів з країни.

Не омине скорочення і український контингент, загальна кількість якого становить на сьогодні 640 осіб. Ця тема була основною на зустрічі командирів 4-го окремого ремонтно-відбудовчого батальйону (ОРВБ) і 20-го вертолітного загону з командувачем місії ООН. Поки що це торкнеться лише 4-го ОРВБ. Передбачено, що питання скорочення для української сторони стане головним у липні 2003 року. Уже тепер запропоновано вивчити всі аспекти скорочення, зробити необхідні розрахунки для того, щоб нове поповнення національного контингенту прибуло на африканський континент в оптимальному складі.

Сьогодні керівництво місії ООН покладає великі надії на український контингент. Насамперед це пов'язано з тим, що армія і поліція країни не мають досить транспортних засобів й інших ресурсів для того, щоб забезпечити виведення військ. Тому сподіваються на допомогу інтегрованої служби забезпечення UNAMSIL, простіше кажучи, тилу. Прогнозують, що цей процес відбуватиметься паралельно з процесом повернення і репатріації біженців і переселенців. У цих умовах служби тилового забезпечення, до яких належить і наш 4-й ОРВБ, залишаються пріоритетними. Без допомоги українських транспортників і вертолітників просто неможливо обійтися. За останні півтора місяця наші військові зі складу 4-го ОРВБ перевезли більш як 12 тисяч осіб і 600 тонн вантажу. І це за повного бездоріжжя і відсутності елементарних комунікацій.

Виведення військ відбуватиметься паралельно з виведенням української техніки, заявив командувач.

Не на користь налагодження мирного процесу в країні і досить слабка підготовка армійських підрозділів і поліції, недовіра до них місцевого населення.

Усе це спонукає військових спостерігачів ООН чітко відстежувати соціально-політичну ситуацію в регіонах, щоб прийняти рішення про скорочення військової місії ООН у Сьєрра-Леоне було зважене і виправдане.

Євген СВІРСЬКИЙ.

Сьєрра-Леоне.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

У НОМЕР

Судилося судитися до судного дня?

У Севастопольському господарському суді завершився процес за позовом Генеральної прокуратури України до Міністерства оборони Росії і гідрографічної служби російського Чорноморського флоту. Попереду — Вищий господарський суд України.

Українська Генпрокуратура вимагала вилучення з незаконного володіння Міноборони Росії 22 об`єктів навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства, які розташовані від мису Тарханкут до мису Лукул та від мису Сарич до мису Аюдаг. Апеляційний господарський суд Севастополя ухвалив рішення про повернення українській стороні Міністерством оборони Росії 18 об'єктів навігаційного гідрологічного обладнання. Один із них виключено з розгляду, три залишаються за Росією. Суд ухвалив також витребувати у Міноборони РФ маяки — Тарханкутський, Євпаторійський, Ялтинський і Солодунова.

Представники Міноборони Росії затято наполягають на тому, що всі питання стосовно володіння навігаційним гідрографічним устаткуванням уже вирішено в базових угодах щодо перебування Чорноморського флоту Росії в Україні. Проте представники Держгідрографії переконливо засвідчують: кожен з маяків у базових угодах не фігурує. Адже угода щодо ЧФ є рамковою. Тобто це — домовленість про оренду. І статтею 2 закріплено та підписано обома сторонами, в тому числі й російською, що українські маяки та останні гідрографічні об'єкти, як узагалі всі об`єкти в Криму, використовуються російською стороною відповідно до українського законодавства. На жоден квадратний метр території і жоден із кримських об'єктів, які оскаржують росіяни, немає договорів оренди.

Незважаючи на ухвалене рішення, обидві сторони мають намір і надалі обстоювати свої позиції у Вищому господарському суді України. Крім того, в Севастопольському апеляційному господарському суді розглядають позов Генпрокуратури до Міноборони Росії про вилучення з незаконного користування і володіння ЧФ РФ 82 гідрографічних об'єктів у Севастопольському регіоні від мису Лукул до мису Сарич, які теж відсутні в угоді про оренду ЧФ РФ.

Віктор ХОМЕНКО.

Крим.

▼

Миротворче весілля

Кожної осені та весни відбуваються конкурси серед працівників міліції та військовослужбовців внутрішніх сил, які виявляють бажання служити в «гарячих» точках. Відбирають їх комісія Департаменту міжнародних операцій ООН, представники Міністерства внутрішніх справ та Спеціальний миротворчий центр. Протягом двох-трьох днів кандидати проходять тестування з англійської мови, керування автомобілем та володіння вогнепальною зброєю.

Цієї весни іспити успішно склали лише 150 осіб з 350. Якими були результати осінньої «сесії», поінформували на прес-конференції в Академії внутрішніх справ: із 96 конкурсантів у зони конфліктів збирається вирушити 46.

Про результати таких тестувань в інших країнах світу представник Департаменту Сергій Шипілов майже нічого не сказав. Лише зазначив, що Україна дає досить великий відсоток миротворців, і їхньою роботою в ООН задоволені. У «гарячих» точках порядок підтримують 10 тисяч військовиків з усього світу.

Де, в яких умовах і за який кошт вони проживають, розповів бойовий офіцер Олександр Новицький, який нині перебуває у відпустці.

— Мій спецпідрозділ, — каже Олександр, — у 50 кілометрах від столиці Косово. Живемо в таборі і працюємо по 8—12 годин на добу. Годують нас так, що гріх скаржитися. Попри важкий бронежилет та 24-кілограмову зброю, дехто навіть примудряється гладшати на 6—8 кг за місяць. Платять нам такі само гроші, як і миротворцям з інших держав — 70 доларів на день (2100 на місяць). Їх вистачає на прожиття та відрядження додому.

І, схоже, навіть на шлюб. Нещодавно вперше у «гарячій» точці відгуляли україно-російське весілля: він — росіянин, вона —українка. З'ясувалося, в таких місіях беруть участь і жінки. П'ятеро з них служать у Косово, одна — в Боснії.

Чи небезпечно туди їхати, сказати важко. Проте серед українських миротворців за три роки служби жертв не було. Відправляють туди на рік. Для когось цього недостатньо й вони просять продовжити термін служби, хтось таки не витримує і після кількох місяців повертається додому. Щодо Олександра, то він лишається вірний своєму обов'язку до кінця. Я запитала, чому, власне, він зробив такий вибір. Олександр відповів: «Я виконую лише те, що маю виконувати».

Лілія ПРІЛЬ.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Попри важкий бронежилет та 24-кілограмову зброю, дехто навіть примудряється гладшати на 6—8 кг за місяць

Рада Безпеки не залишилася осторонь

(Початок на 1-й стор.).

За оцінками дипломатів, безпрецедентне досі розслідування може тривати від трьох до шести місяців. Засідання комітету було ініційоване українською стороною. Міністр закордонних справ України Анатолій Зленко з відповідним проханням звернувся до РБ ООН. Глава українського зовнішньополітичного відомства вважає, що останню крапку в цій справі має поставити саме Рада Безпеки ООН — авторитетний міжнародний орган, до виняткової компетенції якого входять питання санкцій.

«Ми не повинні залишати цю ситуацію в тому двозначному становищі, що склалося нині. Необхідно звернутися до найвищої інстанції. Тим більше що питання Іраку — це питання не тільки американської безпеки чи наших двосторонніх відносин. Це питання міжнародного миру і безпеки. Навіщо тоді залишати Раду Безпеки осторонь?» — заявив міністр.

Крім того, Анатолій Зленко впевнений, що звернення до ООН — це міжнародний обов'язок України. Адже є резолюція РБ, згідно з котрою вся інформація, яка може стосуватися порушень санкцій проти Іраку, має доводитися до відповідного комітету РБ ООН.

Тим часом США продовжують сумніватися в ефективності проведення повторного розслідування в рамках комітету № 661 можливих поставок українських «Кольчуг» Іраку. Про це заявив помічник заступника держсекретаря США Стівен Пайфер. «Нам не зовсім зрозуміло, які можливості для розслідування має цей комітет», — підкреслив він на прес-конференції у Києві.

Як зазначив посол США в Україні Карлос Паскуаль, присутній на цій прес-конференції, «є сумніви» в тому, «чи матиме додаткову цінність» робота створеної у рамках комітету міжнародної комісії. Українська сторона мусить представити або ООН, або США доступ до документації, що дає відповіді на запитання, поставлені американською стороною, додав він.

За словами посла, якщо Україна дасть такі само, як і американо-британській групі експертів, відповіді комітету № 661, то немає сенсу створювати подібну комісію в ООН. «Це питання не просто бажання чи небажання розслідування з боку комітету № 661. Це питання ефективності такого розслідування», — наголосив Карлос Паскуаль.

ФОТОФАКТ

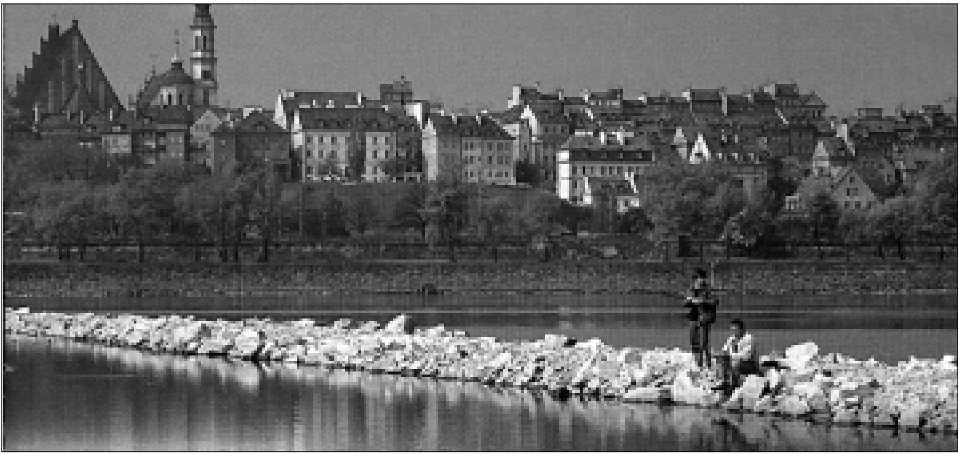

Учора Республіка Польща відзначила День незалежності (відновлення незалежності 1918 року). До цієї дати було приурочено Дні польської культури в Києві, що їх зорганізували міністерства культури та мистецтв двох країн. Минулої суботи в українській столиці міністри культури України і Польщі Юрій Богуцький і Вальдемар Домбровський парафували протокол про співробітництво між своїми відомствами на 2003—2005 роки. Крім того, міністри домовилися сприяти роботі музею польського поета-романтика Юліуша Словацького, який плановано відкрити до кінця цього року в Кременці на Тернопільщині.

На знімку: сучасна Варшава.

Мілошевич серйозно хворий?

Життя Слободана Мілошевича, якого утримують під вартою в гаазькій тюрмі, в небезпеці, стверджує старший брат екс-президента Югославії Борислав. Він закликав надати С. Мілошевичу термінову медичну допомогу. «За кілька останніх тижнів здоров'я С. Мілошевича погіршилося настільки, що його життя нині в небезпеці», — заявив він. Як зазначив брат С. Мілошевича, у експрезидента «тримається дуже високий артеріальний тиск, він також страждає на ішемічну хворобу». Посилаючись на думку фахівців, Б. Мілошевич підкреслив, «якщо це не лікувати належним чином, з таким тиском лише чверть хворих спроможна прожити хоча б один рік». Він також стверджує, що в гаазькій тюрмі екс-президентові Югославії «не надають належної медичної допомоги».

Про Шрьодера, Буша і «гарні манери»

Після парламентських виборів Німеччині довго не вдавалося відновити «довірливі та приязні» відносини зі своїм великим другом за океаном. Америка образилася на канцлера Герхарда Шрьодера за його «агресивну антиамериканську» політику під час передвиборної кампанії. Канцлер заявив, що сили Бундесверу не братимуть участі у можливій інтервенції США проти Іраку. Принаймні без резолюції на те ООН.

Дрівець у вогнище підкинула також колишній міністр юстиції Герта Дайблер-Гмелін, порівнявши методи розв'язання проблем Буша з методами Гітлера. Хоч вона потім і пояснювала, що її неправильно зрозуміли, однак міністерське крісло їй довелося залишити. І хоч офіційний Берлін заявляв, що це не може затьмарити традиційно дружніх міждержавних відносин, однак насправді все сталося інакше. Журналістам, наприклад, і досі не вдалося з'ясувати, якого характеру було привітання (і чи воно було) президента Америки канцлеру Німеччини і очолюваній ним партії після перемоги на виборах.

Міністр закордонних справ Йошка Фішер, побувавши у Вашингтоні, намагався знайти шляхи для примирення Буша та Шрьодера, хоча сам він не погоджується з таким визначенням мети візиту. Він заперечує примирювальний характер візиту, вважаючи, що це була лише поїздка до друзів, які дотримуються взаємних зобов'язань. Глава німецького МЗС вважає, що відносини між обома країнами залишаються стабільними і що, незважаючи на різницю у поглядах, вони залишаються союзниками, а їх «взаємні інтереси такі глибокі, що якість відносин не змінюється». Однак відомо, що в Білому домі не знайшлося політика, який захотів би зустрітися з Фішером, крім його офіційного співрозмовника Коліна Пауелла. Втім, холодний прийом не зовсім означає високі амбіції Буша. Відомий німецький політик-ліберал граф Ламбсдорф пояснив його тим, що американські політики, промисловці та банкіри побоюються стійкого антиамериканізму в Німеччині і звинувачують у цьому вищих посадових осіб федеративної республіки.

Візит міністра закордонних справ до США преса назвала ходінням у Каносу, нагадавши про історично відоме прочанство в Каносу короля Генріха IV, якому довелося три дні босоніж простояти біля резиденції тодішнього Папи Григорія VII, чекаючи на прощення. Фішеру не вдалося «замолити» гріхи.

Слідом за ним до Вашингтона з тією ж метою, що й міністр закордонних справ, вирушив міністр оборони Петер Штрук. Він заявив, що його візит не буде «ходінням у Каносу», бо йому обіцяно 40-хвилинну розмову з колегою — міністром оборони Дональдом Рамсфельдом. Тим самим колегою, який у вересні демонстративно відмовився зустрітися з ним у Варшаві. Це перший візит Штрука до США після виборів. Штруку пощастило більше, ніж Фішеру: після його візиту Буш відповів на телефонний дзвінок Шрьодера, що означає: давні друзі помирилися і Буш напевне зустрінеться з канцлером на листопадовому саміті НАТО в Празі.

Успіх примирення навряд чи можна приписати Штруку, бо ситуація змінилася: Рада Безпеки ООН уже прийняла резолюцію щодо Іраку. Тож Німеччина зі своєю позицією грала тільки на користь США. Однак за прощення Берліну доведеться платити. Кажуть, що уряд Шрьодера одержав від американського партнера список «гарних манер», які він має засвоїти і виконувати. І що вже навіть виконує: неофіційно дав згоду на те, щоб перейняти керівну роль у діяльності миротворчого контингенту в Афганістані, від чого довго відмовлявся, а також, незважаючи на сумніви Європейської комісії, почав старанно опікуватися вступом до Європейського союзу Туреччини, проти чого ще недавно активно заперечував.

У цьому переліку є також згода на створення європейського антитерористичного центру на базі штаб-квартири американських військ у Німеччині. І згода на те, щоб сили Бундесверу залишалися у складі миротворчого контингенту в Кувейті, на виведенні яких із цього регіону досі наполягали «зелені». Можливо, найближчим часом стануть відомі ще й інші «гарні манери», яких має дотримуватися Німеччина...

Валентина ПИСАНСЬКА.

ХРОНІКА.ФАКТИ. ПОДІЇ

■ *Тбілісі*

Парламент перетворився на ринг

Два дні поспіль у парламенті Грузії б'ються депутати. Бійки набули просто обвального, масового характеру. Найцікавіше, що мордобоєм переважно займаються опозиціонери, які лише кілька днів тому намагалися об'єднатися.

Усе почалося минулого вівторка під час пленарного засідання вищого законодавчого органу. Член фракції «Рух за демократичні реформи» Петре Цискарішвілі звинуватив політичне об'єднання «Нові праві» у спробі підкупу нових членів міських зборів (Сакребуло) Тбілісі, щоб ті не проголосували за кандидатуру Михайла Саакашвілі на посаду голови. На Цискарішвілі, який не встиг закінчити виступ, накинувся «новий правий» Давид Кереселідзе, котрий просто виніс опонента із зали засідань. Поки у фойє парламенту жорстоко били Цискарішвілі, в залі у двобої зійшлися інші представники цих фракцій.

Майже весь склад парламенту кинувся рознімати забіяк, коли депутат-мажоритарник, колишній міністр праці та соціального захисту, Тенгіз Газделіані вдарив члена фракції «Демократи», екс-міністра фінансів, Михайла Мачаваріані. Ну а потім віце-спікер парламенту — і головний соціаліст Грузії за сумісництвом — Вахтанг Рчеулішвілі дав дзвінкого ляпаса парламентарію від «Руху за демократичні реформи», письменникові Нодарові Грігалашвілі.

Цього дня пленарне засідання парламенту було перервано. Депутати, які не брали участі в бійці, зібралися в актовому залі парламенту і спробували створити неполітичну більшість, головною метою якої назвали забезпечення нормальної життєдіяльності вищого законодавчого органу країни. І навіть нібито домовились. Але... В середу пізно ввечері в парламенті знову відбулися «боксерські бої». Один з одним зчепилися член фракції «Альянс — за нову Грузію» Важа Лілуашвілі та вже битий напередодні Цискарішвілі. Засідання знову перервали. А потім Лілуашвілі зчепився з «демократом» Василем Маглаперідзе. Останньому таки вдалося спустити першого зі сходів.

Те, що сталося у грузинському парламенті, викликало у виборців елементарний шок. Багато грузинських опозиційних газет вийшли з заголовками, які можна звести до одного знаменника — «антишеварднадзівська опозиція показала своє справжнє обличчя».

Тамаз ЛОМСАДЗЕ.

■ *Тель-Авів*

Арафат знову в опалі

Ізраїльський міністр закордонних справ Беньямін Нетаньяху заявив, що Ізраїль може вигнати із країни «терористичний режим» палестинського президента Ясіра Арафата. Ця заява з'явилася після того, як озброєний палестинець розстріляв п'ятеро ізраїльтян.

■ *Москва*

Кількість постраждалих зростає

За даними МНС Росії, у Південному федеральному окрузі внаслідок харчового отруєння госпіталізовано вже 1492 особи, серед госпіталізованих — 1014 дітей.

■ *Любляна*

Словенський прем'єр стане президентом?

За результатами опитувань виборців, які прийшли проголосувати для обрання президента Словенії, прем'єр-міністр Янез Дрновшек лідирує з 47,7 відсотка голосів. Прокурора Барбару Брежигар, яка вважається найближчим суперником Дрновшека, підтримали лише 27% виборців.

На знімку: переможець першого туру Янез Дрновшек.

Фото АП.

За повідомленнями кореспондентів «ГУ» та зарубіжних інформагентств.

Чи зігріті ви, люди?

АКЦІЯ

«На початку опалювального сезону 2002—2003 років в Україні склалася надзвичайно напружена ситуація із забезпечення теплом житлових будинків, закладів освіти, охорони здоров'я, культури та інших об'єктів соціальної сфери, що опалюються від централізованих мереж теплопостачання.

...Від холоду в квартирах, школах, лікувальних закладах, установах культури, гуртожитках та на інших соціальних об'єктах страждають немовлята, школярі і студенти, хворі, інваліди, люди похилого віку. Поширюються простудні захворювання, зростає смертність».

Це уривок з тексту постанови Верховної Ради України від 22 жовтня нинішнього року. Парламент визнав роботу Кабінету Міністрів з підготовки до опалювального сезону недостатньою і запропонував ужити додаткових заходів щодо поліпшення теплопостачання від централізованих мереж.

А через два дні після опублікування в нашій газеті цієї постанови до редакції надійшов лист, який розпочинається так: **«Звертаються до вас мешканці багатоповерхових будинків смт Бородянка Київської області, які й досі сидять без опалення, хоча за нього боргів не мають. При зверненні до керівників «Ірпіньтепломережа» нам відповідають: коли зберемо гроші, а якщо це вас не влаштовує — подавайте до суду».**

Під цим листом кілька підписів, але лише одне розбірливе прізвище. Всі інші не поставили їх, мабуть, побоялися.

Нашим власним кореспондентам в областях боятися нічого. Тим паче що вони отримали редакційне завдання перевірити, як забезпечуються в регіонах теплом житлові будинки та об'єкти соціальної сфери. І ось їхні перші повідомлення.

Сергій Павленко з Чернігова:

— На Чернігівщині станом на 6 листопада не підключені до теплопостачання через велику заборгованість платників комунальних послуг сім багатоповерхових житлових будинків, дев'ять гуртожитків. Працівники теплопостачальних організацій Чернігова почали від'єднувати злісних неплатників за використану теплоенергію. В Ніжині мерзнуть 2 500 мешканців десяти багатоповерхових будинків, а також у 35 будівлях підприємств, установ і організацій.

Микола Нечипоренко з Дніпропетровська:

— Третина багатоповерхових житлових будинків досі не опалюється в Дніпродзержинську. В Новомосковську ситуація ще гірша. Тут тепло подано лише в кожен четвертий будинок і дитсадок, у кожну четверту лікарню та школу. Нікополь тільки розпочинає опалювальний сезон. Навіть в обласному центрі мешканці 126 будинків житлово-експлуатаційного об'єднання «Південне» та 28 — житлового підприємства «Лівобережне» і сьогодні мерзнуть у своїх квартирах. В області єдиний Кривий Ріг більш-менш обігрівається.

Фото Юрія ВЕНГЕРЕША.

На думку заступника голови облдержадміністрації, начальника облкомунгоспу Леоніда Турчина, не через заборгованість населення за використані раніше енергоресурси не змогли вчасно і в необхідних обсягах закупити газ на нинішній опалювальний сезон, як це багато хто стверджує, а через борги великих підприємств. «Практично всюди критична ситуація склалася через те, — переконаний він, — що міські голови разом з депутатами своїх міськрад і торік, і позаторік, і цього року з популістсько-виборних міркувань штучно чи вольовими розпорядженнями стримували зростання до належних розмірів тарифів на комунальні послуги. У такому разі треба було передбачити відшкодування витрат з міських бюджетів, а цього не робилося. Тому сьогодні там і тут тепломережі не добрали мільйони гривень, які нині невідомо як можна компенсувати. А тепер наше комунальне господарство чекають нелегкі випробування».

Григорій Яковенко з Київщини:

— У столичній області практично всі комунальні підприємства готові до опалювального сезону. Та він не скрізь розпочався через відсутність газу. Лише наприкінці жовтня тепло надійшло, і то не до всіх будинків, у містах Бровари, Бориспіль, Ірпінь, Фастів, Переяслав-Хмельницький та інших населених пунктів.

У травні облдержадміністрація провела кущові наради за участю місцевих керівників та житлово-комунальних служб. Їм ще раз нагадали: без попередньої оплати нині газ у рахунок кредитів, обіцянок, завірянь газопостачальники не дадуть. Мало того, окремі комунальні господарства навіть не уклали вчасно з ними договори на постачання газу. І ось наслідок —заборгованість теплопостачальних організацій Київщини постачальникам газу становить понад 50 мільйонів гривень. А тому в багатьох будинках населених пунктів, і в тому самому Ірпені, немає тепла. Вихід в області бачать один — сплатити борги з місцевих бюджетів, а тоді повертати їх. І через позови до судів. Скажімо, у Білій Церкві за боргів населення в 29 млн. грн. — позови подано на 21 мільйон гривень.

А тим часом морози не чекали. Ситуація ще більше ускладнилася, ніж сказано в постанові Верховної Ради. Яка, до речі, одним із заходів прискорення теплопостачання пропонувала Кабінету Міністрів за рахунок коштів державних бюджетів надати фінансову допомогу підприємствам — виробникам теплової енергії. Але, як свідчать повідомлення з областей, ні уряд, ні місцева влада не поспішають.

У наступних номерах — повідомлення з інших областей.

Ведучий теми
Яків ГАЛЬЧЕНКО.

Аморально зазіхати на права скривджених та святині

«Слухаючи Генпрокурора на організованих відомством прес-конференціях, мимоволі запитуєш себе: невже прокуратура окрім резонансних справ нічого більше не розслідує? Інформації про роботу головної наглядової структури країни, погодьтеся, замало».

Можна сперечатися з читачкою Валентиною Федоровою із Запоріжжя: мовляв, посада Генпрокурора зобов'язує його казати про юзше в Україні, викликає непідробний інтерес політиків та обивателів.

Можна й погодитися: ми недостатньо інформовані про діяльність заступників Генерального прокурора України. Один із них — Тетяна Корнякова, єдина сьогодні жінка правоохоронних органів у генеральських погонах, державний радник юстиції III класу. Вона курирує питання дотримання законодавства в сферах економіки, транспорту, соціальної та інших.

— Роботи у вас та ваших колег, безперечно, більше норми, якщо така взагалі є. Як ви повідомили на нещодавній своїй прес-конференції, самих лише звернень громадян щоденно на Різницьку, 13/15 надходить більш як 100.

— Пишуть, певна річ, про те, що болить — про беззаконня, несправедливість. Просять розібратися, допомогти поновити істину. У кожного своє лихо, але загальне, якщо казати про тенденції, — порушення конституційних прав, невиконання судових рішень, проблема виплати заробітної плати. Лише на підприємствах Мінпромполітики заборгованість у зарплаті становить 48 мільйонів гривень. Кримінальну справу, приміром, порушено за зловживання службовим становищем стосовно колишнього керівника «Укрметалу». Він замість зарплати видавав... позики. Люди не отримали свої кровні, а бюджет — більш як 250 тисяч гривень податку.

Прокуратура Сумської області порушила кримінальну справу стосовно посадових осіб ВАТ «Інтернафтогазбуд», з вини яких заборгованість у зарплаті становила 430 тисяч гривень.

У Дніпропетровській області прокуратурою порушено понад 200 кримінальних справ (кожна восьма в країні) за фактами невиплати заробітної плати, внаслідок зловживання або інших незаконних дій керівників. Понад 100 справ направлено до суду. З початку року в області заборгованість скоротилась на більш як 52 мільйони гривень.

— Одним із негативних чинників, що дестабілізують ситуацію в країні, створюють соціальну напруженість, є й порушення законодавства про охорону праці.

— Зокрема, у вугільній промисловості, де працівники прокуратури зафіксували численні факти бездіяльності посадових осіб ставлення керівників шахт, які не турбуються про створення безпечних та безаварійних умов праці, ігнорують профілактичну роботу. Лише на шахтах Донбасу за кожний піднятий на-гора мільйон тонн вугілля платять життям чотири гірники. Оперативну і, хочу наголосити, превентивну роботу з наведення порядку на підприємствах галузі проводять прокуратури Дніпропетровської, Донецької та Львівської областей.

— Попри разючі позитивні зміни в транспортній галузі, послугами якої користується практично кожний громадянин, не на всіх підприємствах дотримуються законів. Які порушення встановлено вашими колегами?

— Керівництво компанії «Чорноморське морське пароплавство» допускало грубі порушення законів України про власність під час передавання державного майна в оренду, зокрема, морських суден та берегових споруд. Грубо нехтували законами про зовнішньоекономічну діяльність, податкове законодавство.

За результатами перевірки порушено низку кримінальних справ щодо колишніх керівників ЧМП, з яких два — направлено до суду. Опротестовано низку незаконних наказів Міністерства транспорту, внаслідок чого припинено незаконне відчуження майна пароплавства на суму більш як 12,5 мільйона гривень.

Сумна статистика свідчить, що в Україні за останні два з половиною роки загинуло майже 30 пілотів та пасажирів повітряних суден так званої «малої авіації». Цій проблемі ніхто не приділяв належної уваги. Ми вивчили її та внесли низку документів прокурорського реагування, зобов'язали прокурорів посилити нагляд в авіаційній галузі.

У судах нині розглядають кілька кримінальних справ щодо хабарників, які працюють на залізничному транспорті. Скажімо, колишній начальник потягу Харків — Донецьк К. отримав хабар за провезення чотирьох пасажирів без квитків. Квитковий касир станції Харцизьк Р. кілька років їздив до Москви та назад за підробленим квитком, оформляв фальшиві проїзні документи і пасажирам... А в локомотивному депо Дебальцеве-Пасажирське майстер К. не став розмінюватися на дрібниці. Він незаконно списав 14 одиниць обладнання майже на 75 тисяч гривень та присвоїв шість швидкостемірів вартістю 12 тисяч гривень.

— У вересні, Тетяно Всеволодівно, ви порушили кримінальну справу стосовно головного лікаря Херсонської обласної дитячої лікарні за статтею 237 Кримінального кодексу — за невжиття заходів з ліквідації наслідків екологічного забруднення. «Голос України» повідомив про це. Читачі тепер без удаваного інтересу запитують: «І що?».

— Справу направлено прокуророві Херсонської області, яким організовано досудове слідство. Про його результати ми повідомимо.

— Захист інтересів та прав дітей — ваша повсякденна турбота. Які заходи приймалися органами прокуратури для поновлення прав неповнолітніх?

— Наші працівники на місцях перевіряють дотримання законів, які забезпечують дитячі права на охорону здоров'я, освіту, працю та працевлаштування, дотримання житлових та майнових прав. Тільки за дев'ять місяців поточного року за результатами перевірок прокурорами порушено більш як 500 кримінальних справ. За їхніми вимогами на користь неповнолітніх чи родин з дітьми виплачено понад п'ять мільйонів гривень соціальних платежів, що незаконно не виплачували.

За дорученням Генеральної прокуратури України прокурором Миколаївської області опротестовано незаконне рішення обласної ради про передачу Господарському суду Будинку художньої творчості для дітей, в якому займається їх понад 1000.

У зв'язку з відмовами з призначенням пенсій дітям-сиротам, що втратили годувальників та які виховуються в державних закладах, опротестовано незаконні дії регіональних органів Пенсійного фонду. Порушення встановлено в Дніпропетровській, Миколаївській, Чернігівській та інших областях. У призначенні та виплаті пенсій безпідставно відмовлено понад 300 сиротам. Протест задовольнили. В Україні більш як 90 тисяч сиріт. Кривдити скривджених долею, вважаю, аморально...

— Те саме можна сказати і про осквернителів національних святинь, пам'яті народу.

— Маєте на увазі будівельні роботи на території Софіївського собору? Так, на відновлення розваленого під час незаконної побудови прибуткового об'єкта знадобиться тепер півмільйона гривень. Керівника відомства з охорони культурного надбання столичної міськдержадміністрації К. притягнено до кримінальної відповідальності. Крім зазначеного перевищення влади, К. дав, перевищивши повноваження, дозвіл і на будівництво розважального закладу на території Києво-Печерської лаври...

— За залишковим принципом у нас, як відомо, фінансуються ряд міністерств та відомств. У тому числі й екологія. З чим стикаються працівники прокуратури, здійснюючи нагляд за діяльністю екологічної служби?

— Недостатнім фінансуванням пояснюється чимало бід природоохоронного плану. Але безліч проблем породжено халатністю та безвідповідальністю виконавців.

Йдеться, передусім про їхнє ставлення до нічийних пестицидів, твердих побутових відходів, яких щорічно нагромаджується у країні майже 35 мільйонів кубометрів, токсичних промислових відходів, що проникають у води, ґрунти та повітря. Неблагополучна в цьому, приміром, Кіровоградська область.

Внаслідок перевірок у країні порушено дванадцять кримінальних справ проти суб'єктів підприємницької діяльності. Скажімо, голова агрофірми П. із Запорізької області абияк контролював схоронність отрутохімікатів. Смітник виник у межах прибережної захисної зони Дніпра з вини посадових осіб ЗАТ «Дніпробуд», чим завдано збитків на 4,1 мільйона гривень.

Інколи проти закону та совісті діють екоінспектори. Начальник держекоінспекції Голованівського району Кіровоградської області, скажімо, прийняв об'єкт, побудований з порушеннями закону про охорону довкілля...

Прокурорами тільки дев'яти областей притягнено до відповідальності 514 осіб, порушено 18 кримінальних справ, заявлено десятки позовів на сотні тисяч гривень.

— Тетяно Всеволодівно, Генпрокуратура тримає, треба думати, на особливому контролі виконання законодавства в бюджетній сфері...

— Наше завдання — перешкоджати незаконному розподілу, розкраданню, нецільовому використанню бюджетних коштів. Тільки в останні місяці виявлено десятки порушень.

Прокуратура Донецька, приміром, порушила кримінальну справу стосовно працівників ТОВ «Ельбрус ЛТД», які, оформивши фіктивні документи, отримали незаконне відшкодування ПДВ у розмірі 1,9 мільйона гривень. ЗАТ «Одестеплокомуненерго» за три роки взяло із обласного бюджету майже 3,5 мільйона гривень дотацій на ремонт та реконструкцію теплотрас. І, як ви гадаєте, начальники розпорядилися цими грошима? Віддали на ремонт адмінбудинків та службових кабінетів.

А на держпідприємстві «Автопраця», створеному, до слова, 1997 року за наказом міністра праці та соціальної політики, знайшли інший шлях незаконного використання бюджетних грошей. В цій структурі особи, які зловживали владою, закуповували пально-мастильні матеріали не на тендерній основі, а як заманеться. У підсумку державі завдано збитків на 1045741 гривню.

— Дякую за розмову.

Взяв інтерв'ю Іван ІЛЛЯШ.

ПЕРСПЕКТИВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Довгоочікувана свобода книговидання

Ситуація, в якій сьогодні опинилась українська книга, відома кожному. Ті якщо коротко, то її майже немає. Наприклад, на найбільшому книжковому ринку столиці «Петрівка» — сотні розкладок російськомовної літератури. Деінде можна натрапити на україномовні підручники. Розкладок іншої україномовної літератури — менш як півдесятка. Менше, ніж розкладок англомовної літератури. У непідготовленого дослідника може скластися враження, ніби англійською мовою у нас послуговуються більше, ніж українською.

Кабінет Міністрів України подав до Верховної Ради України підготовлений Державним комітетом інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України проект закону «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні». Без сумніву, внесення цього законопроекту стало найважливішою культурно-правовою подією жовтня. Хотілося б привітати з цим усіх українців, які, приходячи на наші ринки, до наших крамниць, серед гір російськомовної літератури не раз довго й наполегливо намагалися відшукати книжку рідною мовою.

Описуючи в пояснювальній записці до законопроекту біди друкованого українського слова, ініціатори вказують, що серед європейських країн в Україні — найнижче співвідношення випущених книг до кількості населення: на одну людину в нас припадає менш як одна книга на рік, тоді як середній показник у Європі — 12 книг. Маємо також найнижчу в Європі частку національної книжкової продукції у загальному обсязі продажу на внутрішньому ринку: менше 10 відсотків за кількістю назв та 30 відсотків — за тиражем. Чому? Бо російська книга захищена державним протекціонізмом. Бо в країнах Європейського союзу діють нульові або зменшені ставки основних податків для діяльності, пов'язаної з книговиданням. А в нас нічого такого немає.

Отже, суть законопроекту проста — зменшити оподаткування українських видавців, поліграфістів, книгорозповсюджувачів, а також підприємств суміжних галузей у тій частині, в якій їхня діяльність стосується книговидання. Для цього запроваджується поняття суб'єкта книговидавничої справи, для якого передбачене особливе правове становище. Якщо законопроект буде прийнято, будь-який суб'єкт підприємницької діяльності, який є резидентом України, зможе зареєструватися в Державному реєстрі видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції і отримати статус суб'єкта книговидавничої справи. Якщо основний вид його діяльності — підготовка, випуск, виготовлення або розповсюдження книжкової продукції і валовий доход від цієї діяльності становить не менше половини його річного валового доходу.

Підприємців, які отримають статус суб'єкта книговидавничої справи, буде звільнено від сплати ПДВ і податку на прибуток підприємств до 1 січня 2008 року. Їх буде також звільнено від обов'язку продавати валютні надходження, отримані від експорту вироблених в Україні книжок, за умови використання цих коштів для потреб книговидання. Якщо для книговидавничої діяльності ці суб'єкти орендують приміщення, що в державній власності, орендну плату стягуватимуть у розмірах, передбачених законодавством для закладів культури.

Крім цього, законопроект передбачає надання податкових та інших пільг усім підприємствам, які є резидентами України, з окремих видів операцій, пов'язаних, зокрема, з матеріально-технічним забезпеченням книговидання. Так, пропонується до 1 січня 2008 року звільнити від ПДВ операції з продажу паперу, картону та інших поліграфічних матеріалів, сировини для їх виробництва, поліграфічного та іншого обладнання, використовуваних для видання та виготовлення книжкової продукції в Україні. За умови ввезення цих товарів із-за кордону підприємства-резидентів звільнятимуть від ПДВ і ввізного мита. Під час здійснення державних закупівель товарів, пов'язаних з книговидавничою справою, підприємства-резиденти мають виняткове право бути постачальниками цих товарів. Культурні, економічні й соціально-політичні наслідки прийняття такого закону важко переоцінити. Насамперед він дасть змогу вивести українське книговидавництво із довгої і похмурої кризи. За розрахунками ініціаторів законопроекту, можна прогнозувати щорічне зростання загального тиражу українських книжок на 10—20 відсотків та збільшення частки української книжкової продукції на ринку до 60—70 відсотків за перші два роки дії пільг. Українські підприємства, які ведуть книговидавничу і пов'язану з цим діяльність, отримають значні можливості для розширення і модернізації виробництва. Як показують розрахунки авторів законопроекту, середня рентабельність книговидавничої діяльності зросте до 15—20 відсотків. Українська книга стане різноманітною, конкурентоспроможною, доступною широкому колові читачів.

Тож дай Боже світилу європейської мудрості — країні, що подарувала Східній Європі перший в її історії університет, отримати нарешті власну друковану літературу.

Олександр ЯРЕМЧИШИН.

***P. S.** Проект закону вже підтримали два комітети Верховної Ради України.*

«Справи ладяться, бо разом тримаємося»

ВАТ «Вінницям'ясо» чи не єдине в державі, де вдалося зберегти цілісним виробничий комплекс — усі п'ять м'ясокомбінатів залишилися у складі акціонерного товариства на правах структурних підрозділів. Жоден з них не зупинив виробництво. Навпаки. За десять місяців нинішнього року вже виробили продукції більше, ніж за весь минулий рік. Голова правління товариства, депутат обласної ради Микола Дмитренко вважає, що справи ладяться насамперед тому, що підприємства тримаються разом. Є можливість акумулювати кошти — більш як сто тисяч доларів нинішнього року витратили на придбання нового холодильного обладнання. Тим самим вполювали одразу двох зайців — поліпшилася якість продукції і водночас досягли економії електроенергії.

Крім двадцяти шести видів ковбас, тут виробляють м'ясні консерви. Нещодавно товариство виграло тендер на постачання їх для Збройних Сил України. До складу об'єднання також входить завод медпрепаратів — їх тут виготовляють понад 20 видів. Сировину для м'ясокомбінатів закуповують не тільки у своїй області. М'ясо охоче пропонують виробники із сусідніх, навіть віддалених від Вінниці регіонів. «Бо платимо дорожче від інших», — впевнений Дмитренко.

Віктор СКРИПНИК.
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Вполювали двох зайців — поліпшилася якість продукції і водночас досягли економії електроенергії

Наймолодшого комбрига громадянської війни, двадцятилітнього Антона Шарого-Богунського розстріляли за особистою вказівкою Троцького як «націоналіста», «петлюрівця». Тому XX з'їзд КПРС і не реабілітував його. Нині незалежна Україна не поспішає визнати його у своїй історії як «націоналіста», бо він — червоний комбриг...

Репресована правда

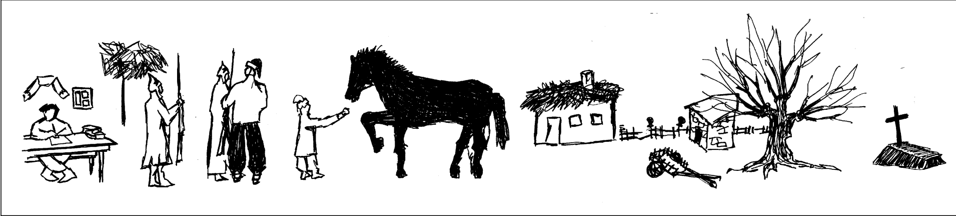

Із сімейного досьє

Його написано на основі віднайдених в архівах документів рідними комбрига — начальником Полтавського обласного управління земельних ресурсів Григорієм Шарим та інженером-краєзнавцем, нині пенсіонером з Дніпропетровська Олександром Фесенком. Понад п'ятнадцять років вони намагаються відновити чесне ім'я комбрига для свого роду та для історії України, однак політичної реабілітації не добились і понині.

— Одразу після різдвяних свят 1899 року в сім'ї Сави Шарого народився син, якого назвали Антоном, — розповідає Григорій Шарий. — Та невдовзі батьки померли, і круглих сиріт Антона та його брата Олександра виховувало все село Погоріле (тоді Золотоніського повіту Полтавської губернії, під час будівництва Кременчуцького водосховища воно було затоплене, а його мешканців переселено в село Темченки, що на Черкащині). Тямущий Антон склав екстерном усі предмети за курс гімназії і на початку 1918 року вже працював керуючим справами Всеукраїнської ЦВК Рад робітничих, селянських і солдатських депутатів. Він перший в Україні в Золотоноші підняв повстання проти німецьких окупантів. Був начальником штабу Звенигородсько-Таращанської повстанської армії, делегатом II з'їзду комуністів у Москві. На початку 1919 року створив окрему військову Придніпровську бригаду — «бригаду Богунського». Тоді взяв і собі такий псевдонім. На її рахунку чимало вдало проведених бойових операцій із розгрому денікінських військ, різних банд та загонів мародерів. Бригада Богунського мала тоді понад п'ять тисяч багнетів, бронепоїзд. Це була велика сила в центрі України. Так тривало аж до 21 липня 1919 року.

Розстріл без суду і слідства

Того дня до Полтави приїхав Левко Троцький, тодішній голова Реввійськради РРФСР, для організації відсічі денікінському наступу з півдня. Напередодні військова бригада Шарого-Богунського визволила Костянтиноград (нині Красноград Харківської області), отож виклик з фронту до Троцького на нараду комбриг сприйняв як належне. Та до своїх побратимів він так і не повернувся. Особисто Троцький чи хтось із його підлеглих розстріляв Шарого-Богунського. Без суду і слідства. У знайденій в архіві головної військової прокуратури СРСР телеграмі сказано: «Богунський нами розстріляний. 31 липня 1919 рік. Місто Кременчук. Військовий офіцер радянських військ Аралов». Згодом у статті газети 14-ї армії Троцький назвав Шарого-Богунського «бандитом»...

З тодішнього поточного моменту

— Чому Троцький був невдоволений комбригом, який одним із перших у 1918 році почав визвольну війну в Україні, чому так жорстоко розправився з ним?

— У мене є підстава вважати, що першопричиною була позиція Леніна, яка призвела не тільки до трагедії в долі Шарого-Богунського, а й до повороту в історії громадянської війни в Україні. Ось як охарактеризував «поточний момент» нарком закордонних справ в Україні Д. Мануїльський: «Весною 1918 року дядько виступав разом з нами, а в 1919 році — повернув проти нас». Вибухом бомби стала підписана і Шарим-Богунським відозва «До селян і робітників України» Ревкому України і його військового штабу, оприлюднена навесні 1919 року. Ось лише окремі цитати: «Ці панки називали себе «комуністами» й почали грабувати бідне населення України та вивозити все із спекулятивними цілями для Росії. Таким чином, ми опинились під п'ятою різних надісланих до нас комісарів, які поводяться у нас ще гірше, як царські пристави. Нарешті терпець народові урвався і почалося повстання... Ми домагаємось такого: Україна мусить бути незалежна національно-культурно, економічно, а щодо федерації, то така повинна бути вільна, цебто без всякого примусу і гніту з боку інших націй... Для нас немає партії, є класові інтереси селянства та робітництва... Влада в Україні повинна бути з місцевих людей, українців (всіх живущих на Україні), нам не потрібні окупанти та спекулянти на комунізм... Совітська Росія нам повинна допомагати, але за нашою згодою й теж без втручання в наші хатні справи... Комуни силою ніхто не повинен заводити... ніхто не має права знущатися над вірою народу...»

Леніна не так лякав справжній Петлюра, як свій «червоний Петлюра». Відкрито дати наказ придушити повстання вожді більшовиків не могли, тому пішли на хитрість і лицемірство. За завданням Леніна в Україну хутко примчав Троцький, ніби викорінювати партизанщину. Та це було маскування. Справжня мета приїзду — винищення українських військових офіцерських кадрів, які підтримували повстання. Підтвердження того — таємна інструкція Троцького: «Одночасно необхідна чистка командного складу в українських частинах, де ще дуже багато петлюрівських, партизанських, отаманських елементів, таких, як Богунський, Лопаткін та інші». Можна вважати, що це був прямий наказ до репресій. У першу чергу розстріляли головного військового повстанця Шарого-Богунського, а за ним ще 30 військових українських офіцерів...

Бунт полку і братів

Арешт Богунського, як засвідчило донесення чекістів, «надзвичайно популярного серед червоноармійців», звісно, викликав подив у полках бригади. Політком Гайдамака, який змінив комбрига, на військових мітингах твердив, що Шарого-Богунського направлено на навчання до Академії Генштабу в Москву. Та йому ніхто не вірив, бо стало очевидно, що він зрадив побратима і перебіг у підлабузники та брехуни до Троцького. А ось перший полк під командуванням Лопаткіна одразу після арешту комбрига підняв бунт: «Сьогодні заарештували комбрига, завтра — командирів полків і батальйонів. Тоді ротних, а потім і червоноармійців кидатимуть до в'язниці... За таку владу, яка розстріляла комбрига, полк більше воювати не буде...»

Бунтівний полк розгромив в'язниці в Полтаві та Кременчуці, але Шарого-Богунського не виявили. Хотіли розстріляти і самого Троцького, але той вчасно сів у бронепоїзд і накивав п'ятами до Москви. Полк Лопаткіна відступив до Золотоноші, більшовицькі війська оточили і вибили його, а Лопаткін сам пустив собі кулю в лоб... У 1927—28 роках у місцевій пресі йшла офіційна кампанія розвінчування Шарого-Богунського як «петлюрівця». Молодший брат Олександр заходився це спростовувати, але за таку «діяльність» був заарештований і засуджений до десяти років «соловків».

Судили... мертвого

Кримінальну справу на комбрига була заведено... після його смерті. Військовий прокурор писав так: «Комбриг Богунський весною 1919 року став на шлях зради радянської влади, вступив у антирадянську змову з керівником банди Зеленим, запеклим націоналістом Грудницьким... (всього 24 чоловіка). Ця група виступала за повалення радянської влади на Україні...»

У 1990 році Григорій Шарий, тоді депутат Верховної Ради Союзу РСР, добився дозволу від КДБ ознайомитись із кримінальною справою Шарого-Богунського. Під наглядом двох офіцерів. У семитомній справі вдалося натрапити на оригінал відозви, не тільки підписаної Шарим-Богунським, а й з поправками тексту, зробленими його рукою. Інші документи засвідчували, що він обіймав пост головнокомандувача військ у повстанському уряді Всеукраїнського революційного комітету, який очолив Грудницький — колишній голова Золотоніського політвиконкому. Виходить, що Шарий-Богунський вчасно прозрів і не захотів далі брати участь в окупації України російськими більшовиками.

Уроки історії

Вожді радянської влади боялися навіть мертвого Шарого-Богунського і зробили все, щоб його ім'я було забуте в історії країни. Образно кажучи, розстріляли і пам'ять про нього.

— Ніде правди діти, — продовжує Григорій Шарий, — і я особисто до 90-го року згадану відозву вважав антирадянською, мотиви причетності до неї комбрига помилковими, а написане військовим прокурором — фальсифікацією. А тепер бачу, що глибоко помилявся. Новітня історія змусила по-іншому поглянути і на наш родовід. З'ясувалося, що на Запорозькій Січі був козацький кіш Шарих. Наш далекий родич, учений Іван Шарий, організовував студентів на бій із більшовицькими військами Муравйова. А сам був розстріляний як «ворог народу» в 1932 році. Щоб реабілітувати Шарого-Богунського, рідні звертались до Військової колегії Військового суду СРСР, прокуратури Союзу, Комітету державної безпеки, до військової прокуратури... І звідусіль одержували відповіді: «націоналіст», «петлюрівець»...

Післямова вченого

Полтавець, доктор історичних наук Олексій Нестуля, добре обізнаний з викладеним матеріалом, адже був офіційним рецензентом першого друку місцевої журналістки Ванди Лист про долю Антона Шарого-Богунського. Він також не розуміє, чому офіційна наука досі оминає ім'я талановитого молодого полководця, «провина» якого перед більшовицьким режимом полягала лише в тому, що він бачив Україну вільною і незалежною. І також сподівається, що ця публікація сприятиме офіційній і широкій політичній реабілітації справжнього героя громадянської війни...

Григорій ГРИНЬ.
Полтавська область.

Мал. **Євгенії ВАСИЛЬЧЕНКО.**

P. S. Переконаний, викладені факти мають стати предметом розгляду Генеральної прокуратури України для реабілітації Антона Шарого-Богунського. Принагідно зверну увагу, що кримінальну справу за № 2804 з перевірки законності й обґрунтування розстрілу комбрига Шарого-Богунського постановою окремого відділу КДБ СРСР від 29 квітня 1990 року призупинено на підставі відсутності доказів злочину...

КОЛОНКА ОГЛЯДАЧА

Різко пішли вгору ціни на бензин по всій Україні — за сім днів у середньому на 15—25 копійок.

Стриження овець

Спостерігачі вважають: безпосереднім поштовхом до скачка цін на світлі нафтопродукти стало рішення уряду про збільшення акцизу на сиру нафту, яку завозять до України, з 20 до 30 євро за тонну.

Чим було зумовлено такий крок, залишається тільки гадати. Найпевніше, бажанням Кабміну залатати нашвидкуруч дірявий бюджет поточного року, такий, що не виконується, як відомо, передусім у своїй доходній частині. Втім, 150—200 мільйонів гривень розрахункового акцизу бюджет не врятують, та й надходження їх до скарбниці ще не факт.

Річ у тім, що стосунки нашого Кабміну з нафтотрейдерами і нафтопереробниками нагадують гру в одні ворота. В розпал польових робіт, пригадується, між урядом і найбільшими гравцями ринку моторного пального — Тюменською нафтовою компанією, «Лукойлом», «Казахойлом», «Укртатнафтою» та деякими іншими — було підписано меморандум, так би мовити, про взаємний пієтет. Кабмін обіцяв не порушувати правил гри, що склалися на той час, а нафтові магнати — не спекулювати цінами в період сезонного підвищення попиту на світлі нафтопродукти. І хоч як дивно, ціни на пальне влітку не тільки не зростали, а навіть дещо знижувалися!

Позитивний ефект відчули практично всі пересічні українці — сезонне зниження цін на сільгосппродукцію цього літа було значно відчутніше для нашого гаманця, ніж у попередні роки. Не дуже потерпали й сільгоспвиробники. Порівняно низькі ціни на основні харчові продукти — насамперед молоко, м'ясо, яйця, овочі та фрукти — сторицею перекривалися збільшенням обсягу продажу. Вибірковий статистичний аналіз стану ринку сільгосппродукції в деяких областях України переконливо показав, що цього літа вперше за останні десять років було досягнуто нехай і незначного, але все-таки зростання споживання висококалорійних харчових продуктів (а не тільки хліба й картоплі) на душу населення в країні.

Але недовго музика грала. Першими, як заведено, порушили домовленості нафтового меморандуму наші керманичі. Вони несподівано, без попередження скасували податкові пільги для зарубіжних нафтових компаній. Важко сказати, скільки грошей цей захід приніс у бюджет. Але те, що виробництво моторного пального на українських нафтопереробних заводах стало менш вигідним, ніж імпорт світлих нафтопродуктів, — це факт. У ситуації, що склалася, «Казахойл», «Лукойл» і ТНК по суті змушені були двічі платити податки: з нафти, яку завозять і якої в країні фактично немає (2,5 мільйона тонн вуглеводнів, що їх видобувають вітчизняні нафтовики, не покривають і 10 відсотків мінімальної річної потреби), та з продажу виробленого на українських НПЗ пального. Такий собі подарунок імпортерам бензину — очевидним конкурентам вітчизняних, нехай і з зарубіжною пропискою, нафтопереробників.

Першим відреагував на таку неджентльменську поведінку наших керівників від економіки «Казахойл». Голова Казахської державної нафтової компанії Ляззат Кіїнов озвучив через інформагентства рішення про те, що його компанія йде з України...

Довгострокові наслідки такого кроку вирахувати досить складно. Проте ясно, якщо Казахстан виконає своє рішення, так звана диверсифікація (збільшення кількості та різноманітності джерел) поставок нафти і нафтопродуктів — мета, якої начебто прагне Україна, щоб урізати свою енергетичну залежність від Росії, — залишається мрією ідіота. Насамперед постраждає Херсонський НПЗ. І не тільки тому, що казахи припинять поставляти йому, як це робили раніше, після придбання заводу, сиру нафту. А ще й тому, що на невизначений термін буде відсунуто вже розпочату тут модернізацію виробництва. Хто стане новим власником Херсонського НПЗ, які будуть його інтереси — цього сьогодні не скаже ніхто. Ні пан український Прем'єр-міністр, ні сам Господь Бог. Коротше, це тільки здається, що уряд притиснув зарубіжні компанії. Насправді — скасування податкових пільг на нафту, яку завозять, є не що інше, як іще один непрямий податок на всіх нас. Отож стриження овець триває.

Мультиефект (ланцюгову реакцію за видами товарів) від зростання цін на бензин і солярку ми вже відчули. Адже це тільки в теорії 30-відсоткове збільшення податків на енергоносії не веде до значного зростання роздрібних цін. Запитайте про це у фермера. Принаймні минулої неділі ціна за кілограм картоплі на центральних ринках Києва вже зашкалювала за три гривні. Тож, панове пересічні українці, готуйтеся до чергового затягування пасків.

Ігор НАУМЕНКО.

Жива ще віра в чудо

СВЯТИНІ

Коли всі засоби вичерпано і надія на те, що лікарі вам допоможуть, тане, немов воскова свічка, не втрачайте віри. У себе і в чудо, що б'є з-під землі і сповнене, як кажуть люди, Духа Святого.

Неподалік від Івано-Франківська є два цілющі джерела. Про них знають не тільки на Прикарпатті. Цікаво, що відстані до місць паломництва утворюють рівнобедрений трикутник з вершиною в обласному центрі.

Криниця Святого Духа

Друге джерело розташоване за Тисменицею, в невеличкому селі Погоня.

... Була неділя. Каплиця біля джерела була ще зачинена. Увагу привернула дошка оголошень. Під склом —своєрідна інструкція — «Молитва біля криниці Святого Духа». Кожен прочанин перед тим, як набрати води, звертається до... Святого Духа. Скористався цим і я.

Вдячність людей за вияв чуда і зцілення видно одразу. Криниця гарно упорядкована. Як розповіли хранителі каплиці (мешканці сусідніх сіл, які чергують тут щоденно), приїхали двоє чоловіків і попросили в них дозволу безкоштовно обкласти джерело плиткою. Мовляв, хочемо в такий спосіб подякувати за зцілення нашої сестри і мами. Згодом до їхнього почину долучилася і влада.

Повертаючись додому, зустріли бабусю, яка пасла корів і, обриваючи шипшину, читала піснюмолитву. Не хотілося її турбувати, та вона сама запросила до розмови.

— Ось ви, коли йшли до криниці, про щось думали, налаштовувалися, так би мовити, на зустріч з нею. Це добре. А дехто мчить повз неї, не усвідомлюючи, куди і для чого приїхав. Я бачила, як одна жінка від самої розвилки до криниці йшла на колінах, вимолюючи для своєї доньки зцілення. Закривавлені коліни спухли, але вона дійшла і молилася всю ніч.

Іду в монастир

Настоятель Свято-Успенського погінського монастиря отець Никодим — людина унікальна. Колишній учитель праці, він на початку вісімдесятих докорінно змінив своє життя і присвятив його служінню Богові та людям. Серед прочан панує думка, що він помічний у зверненнях і проханнях про зцілення. Саме до нього звернулася Божа Матір і відкрила таємницю зниклої Чудотворної ікони, яку отець відшукав серед інших, розстріляних енкаведистами ікон села Погоня. Сліди від куль реставрувати не стали, так і залишили як спомин про страшні часи наруги над совістю і вірою. Сьогодні чернеча святиня після свого воскресіння і освячення зберігається в дерев'яній церкві. Багато є свідчень, і давніх, і свіжих, про чудеса зцілення. Той, кому вдалося позбавитися недуг, не припиняє щомісячних походів.

Багатьох отець уже знає по іменах, за них молиться. Напевно, він обраний для того, щоб відродити Погоню як місце колишнього масового поклоніння християн. Коли я звернувся з проханням дозволити пожити кілька днів у монастирі, настоятель не здивувався.

— Якщо відчуваєте потребу, приходьте, — сказав він. — Люди, для яких світло є метою життя, не можуть довго перебувати в темряві, їм потрібно «очистити» свій світильник, тобто душу. Найкраще місце для цього — монастир.

Після того, як радянська влада розігнала монахів, його приміщення було передано лікарні для психічнохворих та неповноцінних. Нині таким сусідством уже нікого не здивуєш. Невідомо тільки, чи монастир відновлюється на території лікарні, чи лікарня тут на пташиних правах. Монастир більше нагадує хату. Ступаю довгим коридором, як тим путівником до світла. Зустрічає мене отець Тадей.

З ним вирушаємо оглядати територію. Стежка через старий сад вивела до каплиці, що покриває цілюще джерело. В середині підлоги вмуровано бетонне кільце. На глибині близько метра — вода.

— Коли проводяться масові служіння, воду насосом відкачуємо для всіх бажаючих, буває навіть так, що вибирають усю,— розказує молодий монах.

Недалеко від каплиці розпочато новобудову. Згідно з проектом тут планують звести п'ятнадцятиметровий меморіал. З чотирьох боків, розмежованих сходами, буде вмуровано печери, в яких знаходитиметься цілюща вода. А на п'єдесталі під куполоподібною надбудовою встановлять статую Божої Матері...

Сергій ГУБЕНКО.

Івано-Франківська область.

На знімках: дороговказ до Духової криниці; отець Никодим (Гуралюк) освячує воду.

Фото автора.

АКТУАЛЬНО

Жінки кажуть: п'ятдесят

Українські жінки вимагають гендерної рівності — 50 на 50. Про це йшлося на черговому засіданні Київського прес-клубу.

Концепція «поліпшення становища жінок», що була популярною в 60—80-х роках минулого століття, виконала свою історичну роль. На зміну їй прийшла концепція гендерного підходу до розвитку суспільства. Законодавицею «моди» виступає Європа, насамперед Скандинавські країни. У Швеції, наприклад, із 349 місць у парламенті 149 належать жінкам. Україна, в якій жінок на 3,5 мільйона більше, ніж чоловіків, перебуває в стадії осмислення проблеми.

У Верховній Раді лише 7 відсотків жінок-депутатів. Чарівна стать найбільш страждає і від безробіття та низької оплати праці. Що й засвідчує: юридичне проголошення рівності соціальних статей не означає всезагального втілення її в практику. І, як заявляли учасники прес-клубу, нерівність чоловіків і жінок для нас є реальною проблемою. Хоча подекуди і є деякі зрушення в її вирішенні. В Києві, приміром, діє єдине в Україні спеціальне управління, яке опікується справами жінок, «Центр роботи з жінками». Створено притулок для представниць слабкої статі, які зазнали насильства в сім'ї. В останні роки проведено три форуми киянок, міжнародний семінар із гендерних питань, діє Асоціація ділових жінок «Киянка».

Та, як зазначила експерт гендерного бюро Тамара Мельник, регіонально розв'язати цю проблеми неможливо.

— У Конституції є стаття, присвячена правам людини й громадянина, а не просто громадянина. Це значить, що кожна людина має бути особистістю, а для цього мають працювати всі її законодавчо узаконені права. Україні потрібен цільовий закон стосовно гендерної рівності. Такий, як у тій же Японії й ще деяких країнах світу. Ми теж кажемо, що цінуємо жінку. Тільки поки що по-своєму.

Федір ІЛЛЮК.

Господарський суд м. Києва (01033, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 44В) Постановою від 10.09.02 р. по справі № 23/252 визнав ТОВ «Укррізноторг» м. Київ, р/р 26003200000887 в Подільський районній філії АКБ «Укрсоцбанк» м. Києва, МФО 322078, ЄДРПОУ 25277234, м. Київ, вул. Тельмана, 5 банкрутом та відкрив по ньому ліквідаційну процедуру.

Ліквідатором призначено Жеронкіна Дмитра Леонідовича (ліцензія № 481 від 13.03.02 р.).

▼

ФУТБОЛ

Більшість — на відпочинок, а хтось продовжить...

Чемпіонат країни. Вища ліга. 15-й тур.

«Таврія» — «Карпати». 1:0. 5 000 глядачів. Гол: Гігіадзе, 84, з пенальті.

«Металург» Зп — «Арсенал». 0:5. 2 000. Ковальчик, 40, 50, 53, Апхазава, 68, 90+2. На 45+3 хвилині з поля вилучено запоріжця Додича (два попередження).

«Шахтар» — «Металіст». 2:0. 18 000. Тимощук, 20, Пец, 48, у власні ворота.

«Динамо» — «Дніпро». 1:0. 8 000. Гавранчич, 63. З поля вилучено: киянина Хацкевича, 54 (за поштовх суперника рукою в обличчя після зупинки гри), Поклонського, 66 (два попередження).

«Волинь» — «Чорноморець». 2:2. 5 000. Дудник, 7, Гащин, 37, з пенальті — Косирін, 28, Колісниченко, 86.

«Кривбас» — «Металург» М. 2:0. 3 500. Мусолітін, 36, 85, з пенальті.

«Ворскла» — «Металург» Д. 0:0. 3 000. На 78-й хвилині з поля вилучено донеччанина Яксманицького (фол останньої надії).

«Оболонь» — «Поліграфтехніка». 2:2. 1 500. Кутас, 2, Ковалець, 78 — Жилін, 17, Чуйченко, 90+1. На 90+3 хвилині Ковалець не реалізував пенальті.

	В	**Н**	**П**	**М**	**О**
Шахтар	12	2	1	31—12	38
Дніпро	11	2	2	24—8	35
Арсенал	10	3	2	38—13	33
Динамо	10	3	2	33—9	33
Металург Д	8	4	3	21—13	28
Волинь	7	2	6	21—24	23
Кривбас	4	6	5	14—15	18
Таврія	5	2	8	17—25	17
Металург М	4	4	7	18—22	16
Металіст	4	4	7	10—20	16
Поліграфтехніка	3	7	5	16—22	16
Карпати	3	6	6	12—16	15
Оболонь	3	5	7	14—19	14
Ворскла	3	2	10	8—27	11
Металург Зп	2	4	9	9—24	10
Чорноморець	2	2	11	9—26	8

Як бачимо, завершальний тур першого кола виявився напрочуд гострим і напруженим. Емоції, як кажуть, били через край. Скажімо, в Полтаві глядачі забитих м'ячів не побачили. А от свідками вилучення з поля стали.

Та найбільше порушень, відзначених картками різних кольорів, сталося в Києві під час матчу динамівців і дніпропетровців. Один із найдосвідченіших наших арбітрів Василь Мельничук із Сімферополя — відомий правдоборець — цілком справедливо запалив «червоні ліхтарі» перед киянином Хацкевичем (жодній логіці, як на мене, не піддається поведінка цього досвідченого футболіста за доволі простої ситуації) і дніпропетровцем Поклонським. А ще арбітр показав учасникам одинадцять (!) жовтих карток.

Зрозуміло, що футболісти «Дніпра» прагнули відстояти добре ім'я та репутацію, яку підмочили в попередньому турі, приймаючи донецького «Шахтаря» (поразка — 0:3). А господарі боролися з усіх сил, бо втрата очок неприємним шлагбаумом перекривала б динамівцям шлях до чемпіонства.

Суперники показали справді бійцівський характер. Однак клас «Динамо» поки що переважає. І цей чинник у підсумку став вирішальним. У потрібний момент кияни майстерно скористалися шансом. Варто сказати, що свої партії Белькевич з Гавранчичем виконали відмінно. Валентин обіграв трьох оборонців, виклав м'яча в ноги Горанові. Той також «прибрав» кількох візаві і з доволі складної позиції завдав лівою гострого «уколу» низом. Микола Медін був безсилий щось вдіяти.

Господарі мали ще одну можливість відзначитися. Але асистент арбітра, мов втратив зір на якусь мить, бо підняв прапорця, коли Максим Шацьких цілком чисто, не порушуючи правил, вискочив із-за спин дніпропетровських оборонців. Мельничук затвердив таке рішення. Цей епізод та ще низка інших призвели до того, що арбітр і його асистент Ігор Безуглий отримали дуже низькі оцінки за роботу, відповідно — 6,5 бала та 6,0.

Та навіть перемога не дала змоги «Динамо» піднятися на третю сходинку в турнірній таблиці. Вона дісталася іншому столичному клубові — «Арсеналу», котрий розгромив у гостях запоріжців.

Осіннім чемпіоном став «Шахтар», який, схоже, оговтався після складного періоду, пов'язаного з невдачами на євроарені і відставкою італійського тренера Невіо Скала.

Більшість клубів може піти тепер у законну відпустку. Але для групи команд, які беруть участь у розіграші Кубка країни, з відпочинком доведеться зачекати. Перші матчі 1/4 фіналу відбудуться наступних вихідних.

А київське «Динамо» вирішує ще й європейські проблеми: завтра воно прийматиме на столичному НСК «Олімпійський» (початок зустрічі о 21.45) у завершальному поєдинку першого групового турніру Ліги чемпіонів італійський «Ювентус». Звісно, киянам дуже потрібна перемога. Вона відкриє їм шлях до другого групового турніру. Втім, за певних обставин, може задовольнити й нічия. Але варто обов'язково налаштовуватися дуже серйозно і забути, що туринці вже владнали свої справи. Адже гратимемо з суперпрофесіоналами. Тому випробувати долю ризиковано. Слід сподіватися тільки на себе.

До речі, в черговому турі чемпіонату Італії підопічні Марчелло Ліппі зустрічалися вдома з «Міланом» і виграли — 2:1 (Ді Вайо, 8, Тюрам, 21 — Пірло, 32, з пенальті). Шевченко вийшов на заміну у середині другого тайму.

***

Першість країни. Перша ліга. 16-й тур. «Арсенал» — «Сокіл». 5:0. «Закарпаття» — «Спартак». 2:0. «Полісся» — «Красилів». 0:0. «Прикарпаття» — «Система-Борекс». 2:2. «Сталь» — «Вінниця». 2:1. «Динамо-2» — «Борисфен». 0:2. «Зірка» — «Карпати-2». 2:0. «Миколаїв» — «Шахтар-2». 2:0. «Нафтовик» —ЦСКА. 1:3.

Лідирують: «Зірка» — 35 очок, «Сталь» — 31, «Борисфен» — 28, «Динамо-2» — 27. Завершальний тур першого кола відбудеться у п'ятницю, 15 листопада.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

ОГОЛОШЕННЯ

Внимание!
Региональное Агентство по вопросам банкротства в Запорожской области (г. Запорожье, ул. Правды, 53) проводит конкурс по продаже имущества ООО «Мелитопольский завод продовольственных товаров»

1. Местонахождение: г. Мелитополь, ул. Шмидта, 65.
2. Состав имущества: лот № 1 — **здание склада** (площадь — 1957,4м²; 1960 г. п.); **автомобили** — ГАЗ САЗ 3507 (1988 г. в.); АЗЛК 2140 (1987 г. в.); ИЖ 271501 (1987 г. в.), ГАЗ ЛС 403 — Чернигов (1990 г. в.) УАЗ 3303 (1990 г. в.) ГАЗ 5312 (1986 г. в.), КАВЗ 685 М (1986 г. в.), ГАЗ 2410 (1992 г. в.); **икра из свеклы** — 1 630 банок (емкость 0,5 л.); **электрорадиатор** «Геликон 4» — 83 штуки; 3. **Осмотр**: по согласованию с ликвидатором. 4. Начальная цена: 36 238,92 грн. в т. ч. НДС, гарантийный взнос составляет 5% от начальной цены — 1 811,95 грн. (в т. ч. НДС) и перечисляется ООО «Мелитопольский завод продовольственных товаров», р/с 26000210773001, Мелитопольское отделение ЗРУ КБ «Приватбанк», МФО 313399, ОКПО 25481791.

По результату проведения конкурса заключаются договора купли продажи.

Стоимость конкурсной документации — 15 грн.

Дополнительная информация тел.: 8 067 624 11 58.

Конкурсные предложения принимаются до 10.12.2002 г. 17.00 час. по адресу: г. Запорожье, ул. Правды, 53. Конкурсные предложения раскрываются 12.12.2002 г. —лот 1 — 10.00 час;

Внимание!
Региональное Агентство по вопросам банкротства в Запорожской области (г. Запорожье, ул. Правды, 53) проводит конкурс по продаже объектов недвижимости ОАО «Трасса», г. Мелитополь.

1. Местонахождение имущества: г. Мелитополь, ул. Ломоносова, 341.
2. Состав имущества и начальная стоимость: лот № 1 — административный корпус (2 этажа; S основания — 986,24 м. кв.) —76440,00 грн. в т. ч. НДС; лот № 2 — склад санитарного отряда гараж (2 этажа; S основания — 605,07 м. кв.) — 56424,19 грн. в т. ч. НДС; лот № 3 — ЛАЗ 4202 (1989 г. в.) — 1920,00 грн. в т. ч. НДС; лот № 4 — ЛИАЗ 5256(1993 г. в.) — 5850,00 грн. в т. ч. НДС; лот № 5 — IKARUS 250 (1984 г. в.) — 5952,00 грн. в т. ч. НДС. 3. Осмотр: по согласованию с управляющим санацией.
4. Гарантийный взнос 5 % от начальной цены: лот № 1 —3822,00 грн.; лот № 2 — 2821,21 грн.; лот № 3 — 320 грн.; лот № 4 —975 грн.; лот № 5 — 992 грн. и перечисляется ОАО «Трасса», р/с 269301280282 в ПИБ г. Мелитополя. МФО 313043, ОКПО 03114193.

По результату проведения конкурса заключаются договора купли продажи.

Стоимость конкурсной документации — 15 грн.

Дополнительная информация тел.: 8 067 624 11 58.

Конкурсные предложения принимаются до 10.12.2002 г. 17.00 час. по адресу: г. Запорожье, ул. Правды, 53. Конкурсные предложения раскрываются 12.12.2002 г. —лот 1 — 10.30 час; лот № 2 — 11.00 час; лот № 3 —11.20 час; лот № 4 — 11.20 час; лот № 5 — 12.00 час.

Господарський суд Полтавської області (вул. Зигіна, 1, м. Полтава, 36000) постановою від 23 вересня 2002 року у справі № 8/163 визнав банкрутом товариство з обмеженою відповідальністю «Ворскла» (смт. ОПІШНЯ, вул. Леніна, 36, Зіньківський район, Полтавська область, 38164, поточний рахунок 260053023601 в Зіньківському відділенні ВАТ «Держощадбанк України» № 3181/16, МФО 391162, код ЄДРПОУ 05423136) та відкрив ліквідаційну процедуру.

Ліквідатором призначено П. Кривоноса (ліцензія Мінекономіки України № 355 від 22.01.2001 року, дом. тел. (05353) 965-00, с. Бобрівник, Зіньківський р-н, Полтавська обл., 38115).

ПП "Бізнес- час"

Зареєстроване в Печерською районною у м. Києві державною адміністрацією, код 3145-2082, реєстраційний №28587 від 28.04.2001 р. повідомляє про ліквідацію.

Адреса: Україна, 01103, м. Київ, вул. Кіквідзе, 32А. Усі претензії приймаються протягом місяця за телефоном: (044) 490-72-01

Постановою Господарського суду Донецької області (83048, м. Донецьк, вул. Артема, 148) по справі № 3/206Б ЗАТ «РОСТ» (код ЗКПО 24656260) визнано банкрутом та відкрито ліквідаційну процедуру.

Ліквідатором призначено Степаненко О. Л. Претензії кредиторів приймаються протягом місяця з дня публікації оголошення за адресою: 83055, м. Донецьк, пр-т Гурова, 11-16.

Господарський суд м. Києва (01033, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 44В) Постановою від 19.07.02 р. по справі № 10/333 визнав ТОВ «Топ-Сервіс-Трейдінг» м. Київ, р/р 26009200002690 в Київській міській дирекції АКБ «Укрсоцбанк» м. Києва, МФО 322012, ЄДРПОУ 24719807, м. Київ,, вул. Щербакова, 42-44, кв. 62, банкрутом та відкрив по ньому ліквідаційну процедуру.

Ліквідатор призначено Жеронкіна Дмитра Леонідовича (ліцензія № 481 від 13.03.02 р.).

Господарським судом м. Києва (01030, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 44-Б). Рішенням № 4/411 від 18.09.2002 р. скасовано державну реєстрацію приватного підприємства «Соло-ФП» м. Київ, Арсенальна пл.1Б, Код ЕДРПОУ 24577603, п/р 26008890 в 4 КФ АППБ «Аваль», МФО 322971.

Претензії приймаються протягом 1-го місяця з дня опублікування об'яви.

Телефон: 459-22-96.

Українсько-Узбецьке спільне підприємство «ФОРМАШ», ЄДРПО 14358768, повідомляє про свою ліквідацію. Претензії приймаються протягом двох місяців за адресою: м. Запоріжжя, вул. Мінська, 7.

Господарський суд Донецької області (83048, м. Донецьк, вул. Артема, 153) 05 липня 2002 року порушив справу про банкрутство Відкритого акціонерного товариства «Сумір» (юридична адреса: 84791, Донецька область, м. Дебальцеве, смт. Миронівське, вул. Радянська, 24), код ЗКПО — 20354680, поточний рахунок — 26002301636385, МФО — 334215 Філія відділення ПІБ м. Єнакієве, Донецької області.

З дати порушення справи про банкрутство введений мораторій на задоволення вимог кредиторів.

Претензії кредиторів приймаються протягом одного місяця з дня публікації оголошення.

Шановні акціонери АТЗТ КШП «Юність»!

Правління АТЗТ КШП «Юність» повідомляє, що 27 грудня 2002 р. о 15 год. відбудуться позачергові збори акціонерів АТЗТ КШП «Юність» за адресою: вул. Фролівська, 9-11 в приміщенні їдальні.

Порядок денний:

1. Внесення змін та доповнень до Статуту АТЗТ КШП «Юність».
2. Вибори нового складу Правління АТЗТ КШП «Юність».
3. Обрання Голови Правління АТЗТ КШП «Юність».
4. Вибори нового складу Спостережної Ради АТЗТ КШП «Юність».

Реєстрація акціонерів починається о 14 години. Для участі в загальних зборах акціонерам слід мати документ, що посвідчує особу. Для представників акціонерів, крім зазначеного документу — доручення на право участі в загальних зборах.

Правління.

ЗАО «**ИКС-Украина**»
Зарегистрированное Решением Печерской Районной государственной Администрацией Города Киева 22.09.99 р.
В журнале учета регистрации За № 25349 от 22.09.99
Код ОКПО 30574167,
Р/счет № 260011094
в ПКФАППБ «Аваль»
г. Киева, МФО 322506
ЛИКВИДИРУЕТСЯ
Заявления кредиторов принимаются по адресу ул. М. Кривоноса 2-а, в течении 2-х месяцев.

ТОВ «МЮК «**Соломон**», код ЄДРПОУ 30383123, зареєстроване 14 червня 1999 року Московською районною державною адміністрацією м. Києва, повідомляє про свою ліквідацію. Претензії кредиторів приймаються за тел.: (044) 251-46-48, 251-46-47 протягом двох місяців з дня опублікування об'яви.

ТзОВ «**Домус**» ліквідовується. Код ЄДРПОУ 23964137. Всі претензії приймаються протягом двох місяців після публікації оголошення за тел.: (0322) 72-65-03.

Товариство з обмеженою відповідальністю «**КАТОН**» (код ЄДРПОУ 31927647), яке зареєстроване в Шевченківському р-ні м. Києва, повідомляє про свою ліквідацію. Претензії приймаються протягом двох місяців з дня публікації оголошення за телефоном: 246-79-37

ТОВ «**Киевнефтересурс**», код ЄДРПОУ 31840671, зареєстрований Подільською районною державною адміністрацією в м. Києві, свідоцтво платника ПДВ № 38272463 від 04.02.02 р., повідомляє про свою ліквідацію. Претензії кредиторів приймаються протягом двох місяців за тел.: 294-79-71, 294-90-11.

Господарський суд Житомирської області (10014, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 25) постановою від 1.10.2002 року у справі 14/243 «Б» визнав банкрутом ТОВ «Промінь» код ЕДРПОУ 03568066 с. Романівка Брусилівського району Житомирської області, р/р № 260082726 у Житомирській філії АППБ «Аваль», МФО 311528 і відкрив ліквідаційну процедуру.

Ліквідатором призначено Данилюка Сергія Борисовича ліцензія АА № 250102 від 26.11.2001 року телефон для довідок: (262) 26-1-25.

Господарський суд Херсонської області (73000, м. Херсон, вул. Горького, 18) постановою від 27.08.2002 р. у справі № 6/15-Б визнав банкрутом товариство з обмеженою відповідальністю виробничо-комерційну фірму «Трибьют» (ідентифікаційний код за ЄДРПОУ — 30069962, м. Херсон, вул. 2 Чорноморська, 7, п/р 26002003700301 в ХФ АБ «Брокбізнесбанк», МФО 352372) і відкрив ліквідаційну процедуру. Ліквідатором призначено ініціюючого кредитора в особі АТ «Миколаївський пивзавод «Янтар» (54050, Миколаїв, вул. Янтарна, 320, тел. 50-12-04).

ОАО «Мариупольнефтепродукт»
объявляет о проведении общего собрания акционеров
25 декабря 2002 года
со следующей повесткой дня:

1. Отчет ликвидационной комиссии.
2. Утверждение ликвидационного баланса.
3. Порядок распределения денежных средств акционерам при ликвидации ОАО «Мариупольнефтепродукт».

Ликвидационная комиссия ОАО «Мариупольнефтепродукт».

Господарський суд Чернівецької області (58000, м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 14) порушено справу №5/432/б про визнання банкрутом приватної фірми "Євро - К" (м.Чернівці, вул. Шкільна, 16, р/р 260013048 в АКБ "Альянс", м.Київ, МФО 300119, код ЄДРПОУ 21441607). Розпорядником майна призначено Стрельнікова Валерія Вікторовича (ліцензія АА №250380 від 28.03.2002р., м.Чернівці, вул. Червоноармійська, 97/103, тел: (0372) 4-49-39). Претензії приймаються протягом місяця з дня публікації оголошення.

Господарський суд Рівненської області (33001, м. Рівне, вул. Яворницького, 59) порушив справу № 4/44 про банкрутство Дубровицького ВуКГ (34100, м. Дубровиця, вул. Комунальна, 7, р/р 260082127, МФО 333227, АППБ «Аваль», код ЄДРПОУ 03352076).

Розпорядником майна призначено арбітражного керуючого Степаненко Ларису Леонідівну, ліцензія № 315482 (м. Рівне, вул. Драгоманова, 27).

Претензії кредиторів приймаються протягом місяця з дня опублікування оголошення.

Господарським судом Миколаївської області 08.10.02 р. винесено Постанову по справі № 5/183 про визнання банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури відносно Миколаївського виробничого об'єднання хлібопекарної промисловості м. Миколаєва (54000, м. Миколаїв, вул. Гмирева, 2-а, р/р 381833 у НОД АППБ «АВАЛЬ», МФО 326182, код 00376691).

Ліквідатором призначено Компанійця О. М. ліцензія № 250115 від 26.11.01 р.

Господарський суд Донецької області (83048, м. Донецьк, вул. Артема, 157) постановою № 3/35-б від 16.10.2002 р. визнав банкрутом ДП «Східний» КП «Житловик» (м. Горлівка, вул. 40 років України, 44, ЄДРПОУ 220036949, п/р 26007980986 в Горлівській філії АКБ «Укрсоцбанк» м. Горлівки, МФО 334088, код 22036949) та відкриває ліквідаційну процедуру. Ліквідатором призначена Перекрестова Ольга Миколаївна, ліцензія № 249771, тел. (06242) 9-35-21.

Претензії приймаються протягом 30 днів з дня публікації об'яви за тел. 9-35-21 (06242).

Господарський суд Донецької області (83048, м. Донецьк, вул. Артема, 157) постановою № 18/22б від 09.10.2002 р. визнав банкрутом АТВТ «Хвиля» (м. Горлівка, 84601, вул. Комсомольська, 10, ЄДРПОУ 03361448, п/р 26009301550366 в Філії ЦМВ ПІБ м. Горлівки МФО 334464, код 03361448) та відкриває ліквідаційну процедуру. Ліквідатором призначена Перекрестова Ольга Миколаївна, ліцензія № 249771, тел. 8-06242-9-35-21.

Претензії приймаються протягом 30 днів з дня публікації об'яви за тел. 9-35-21 (06242).

Хозяйственный суд Одесской области (65032, г. Одесса, проспект Шевченко, 4) возбудил дело № 17-6-32/02-8701 о банкротстве Совместного Украинско-Болгарского предприятия «Албо» общество с ограниченной ответственностью (юридический адрес: 65026, город Одесса, ул. Приморская, 49), счет в банке № 26009231 в ООФ АППБ «Аваль», МФО 328351, Код ОКПО 14306984. Распорядитель имущества: Шармонов Алексей Александрович (лицензия № 249879 серия АА от 22.10.2001 г.). Претензии кредиторов и заявления возможных санаторов принимаются в течение месяца со дня опубликования данного объявления.

Чергові збори закритого акціонерного товариства «Київський м'ясопереробний завод»
відбудуться 30 грудня 2002 року о 10 годині за адресою:
Україна, Київська область, Києво-Святошинський район м. Вишневе, вул. Промислова, 9.

Порядок денний:

1. Про результати роботи Товариства за 2001 рік.
2. Звіт ревізійної комісії Товариства.
3. Про виконавчі та контролюючі органи товариства.

Реєстрація акціонерів проводиться з 8 до 9-30 годин. Просимо Вас прибути на збори в зазначений час. При собі мати документ, що засвідчує особу.

Відкрите акціонерне товариство «Енергопостачальна компанія «Житомиробленерго»
проводить відкритий тендер з закупівлі автотранспорту. Ідентифікаційний код 22048622,

10014, м. Житомир, вул. Пушкінська,32/ 8. Відповідальний за проведення — Трофімов Вячеслав Андрійович, тел. (0412) 402-060, факс 402-044. Компанія придбає:

- автокран вантажопідйомністю 16т;
- автовишку АП-17;
- бурильну машину БМ-203 (ГАЗ-66);
- бурильну машину БКУ (Т-150);
- електролабораторію ЕТЛ-10;
- екскаватор (МТЗ-80 (82);
- УАЗ-3909 (Фермер) — 5 одиниць;
- ГАЗельГАЗ-3221 (32023) — 4 одиниці.

Тендерна документація надається замовнику після отримання від нього замовлення на участь у тендері.

Тендерна документація надається за адресою: 10002, м. Житомир, вул. Пушкінська, 32/8, ВАТ «ЕК «Житомиробленерго», тендерний комітет.

Кінцевий термін подання тендерних пропозицій: 10 година ранку 20 листопада 2002 року.

Розкриття тендерних пропозицій буде проведено в м. Житомирі, вул. Пушкінська, 32/8 в кабінеті 312 о 10 годині ранку 22 листопада 2002 року.

Додаткову інформацію про тендер можна отримати за телефоном (0412), 402-060 та 402-068

Акціонерне товариство закритого типу «Промислово-фінансова компанія «Промтехніка»
(м. Полтава) 25 грудня повідомляє, що о 10.00 за адресою: м. Полтава, вул. Жовтнева, 37 відбудуться загальні збори акціонерів товариства.

Порядок денний:

1. Збільшення статутного фонду товариства.
2. Затвердження змін до Статуту.

Збільшення Статутного фонду товариства проводиться з метою поповнення його обігових коштів шляхом додаткової емісії акцій. Статутний фонд збільшується до 2500000 грн. Випускається додатково 1000 штук простих іменних акцій на загальну суму 1000000 грн. номінальною вартістю 1000 грн.

Акціонери мають переважне право на придбання акцій нової емісії.

З проектом змін до Статуту товариства акціонери можуть ознайомитися за адресою: м. Полтава, вул. Жовтнева, 37, кім.13.

Акціонери мають переважне право на придбання акцій нової емісії. Прийом заяв на придбання акцій проводиться з 20 по 25 грудня 2002 р.

Збитків, пов'язаних зі зміною Статутного фонду не передбачається.

«Отчий дом» обіцяє «дах» талантам

Фестиваль-конкурс ліричної пісні «Отчий дом», який утретє пройшов у Донецьку, цього року отримав статус міжнародного. На старті конкурсу було зафіксовано рекордну кількість претендентів — близько п'ятисот! Окремий відбірковий тур відбувся у Москві, де відібрали десять найобдарованіших співаків із Росії. Заключний етап фестивалю пройшов на сцені Донецького академічного театру опери та балету. Організатори заходу — а це культурний центр «Парнас», обласне управління культури, обласна державна телерадіокомпанія та Міжнародна асоціація сприяння культури (Москва) — підкреслюють, що конкурс є некомерційним і спрямований на виявлення молодих талантів. Адже свого часу донецька земля дала країні неперевершеного лірика Євгена Мартинова.

Співаки змагалися в чотирьох номінаціях, а власник призу глядацьких симпатій визначався після аналізу відгуків, які надійшли на обласне телебачення. Журі конкурсу цього року очолила композиторка Олександра Пахмутова, яка, до речі, відсвяткувала свій день народження в Донецьку.

— Цей конкурс нас із Миколою Добронравовим навіть особисто зацікавив, — сказала композиторка. — Така в нас країна: хоч би там що трапилося, вона завжди багата на таланти. Але я не хотіла б, щоб створилося враження, нібито лірична пісня — таке собі «ретро». Адже і сьогодні на естраді є виконавці, які працюють у цьому жанрі. Лірична пісня — це боротьба за моральність, за те, щоб довести: духовне начало дуже важливе.

Олександра Пахмутова — не лише легенда радянської пісні, а й автор симфонічної музики. На прес-конференції в Донецьку вона розповіла, що в Сполучених Штатах видано три компакт-диски, де різні музиканти виконують її концерт для труби з оркестром. З приводу музичного «наповнення» сучасного телебачення Пахмутова знизала плечима: «Зараз телебачення — приватна справа. Не знаю, що можна зробити».

А ось організатори конкурсу «Отчий дом», схоже, знайшли свій спосіб популяризації пісні — гала-концерти лауреатів конкурсу. Торік такі заходи із аншлагом пройшли у Словаччині, а також під час днів Донбасу в Москві. Цього року досягнуто домовленості про проведення турне по Чехії.

Ліна КУЩ.

ФОТОФАКТ

У виставковому центрі Одеського морського торгового порту влаштовано одразу три виставки: Міжнародний форум будівельних технологій «BuildTech-2002», четверта спеціалізована виставка «Меблі та інтер'єр» і п'ята спеціалізована виставка «Кухня». Уперше в рамках будівельного форуму проводиться конкурс «Будівельні компанії — лідери нової України».

Фото Олександра СЄРОГО (Укрінформ).

СЛУЖБА 01

Одна цигарка вбила двох

Вогнеборці Черняхівської пожежної охорони виявили у будинку тіла двох чоловіків. В одній з кімнат догоряло те, що залишилося від ліжка. Загинули 57-річний господар та його 41-річний товариш, безробітний, який місяць тому переніс сюди матрац — усе своє майно — й оселився тут. Причиною трагедії стала цигарка.

За словами тітки господаря, яка проживає у другій половині будинку, їй дістався горе-племінник: він щодня збирав друзів, їхні п'яні гулянки тривали до ранку. От і тієї ночі вона довго не могла заснути, а потім почула тріск, між підлогою та стіною стало пробиватися полум'я...

Пожежні встановили, що гість намагався врятуватися, але завадило алкогольне сп'яніння: до вхідних дверей не дійшов лічених кроків.

З початку року тільки на Житомирщині через паління в ліжку загинули п'ятдесят осіб.

Олексій КАВУН.

Житомирська область.

Автобус ледь не став бомбою

Львівським вогнеборцям вдалося запобігти вибуху пасажирського автобуса на одній із найвелелюдніших вулиць міста. Машина спалахнула просто під час руху... На щастя, пасажирів у салоні не було.

Коли до місця події прибула пожежна бригада, полум'я повністю охопило моторний відсік автобуса, частину салону і впритул наблизилося до газових балонів. Зважаючи на те, що він зупинився поблизу школи, наслідки вибуху могли бути катастрофічні.

Причиною надзвичайної події стало коротке замикання несправної електропроводки автобуса. Як свідчить статистика, практично кожне друге загоряння транспортних засобів у Львівській області (а нині зареєстровано 108 випадків) відбувається через коротке замикання електроустаткування.

Олег КОБЕРНИК.

Центр протипожежної пропаганди Державного департаменту пожежної безпеки МВС України.

* * *

До речі, в українців є можливість частково убезпечити себе фінансово від наслідків загорянь. Послуга ця, з'ясувалося, у нашій державі доволі популярна. «Українська пожежно-страхова компанія», яка невдовзі святкуватиме десятиріччя, з початку нинішнього року уклала більш як 86 тисяч договорів страхування з суб'єктами підприємницької діяльності та майже 863 тисячі — з громадянами.

Є в міністра хобі

У Києві по вулиці Пимоненка, 8 відкрито дорожню станцію переливання крові

Цей будинок 1916 року один із київських монастирів передав залізничній галузі під лікарню. Минав час, споруда старіла і стала непридатною для використання. Тому протягом тривалого часу вона стояла порожня. Важко було навіть уявити, що ці занехаяні фасади — пам'ятка архітектури.

Керівники «Укрзалізниці» вирішили реставрувати будівлю і відкрити тут дорожню станцію переливання крові. Адже охорона здоров'я працівників підприємства є складовою його виробничо-технологічного комплексу. І зовні, і всередині приміщення станції схоже на палац чи резиденцію важливої персони. Можливо, подібна розкіш — це занадто для такого функціонального закладу, як станція переливання крові, але тим, хто заробив на це гроші, тобто колективу «Укрзалізниці», видніше, на що їх витратити.

Головний лікар Ігор Паращенко та медичні працівники навіть після відкриття станції ще не зовсім повірили, що матимуть такі умови праці та сучасну техніку останнього випуску. Адже в колективі чимало співробітників з 25—30-річним стажем роботи, а таких зручних і висококоснащених робочих місць вони ще не мали. І хоч слід тепер освоювати і нову техніку, і новітні технології, проте ніхто на це не нарікає.

Новітнє устаткування станції забезпечить переробку однієї тисячі літрів крові щороку. Фахівці твердять, що такого обладнання, яке тут встановлено, в Україні більше немає. Тому станція буде базою для переробки крові не лише для медичних закладів системи охорони здоров'я залізничного транспорту, а й для інших.

Відкриваючи дорожню станцію переливання крові, Міністр транспорту України, начальник «Укрзалізниці» Георгій Кірпа повідомив: кошти на реставрацію будинку та оснащення закладу одержано за рахунок господарської діяльності. А загалом на охорону здоров'я працівників галузі спрямовується 50 відсотків бюджетних коштів підприємства. Міністр також сказав, що охорона здоров'я працівників галузі — на першому місці розв'язання соціальних проблем. Зокрема, залізничники запровадили страхову медицину, спрямувавши на це 25 мільйонів гривень. Не забуто також пенсіонерів: «Укрзалізниця» доплачує до їхніх державних пенсій по 15 гривень щомісяця.

— Однак, — підкреслив міністр, — здоров'ям слід опікуватися не тоді, коли лікар виписує направлення до лікарні. Ми дбаємо про розвиток спортивних закладів. Днями, зокрема, відкрито спортивний комплекс у Кривому Розі.

Кореспондент «Голосу України» запитала міністра, чому він так багато опікується соціальними питаннями, адже й виробничих не бракує.

— Вважайте, що це — моє хобі, — усміхнувся він. — Але коли про це говорити всерйоз, то хіба може людина продуктивно працювати, якщо має проблеми із здоров'ям? Та й система охорони здоров'я залізничників завжди вважалася передовою в галузі. Ми намагаємося цю марку тримати.

Валентина ПИСАНСЬКА.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

На знімку: дорожня станція переливання крові справляє новосілля.

Голос України
ГАЗЕТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Редактор номера Світлана ПИСАРЕНКО.

Редколегія:
Леонід **БРОВЧЕНКО**, Анатолій **ГОРЛОВ**, Сергій **ДЕМСЬКИЙ**, Віталій **ЖЕЖЕРА**, Іван **ІЛЛЯШ**, Світлана **ПИСАРЕНКО**, Віталій **СУДДЯ**.

Головний редактор Анатолій ГОРЛОВ.

- За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.
- Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
- За точність викладених фактів відповідальність несе автор.
- Рукописів не повертаємо.
- Листування з читачами — тільки на сторінках газети.
- При використанні наших публікацій посилання на «Голос України» обов'язкове.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання— КВ № 1 від 26.05.1994 р.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.

Передплатні індекси: для індивідуальних передплатників — 40224, для підприємств і організацій — 60955.
Загальний тираж 159000.

Ціна договірна

Комбінат друку видавництва «Преса України». 03047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Фотоформи виготовлено в КЦ редакції газети «Голос України»
Зам. 0311209. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Газета виходить з 1 січня 1991 року.
Адреса редакції: 03047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.
ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-84-92;
телефакс — 234-72-54;
відділ реклами — 449-72-53, 441-89-34, 441-89-44;
телефакс — 449-85-62.
E-mail: mail@golos.com.ua — загальний
reklama@golos.com.ua — відділ реклами
let@golos.com.ua — відділ листів
foto@golos.com.ua — відділ ілюстрацій

При підготовці матеріалів використовується інформаційно-пошукова система Верховної Ради України «Законодавство»

Internet: http://uamedia.visti.net/golos